

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

БРАНИЧ

ОРГАН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

БРАНИЧ уређује одбор састављен од Владимира Св. Симића, Др. Видана О. Благојевића и Др. Радоја Ј. Вукчевића, адвоката

САДРЖАЈ:

ЧЛАНЦИ

- О накнади штете због пропуштања нотификације меничног протеста од *Косче Ј. Прошића*, адвоката — Београд. 143
- Ликвидација неправилних акционарских и друштава с о.о. по новем Трговачком закону од *Др. Борђа Ж. Мирковића*, проф. Универзитета — Београд. 148
- О личности судије од *Милорда Ђ. Сиасића*, судије Окружног суда за град Београд 161

СУДСКА ПРАКСА

- Слободно одмеравање износа који се парницом тражи од *Др. Видана О. Благојевића*, адвоката 164
- Министар правде сходно чл. 32. зак. о суд. ред. судова наређује извиђање дисциплинских кривица судија, а списе о извршеним извиђајима, који су њему непосредно поднесени има у року од 14 дана упутити вишем односно Врховном држ. тужиоцу. Овај се рок не сматра преклузивним, те ако Министар у том року не упути државном тужиоцу на даљи рад, он то може учинити и након истека рока

- од *Тих. М. Ивановића*, секретара Касац. суда у Београду. 170
- Кад је код уговора о заједници и наслеђу једна страна задржала право да може једнострано раскинути уговор, она то не мора тражити преко суда већ може учинити и у тестаменту од *Тих. М. Ивановића*, секретара Касац. суда у Београду... .. 172
- Из праксе Апелационог суда у Новом Саду — две одлуке из приватно-правне области од *Брака Јевремовића*, судије Апелационог суда у Новом Саду. 173
- Обавеза мужа да врати жени мираз не наступа ако супружници живе одвојено, већ само ако је брак разведен од *Јована Д. Смљанића*, секретара Касац. суда у Београду... .. 176
- У случају одустања од веридбе, вереница је дужна да врати све примљене дарове, без обзира што се вереник венчао пре ње од *Јована Д. Смљанића*, секретара Касац. суда у Београду. 178
- Ако адвокат досуђене парничне трошкове, који му по уговору са странком припадају као награда, није могао да реализује

Уредништво Бранича излази се у Дечанској 13/II. Рукописи се не враћају. Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора.

Бранич доноси: расправе и чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења Адвокатских комора којима служи као званични орган, и расправе и чланке из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству.

Бранич излази крајем сваког месеца. — Годишња претплата за Бранич износи 120.— дина. За адвокате изван територије Београдске адвокатске коморе, адвокатске приправнике, судије и судијске приправнике годишња претплата износи 60.— дина. Поједини број 10.— дина.

услед законске немогућности — доношења Уредбе о заштити земљорадника — тужена страна није одговорна за иста од **Јована Д. Смиљанића**, секретара Касац. суда у Београду ... 179

Купац нема права да тражи накнаду за неуживање купљеног имања, ако са своје стране куповну цену није у потпуности исплатио од **ована Д. Смиљанића**, секретара Касац. суда у Београду. 181

Кад тужилац сведе тужбено тражење на парничне трошкове о истима се има одлучити закључком а не пресудом од **Драг. Д. Герасимовића**, судије Ср. суда за град Београд ... 184

Искључива посебна местна надлежност из § 74. грпп. (оставинске ствари) од **Драг. Д. Герасимовића**, судије Ср. суда за град Београд ... 185

Има ли места ублажавању казне по § 71. тач. 5. к. з. за дело из § 302. од 1. реч. 2. к. з. од **Ставре Филичевића**, судије Среског суда у Охриду ... 185

Наследници нису дужни да плате трошкове удовице — **Правда** од 23. марта 1939. године ... 186

За спорове о државним потраживањима од државних службеника, која проистичу из службеничког односа, надлежне су административне власти — **Правда** од 30. марта 1939. године. 187

Крштеница није доказ да је дете ванбрачно рођено — **Полишика** од 30. марта 1939. године... 189

Наследници означени у § 414. Грађанског закона имају право уживања имовине с удовом на једнаке делове — **Правда** од 19. марта 1939. године... 179

Унука од сина искључује из лединог наследства своју тетку, односно рођену кћер оставиоачеву — **Правда**, од 20. марта 1939. године... 190

из АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ 191

ПРИКАЗИ

Милорад Антоновић, адвокат: Das Recht der Voelker од **Dr. Hansa Kellera** ... 192

Др. Видан О. Благојевић, адв.: Увод у правне науке (енциклопедија права) подешен за студенте прве године од **Др. Ђорђа Таџића** ... 193

Rassagna di Letteratura Giuridica Jugoslava од **P. of. Dr. Rudolfa Sajovica** ... 193

Der Vorentwurf eines Zivilgesetzbuches für das Königreich Jugoslawien (Il Progetto preliminare del Codice civile jugoslavo) од **Dr. Bertholda Eisnera** ... 194

Das Eherecht im Rechtsgebiet Bosnien und Herzegowina; Das Eherecht im Rechtsgebiet Montenegro од **Dr. Bertholda Eisnera**. 194

Pravni položaj inozemnih trgovačkih društava u našoj državi, po današnjem pravu i po novom trgovačkom zakonu од **Dr. Bertholda Eisnera** ... 194

Сукоб покрајинских (локалних) закона о питању истраживања ванбрачног очинства од **Др. Бертолда Ајнера** ... 194

Šerijatsko право i naš jedinstveni građanski zakonik од **Dr. Bertholda Eisnera** ... 194

Dr. Korošec Viktor i Dr. Krek Gregor: Zgodovina in sistem Rimskega zasebnega prava од **Dr. Bertholda Eisnera** ... 194

Како да се по новом грађанском законнику уреди правни положај ванбрачне дјече од **Dr. Bertholda Eisnera** ... 194

Народно право од **Др. Ферда Чуличића** ... 195

Реторика — наука о беседништву од **Бранислава Ђ. Нушића** ... 196

La Bataille pour la paix, Messages, Déclarations & Discours des Chefs de Gouvernement ... 196

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА ... 197

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА ... 199

НОВЕ КЊИГЕ ... 201

Б Р А Н И Ч

Год. XXVII

Београд, Април 1939.

Бр. 4.

Коста Ј. Прошић, адвокат — Београд.

О накнади штете због пропуштања нотификације меничног протеста

Тумачење § 44. мен. зак.

Појам ношификације

По § 44. мен. зак. ималац протестиране менице дужан је у року од четири радна дана по изисканом протесту да обавести свога индосанта и издаваоца: да је наплата менице наишла на сметње и да је због тога протестирана. Ову дужност има и сваки обавештени индосант према своје претходнику у року од два радна дана по пријему обавести.

Пропуштање нотификације повлачи одговорност за накнаду штете, која може да досегне висину меничне суме.

То је т. зв. нотификација меничног протеста.

Различита схватања

На Хашкој и на Женевској конференцији можда није било ни једног питања из пројекта унифицираног мен. закона, о коме је било већег размимоилажења и дискусије као што је то случај код питања о нотификацији, а нарочито у питању санкција за пропуштање нотификације. Била су истакнута три разна гледишта.

Француска група заступала је гледиште да се одредба о нотификацији уопште избрише из мен. закона и то са ових разлога: наметнути имаоцу протестиране менице дужност да у року од четири дана по протесту обавести своје претходнике о протестирању, значи натерати га да одмах приступи наплати менице. Међутим он има право да тражи наплату кад хоће. То је његово право а не и дужност. Нико га не може нагнати да тражи наплату и преко своје воље. С тога нема правног разлога за установу нотификације. Ако се хоће да заштите регресни дужници од евентуалне штете за то је ефикаснији начин да се скрати застарелост за подизање тужбе против регресних дужника. Тиме би се сачувало и основно правно начело о самоопредељењу и отклонила штета за регресне дужнике услед одуговлачења наплате.

Енглеско - Американска група заступала је сасвим супротно гледиште. Указујући на то да је меница циркулациони папир, да индосанти немогу да памте и да бележе сваку меницу која је кроз њихове руке прошла, да су они условно одговорни, т. ј. ако главни дужник није меницу платио, — представници ове гру-

не доказивали су потребу да се индосантима нотифицира да је меница запала у нужду како би се они побринули за исплату те да се сачувају штете. Ова група толику је важност давала овом питању да је захтевала т. зв. строгу нотификацију, по којој пропуштање обавести повлачи губитак регресних права.

Немачка група, којој се придружила већина чланова конференције заузела је средње гледиште и усвојила т. зв. просту нотификацију, дакле онако како гласи § 44. садашњег мен. зак. (односно § 45. новог меничног пројекта) по коме ималац протестиране менице у случају пропуштања нотификације не губи регресна права, али одговара за штету која би услед тога наступила.

Питање је каква је то штета за коју је нотификант одговоран?

Појам штете

Обавезу на нотификацију, законодавац је прописао ради заштите регресних дужника. Ови треба да знају да је наплата у опасности и да им предстоји плаћање на основу регреса, како би могли меницу откупити и даље се побринути за наплату према својим претходницима, као и да би избегли нагомилавање трошкова, камате и провизије у смислу § 48 мен. зак. Јер често се дешава да акцептант о доспелости није могао да исплати меницу услед тога, што се моментално налазио у неприлици али није сасвим материјално пропао, те издавалац има интереса да такву меницу откупи и против акцептанта предузме што брже кораке за наплату док дужник није постао неспособан за плаћање.

Према томе та штета може да наступи код онога регресног дужника који је меницу исплатио, а није је могао наплатити од својих претходника. Тиме је регресни дужник доиста и стварно оштећен. Ако узрок тој штети лежи у томе што он није благовремено обавештен да је меница запала у нужду — онда је нотификант, који је пропустио обавест, одговоран за накнаду такве штете. Али величина те штете несме прећи висину меничне суме.

Као типичан пример за такву штету забележен је код Штауб —Штранца овај случај: издавалац који је за сигурност акцепта имао у залози и хартије од вредности, недобивши извештај да је меница протестирана, — вратио је поштом залогу акцептанту, а тек после тога добио је менични платни налог по протестираној меници. Ту меницу издавалац је морао да исплати повериоцу, а није је могао наплатити од акцептанта. У таквом случају штета је неоспорно наступила услед пропуштања обавести.

Према изложеном: штета се састоји у оној разлици коју регресни дужник исплативши меницу, није могао да наплати од својих претходника.

Ако је регресни дужник успео да наплати цео менични износ али не и камату, провизију и трошкове — нотификант је одговоран и за те трошкове, али до висине меничне суме.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

О штети изван оквира протестиране менице

Може се десити да је регресни дужник испуљену меницу у целости наплатио од претходника, али је претрпео какву другу штету која стоји у посредној вези са пропуштеном нотификацијом. Питање је да ли је нотификант одговоран и за такву штету и ако она произилази непосредно из протестиране менице?

Ово питање од стране писаца није прецизно расправљено. Старији немачки писци (пре конференције у Хагу и Женеви) — сматрали су да је нотификант одговоран за сваку штету која би услед пропуштања нотификације произашла.¹⁾ Али ни они не дају ближе податке о томе у чему би се те штете састојале. Ово вероватно с тога што и ако је стари немачки менични закон прописивао нотификацију, ипак од тога у пракси није чињена употреба, те је и у судским хроникама забележено свега неколико случајева из области нотификације.²⁾

Француски *code de commerce* и наш стари менични закон ни су ни прописивали нотификацију протеста, те ни са те стране немамо никаквих података о таквој штети изван протестиране менице.

Од новијих писаца Бристлајн³⁾ на основу одлука обеју конференција, овако расправља питање о одговорности нотификанта:

1) Према издаваоцу, који је послао покриће акцептанту, штета може да наступи ако он услед необавештености о протесту није успео да исплаћену меницу наплати од акцептанта било у целости било делимично.

2) Ако издавалац није послао покриће, т. ј. ако му је акцептант дао услужан потпис, онда он неможе бити оштећен за менични износ пошто је он сам главни дужник. Али такав издавалац има права да непризна камату, провизију и остале трошкове из § 48. м. з. по обрачуну на дан тражења наплате, већ да те трошкове редуцира према стању на последњи дан кад је требало извршити нотификацију, јер да је одмах обавештен он би меницу искупио и трошкови се не би нагомилали.

3) Према индосанту који би искупио меницу штета се такође састоји у оној д и ф е р е н ц и ј и између плаћене суме по меници и суме коју је он наплатио од претходника, односно у целој меничној суми ако по њој није ништа наплатио.

Овакво гледиште у главном усваја и Шт. Штранц у најновијем коментару новог унифиц. немачког меничног закона од 1933. год. (*Wechselgesetz XIII 1934.*)

На тај начин непостоји спор да се штета састоји у губитку који би регресни дужник претрпео исплативши меницу а не би је могао у целости или делимично од претходника наплатити, дакле у свему онако како смо напред изложили.

Међутим, и један и други писац сматрају да је нотификант одговоран и за штету изван оквира менице, ако је пропуштање

¹⁾ *H. O. Lehmann, Lehrbuch 557.*

²⁾ *Reichsgericht Bd. I. S. 45; R. O. H. G. Bd. 11. S. 305.*

³⁾ *Brüstlein, Die Notifikationspflicht im Wechselrecht 1933.*

нотификације узрок и за какву другу штету, нпр. ако се издавалац, који је по протестираној меници дао робу на кредит акцептанту, — недобивши извештај о протесту и сматрајући да је ствар у реду, — упустио у нове правне односе са акцептантом и дао му понова робу на кредит. Ако је он протестирану меницу наплатио од акцептанта, али није могао да наплати ову другу по новом кредиту, — ови писци сматрају да је за ову другу штету одговоран нотификант, јер да је он обавестио издаваоца о протесту, — овај се не би упуштао у нове односе са акцептантом.

Другим речима излази да се и по мишљењу ових новијих писаца има сматрати да се израз „штета“ из § 44. може екстензивно да прошири и на друге случајеве и изван оквира протестиране менице.

Да би ово питање извели начисто изложићемо укратко како је ово питање о штети третирано на Женевској конференцији.

На седници на којој се расправљало о редакцији чл. 45. Унифиц. мен. пројекта (који одговара § 44. нашег садашњег мен. зак.), т. ј. о питању да ли треба усвојити неограничену или ограничену одговорност нотификанта за накнаду штете, — јапански делегат Shimada тражио је да се из овог члана избрише свако ограничење у погледу накнаде штете због пропуштања нотификације. Оштећеном индосанту треба оставити одрешене руке да може тражити накнаду за целокупну штету коју може да докаже, јер нема правног разлога да му се то право ускрати. Стога је тражио да се то питање има расправљати по општим прописима о накнади штете по грађ. зак. Такав захтев поставио је и италијански представник Gianini изјављујући да неразумео смисао ових ограничења који се противе основним правним начелима а међутим невиди оправдане разлоге да се од тих начела одступа.

Председник конференције Dr. Limburg био је мишљења да се поступи предњим захтевима са разлога што по самој природи ствари штете и неможе бити изван оквира протестиране менице, те се у ствари неби ништа изменило. На то је делегат Француске професор Percerou да би доказао да штете може бити и изван оквира протестиране менице — навео овај пример: издавалац је дао акцептанту робе за 10.000 Фр. на подлози менице коју је пустио у промет. Недобивши о доспелости извештај да је меница протестирана и сматрајући због тога акцептанта као сигурног дужника — издавалац му је дао накнадно робе још за 20.000 Фр. Међутим, тек после тога показало се да је акцептант инсолвентан те је издавалац због тога претрпео штету како по протестираној меници од 10.000 Фр. тако и по новој од 20.000 Фр. Зашто нотификант неби одговарао за обе штете?

У одговор на ово питање други делегати изложили су разлоге у корист ограничене одговорности који се у главном своду на то: да је меница постала међународни кредитни папир, те се задатак конференције баш у томе и састоји да се из унифиц. мен. зак. отклоне или ублаже све оне одредбе које ометају ефикасност менице и угрожавају стабилност меничног промета.

Тако холандски представник van Nierop био је за ограничену одговорност једно с тога што би иначе наступили чести спо-

пови о штети, а друго што нотификант, коме је наметнута дужност нотификације у корист регресних дужника, треба унапред да зна зашта је одговоран. Овом мишљењу придружио се и швајцарски делегат Макс Фишер, доказујући велику практичну вредност за ограничену одговорност по пројекту.

Већина је усвојила разлоге у корист ограничене одговорности, а предлог јапанског делегата је одбачен.

Из ове дискусије и одлуке већине чланова Женевске конференције можемо извести ове закључке:

1) Циљ је нотификације да се регресни дужници сачувају од штете која би могла наступити ако би који од њих меницу испунио, а не би је могао наплатити од претходника због тога што није благовремено обавештен да је меница протестирана. Из тога излази да се штета из § 44. састоји једино у делимичној или потпуној ненаплативости менице.

2) На конференцији констатовано је да нотификант треба унапред да зна зашта је одговоран ако пропусти нотификацију. Он треба да зна да може бити одговоран само за износ менице и то у случају ако је главни дужник — акцептант — несигуран. Ако је овај сигуран, онда штете уопште не може бити, јер ће се регресни дужници, у крајњој линији, наплатити од акцептанта.

3) Одговорност за накнаду штете наметнута је нотификанту, противно основним правним начелима, те се одредба § 44. мен. зак. мора у најужем смислу да тумачи. У том погледу слажу се напред цитирани писци и коментатор нашег мен. зак. Др. Стражнички (стр. 223) а и немачка пракса.⁴⁾ према томе и појам штете несме се проширивати изван оквира протестиране менице.

4) Циљ конференција у Хагу и Женеви био је да се из унифицираног мен. зак. избаци или ублаже све оне одредбе којима би се ометала циркулација менице. А као што је и холандски представник изложио велика би сметња циркулацији менице наступила, ако би се нотификанту натурала одговорност и за некакве друге непредвиђене штете изван оквира протестиране менице.

Из свију ових разлога ми сматрамо да се и у духу § 44. мен. зак. и у духу дискусије по овом питању на конференцијама у Хагу и Женеви мора узети као основно правило: да нотификант не може бити одговоран и за какве друге непредвиђене штете које произлазе непосредно из протестиране менице и које нестоје у непосредној каузалној вези са пропуштањем нотификације.

Уосталом напред наведени пример који је изнео француски представник и који су забележила и оба цитирана писца, — тешко да би у пракси добио судску заштиту баш и кад би се појам штете могао екстензивним тумачењем да проширује. Ако се издавалац упустио са акцептантом у нове послове и дао му нов кредит на основу претпоставке да је ранија меница ис-

⁴⁾ Одлука нем. врх. Тргов. суда о томе да нотификант не мора обавештавати акцептанта о протесту ни онда ако је меница протестирана код домицилијата, јер се одредба о нотификацији као изузетак несме проширивати. R. O. H. G. Bd. 14 S. 329.

планена, такав поступак неможе се довести у каузалну везу са штетом коју је услед такве претпоставке претрпео. Јер трговац који даје кредит не ослања се на претпоставке него се непосредно уверава о солвентности купца иначе има сам да сноси штету.

С тога при закључку истичемо као једино правилно тумачење појам штете из § 44. да нотификант одговара само за ону штету која би наступила услед ненаплативости протестиране менице било у целости било делимично.

Др. Борђе Ж. Мирковић, проф. Универзитета — Београд.

Ликвидација неправилних акционарских и друштава с. о. о. по новом Трговачком закону

Под неправилним друштвима тих облика или таквим друштвима по стварности подразумевамо акционарска и друштва са ограниченом одговорношћу која: начином свог постанка, својим саставним — субјективним и материјалним — елементима,¹⁾ својом организацијом или предметом свог предузећа вређају обавезна законска наређења. У теорији и пракси таква друштва обично називају фактичким или стварним заједницама. Нама, међутим, изгледа да тај назив наводи на помисао да уредно основана и постојећа друштва нису стварна. Зато смо га избегли и наместо њега употребили смо и употребљаваћемо изразе неправилна друштва или друштва по стварности, изразе који боље показују да је реч о заједницама које нису испуниле све законске услове за свој постанак и опстанак, али које ипак живе, које раде, које имају своје повериоце и дужнике, које су, укратко речено, стекле обележја самосталних социјалних групација захваљујући стварним чињеницама преко којих се указује на њихово постојање.

* *

Да би се могло одговорити на питање да ли се и како врши ликвидација неправилних друштава, ваља, са гледишта општих правних принципа и стриктне логике, утврдити узроке друштвених неправилности и, с обзиром на природу и важност тих узрока, разликовати: ништава друштва од оборивих или рушљивих. Затим, доследно овом разликовању, закључити: да друштва прве врсте као „привидна“ не треба уопште узети у обзир; да одлука судских или административних власти о ништавости тих друштава само констатује њихово непостојање; да отуда она не могу бити субјект ликвидацијског поступка; да је у овом случају тај поступак и беспредметан, пошто ништава или привидно постојећа друштва нису била у стању да заметну ма какве јуридичке односе или да произведу какво дејство имовинског карактера;

¹⁾ Од самог почетка друштвеног битисања постоји н. пр. само један другар или је предвиђена основна главница нижа од минималног законског износа.

да су овоме напротив, оборива или рушљива друштва, додуше, манљиве али присвештом правно постојеће заједнице; да су због тога оне, све док се не нареди њихов престанак, власне делати у свакидашњем животу као и сва друга колективна бића; да судска или административна одлука, којом је тај престанак изречен, дејствује за убудуће (ex nunc); да су сходно томе у прошлости постали односи дотичних заједница предмет ликвидације; и да се та ликвидација врши, бар уколико се трећих лица тиче, по законским наређењима за правилна или уредна друштва.

1. — Овако строго логичан и општим правним принципима једино доследан систем није, међутим, прихваћен ни у теорији ни у јуриспруденцији, и то због великих практичних незгода, које његова примена изазива.²⁾ У жељи да их отклоне, извесни стручни писци праве разлику између декларативног утврђивања нулитета и конститутивног поништаја (ex tunc³⁾). Пресуда која „оглашава“ једно друштво за ништаво, производи, по њима, прво од наведених дејстава, пошто не ствара ново правно стање него посведочава и окончава оно које већ постоји. Истина, то постојеће стање је привидно битисање друштва о коме је реч (Scheinexistenz), али ово привидно битисање није исто што и непостојање. Стављено до знања спољњем свету уписом друштва у трговачки регистар и активним учешћем тог друштва у јуридичком саобраћају, привидно битисање мора се, баш ради сигурности тог саобраћаја и „јасноће социјално-правних односа“, делимично изједначити са реалном егзистенцијом. Последица тог изједначења јесте да, и после пресуде, којом је утврђена ништавост друштва, остају у важности сви послови које је оно до изрицања те пресуде закључило са трећим лицима као и све другарске обавезе, у границама у којима то захтевају интереси дотичних лица или јавни интереси уопште. По упису ништавости у трговачки регистар, не долази, присвештом, до ликвидације у правом смислу, јер, наместо друштва кога јуридички никад није било, постоји извесно „стање ствари“ (ein Tatbestand). То стање ствари расправља се на основу сходне примене прописа о ликвидацији, који се при том имају рестриктивно тумачити.⁴⁾

II. — По једном другом систему, ништавост друштва стварно почива на манљивости (Fehlerhaftigkeit). Стога, све док се

²⁾ Ове су незгоде врло добро истакнуте у Образложењу ад § 218. „Треба само замислити, стоји на том месту, колики број правних послова је ваљда био склопљен за време привидног постојања друштва, ако се мана појави или изнесе тек после дужег друштвеног живота. Сви су ови послови заправо без законског темеља, јер једна од уговорних страна није ни постојала. Још је гори положај веровника, који још нису намирени, јер за њих нема више ни противстранке, ни реалног основа, због којег су се упустили у посао: друштвене имовине“.

³⁾ „Zwischen deklaratorischer Feststellung der Nichtigkeit oder konstitutiver Vernichtung ex tunc“.

⁴⁾ Н. Е. Feine, Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung, Leipzig 1929, стр. 219—222. У истом смислу: Müller Erzbach, Handelsrecht, 2 i 3 Aufl. 1928, стр. 265 и след.; J. v. Gierke, Handelsrecht, 4 Aufl. 1933, стр. 322 и след.

пресудом или административним решењем не изрекне та ништавост, друштво се мора, како од другара тако и од трећих лица, третирати као „важеће и правно постојеће“. Доследно овоме, изречена ништавост дејствује за убудуће (ex nunc), а, по њеној регистрацији, друштво ступа у стадијум ликвидације, који се ни по чему не разликује од таквог стадијума неке друге у свему уредне заједнице истог облика.⁵⁾

III. — Трећи систем, кога, са више или мање отступања, предлаже већина француских правника и претставника јуриспруденције уопште, разликује: друштво које до тренутка у коме је утврђена његова ништавост још није отпочело своју делатност од друштва које је до тог момента већ „функционисало“.

1. У погледу првог друштва утврђена ништавост дејствује ретроактивно и апсолутно. Тако да се има сматрати да оно никад није ни постојало. Отуда, с једне стране, преузималац акције или удела не може бити натеран да изврши дата обећања. С друге стране, опет, односе између другара треба расправити по општим правним начелима, а не према наређењима друштвених правила и законским прописима о ликвидацији.⁶⁾

2. За одређивање дејства ништавости друштва које је већ функционисало, пак, треба разликовати ништавост због забрањеног предмета предузећа или недопуштеног циља од других врста ништавости због повреде јавног поретка или обавезних законских наређења.

а) По мишљењу већине поборника система који расматрамо, ништавост због забрањеног предмета предузећа или недопуштеног циља чини да је, њоме погођено друштво, према трећим лицима, отпочетка лишено сваког правног постојања и да сходно томе не може произвести никакво дејство чак ни за време свог псеудо-битисања. Доследно овоме, та трећа лица нису власна да тужбама прогоне тобожње другаре. Утолико пре што им ови могу истаћи приговор о недопустивости друштва.⁷⁾

Један мањи број стручњака, међутим, позивајући се на правичност, пориче или сужава могућност другара да се користе

⁵⁾ M. Hachenburg, *Kommentar z. gesetz b. die gesellschaften m. b. H.*, Berlin 1926, B. II, стр. 363 и 364 (§ 75 Anm. 14 и 15); K. Lehmann, *Das Recht der Aktiengesellschaften*, I Bd., 1898, стр. 430 и след; O. Piske, *Lehrbuch des Österreichischen Handelsrecht*, 1923 стр. 390, III.

⁶⁾ Lyon-Caen et Renzult, *Traité de Droit commercial*, 5^{ed.}, t. II seconde partie (1929), no 786 (стр. 202) и 1029⁸⁷ (стр. 693); P. Pic, *Des sociétés commerciales*, 2e éd., t. I (1925), no 436 (стр. 574); Rodolphe-Rousseau, *Traité des sociétés commerciales*, 5^{ed.}, t. I (1921), стр. 637; J. Molierac, *De la liquidation des sociétés de fait*, *Revue des sociétés*, janvier-fevrier 1935, стр. 20.

⁷⁾ Lyon-Caen et Renault, t. II, 2e partie, n° 74 (стр. 94); Rodolphe - Rousseau t. I, n° 244 (стр. 80); P. Pic, t. I, n° 435, (стр. 573); J. Hémar, *Théorie et pratique des nullités de sociétés et des sociétés de fait*, 2e éd., 1926, nos 41 и 42 (стр. 53 и 54) као и nos 60 и след. (стр. 77 и след).

тим приговором и тако посредним путем укида односно ограничава, у погледу на трећа лица, ретроактивно дејство ништавости због забрањеног предмета или због недопуштеног циља.⁸⁾

Најзад, извесни писци уверавају да нема разлике између последица које ова ништавост друштва производи за трећа лица и њеног учинка према другарима. Стога, по мишљењу ових писаца, пословни односи псеудо-друштва и на њима заснована права и обавезе деле судбину социјалних односа привидних другара. За расправљање ових последњих односа, пак, предлажу се више начина:

Апсолутан карактер ништавости због забрањеног предмета или због недопуштеног циља, као и опште правно начело по коме обавезе које налазе свој извор у нечему што није дозвољено не могу произвести неко јуридикчко дејство, налажу, тврде једни, да се изврши потпун повраћај стање које је постојало пре оснивања друштва, да се, другим речима, ретроактивно униште сви „трагови његовог битисања“, без обзира на одредбе о ликвидацији и захтеве правничности.⁹⁾

Други напротив, сматрају да све треба да остане онако како се затекло у тренутку у коме је друштво оглашено за ништаво, јер, сходно изрекама „*in pari causa turpitudinis, melior est causa possidentis*“ и „*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*“, друштво које правно не постоји од самог почетка, не може бити основ за подизање тужбе па макар она била управљена на повраћај чланског улога.¹⁰⁾

Трећи, у жељи да ублаже неправичност овог другог начина за расправљање односа псеудо-другара, тврде да они, по основу неоправданог обogaћења, могу захтевати враћање положеног улога, али да су лишени тужбе за поделу остварене добите или претрпљене штете од стране друштва, односно, да се само у овом погледу има одржати стање које је постојало у време утврђивања ништавости тог друштва.

Четврти, праве разлику између незаконитих и друштва противних јавном моралу, па ослањујући се на то разликовање уверавају да ништавост код првих друштava не одузима могућност за тужбу због неправедног обogaћења, док код других употреба те тужбе, услед начела *In pari causa...* и *Nemo auditur...*, није дозвољена чак ни ради повраћаја другарских улога.¹¹⁾

⁸⁾ Talon, Etude sur le contrat de société, стр. 83 и след.; Paul Pont, Des sociétés civiles et commerciales, t. I, n°50; Corper-Royer, Traité des sociétés anonymes, 3^{ed.} 2 tirage, t. I стр. 148. Вид., такође, једну одлуку апелац. суда у Паризу, која је наведена у: Rodolphe-Rousseau, t. I, n° 245 (стр. 80).

⁹⁾ У том смислу: Delvincourt (Institut. de dr. comm., t. II, p. 22), Duranton (Cours de droit français t. XVII, n° 327). — Вид. подробније о овом мишљењу и код: J. Hémar, n° 67 (стр. 83 и след).

¹⁰⁾ У овом смислу: Pardessus, Troplong, Delamarre, Le Poittevin, као и многе одлуке старије француске јуриспруденције које су наведене код J. Hémar, n° 68. стр. 86 примед. 1. Вид. о овом гледишту и Pic-a, t. I, n° 437 стр. 575.

¹¹⁾ У књижевности се ово гледиште обично приписује Р. Pic-u. Он га сам међутим, претставља као творевину француске јуриспруденције и изражава се противу тога гледишта. Вид. Pic-ов Traité, t. I, n° 439 стр. 578.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBR.SR

Пети, најзад, полазе од тога да се функционисањем псеудо друштва и нарочито давањем чланских улога ствара фактичка заједница интереса (*communauté de fait, communauté d'intérêts*), коју, по оглашавању ништавости друштва, неминовно треба ликвидирати. Али, нису сложни при одређивању правила по којима се та ликвидација има извршити. Hémarд сматра да се она мора спровести по наређењима општег права о смеси имања.¹²⁾ Pic верује да се у том циљу ваља придржавати начела правичности и једнакости пред законом (*ex aequo et bono*).¹³⁾ Corper—Royer тврди да је и за ликвидацију фактичке заједнице интереса меродавна „првобитна заједничка намера“¹⁴⁾ изражена у одредбама поништеног друштвеног статута. Molieras прави разлику између социјалних односа, с једне стране, и односа псеудо-друштва и трећих лица, с друге стране; па ликвидирање првих односа чини зависним од прописа статута и појма неправедног обogaћења, док ликвидирање других углавном подводи под наређења о смеси имања и принципе општег права.¹⁵⁾

б) Ништавост друштва која не налазе свој извор у забрањености предмета и у недопустивости циља, али која је ипак последица повреде јавног поретка или обавезних законских наређења, по правилу дејствује само за убудуће. До тренутка у коме је судском пресудом утврђена једна таква ништавост, њоме погођено друштво сачињавало је друштво по стварности (*société de fait*) или друштво створено стварношћу (*société créée de fait*) Овакво друштво живело је и иступало према трећима баш као нека по свему уредна заједница. Зато се преко њега не може прећи. У интересу је јуридикског саобраћаја и правичности да се оно до тренутка утврђивања ништавости о којој је овде реч третира као правилно друштво. Самим тим се та ништавост по своме дејству мора изједначити са узроком престанка, после чијег се наступања приступа ликвидацији.¹⁶⁾

IV. — Ни овај систем који у својој основи разликује друштва која до тренутка у коме је утврђена њихова ништавост још нису отпочела своју делатност од друштва која су до тог момента већ функционисала, није наишао на одобравање код свих заинтересованих, ма да више него икоји од изложених система води рачуна о чињеничном стању даних случајева. Чак се и већина италијанских стручњака, који се обично по својим схватањима приближују француским правницима, изјашњава за

¹²⁾ Op. cit. nos 74—76 (стр. 94—97).

¹³⁾ Op. cit. I, nos 438 и 439 in fine (стр. 576—578). У том смислу и једна релативно скорашња одлука франц. касације (Cass 13 juillet 1927) коју наводи и коментарише J. Molieras у већ цитираном делу (стр. 18 и след).

¹⁴⁾ „Commune intention originaire c'est-à-dire suivant les stipulation du pacte social“ t. I, (стр. 147).

¹⁵⁾ Op. cit., стр. 20 и след.

¹⁶⁾ Rodolphe-Rousseau, t. I, n° 1944 (стр. 638); P. Pic, t. I, n° 398 (стр. 516). Упореди две пресуде des Reichsgerichts од 27-VIII-1935 (R. G. Z 148 стр. 226 и J. W. 1935, стр. 3613), као и пресуду од 5-III-1935 (J. W. стр. 2617). У овој последњој, нарочито, стоји „dass der nichtige Gesellschaftsvertrag, der bereits in Vollzug gesetzt war, jedenfalls tatsächlich ein Gemeinschaftsverhältnis unter den Gesellschaftern begründet hat“.

једно друго решење. По том решењу, с обзиром на питања која овде расматрамо, друштва по стварности ваља класифицирати на: ништава, оборива и неправилна.¹⁷⁾ Прва, као она која својим пословањем или својим устројством вређају добре обичаје или принудне законске прописе, не могу произвести никакво правно дејство, па, према томе, ни бити предмет ликвидације.

Друга или оборива друштва подлежу општем праву, пошто су обично у питању заједнице које неко од другара може нападати због своје пословне неспособности или због манљивости воље на основу које се удружио. По општем праву, пак, поништај оборивог друштва дејствује, у погледу на онога који је до тога довео, ретроактивно, а, према осталима, за будуће. Зато се дотле засновани односи тих осталих имају распарити сходно ономе што је у „социјалном пакту“ предвиђено.

Трећа или неправилна друштва, најзад, почивају на правно важећим уговорима и разликују се од уредних заједница њиховог облика по томе што имају неки формални недостатак.¹⁸⁾ Доследно овоме та неправилна друштва постоје све док надлежна власт не изрекне њихов престанак, после чега ступају у ликвидацију баш као да су у свему прописно основана.¹⁹⁾

V. — У последње време професор Kiel-ског универзитета, Wolfgang Siebert препоручује систематизирање „фактичких“ друштава, њихово појимно и суштаствено изједначење са правилим односно правним заједницама исте врсте и, с тим у вези, један упрошћен начин за решење питања да ли се и како врши ликвидација дотичних друштава. По њему, јуридрички писци обично полазе од тога да је друштвено право подређено општем уговорном праву. И како фактичке заједнице нису у складу са прописима овог последњег, они закључују: да су те заједнице „изузетак од правила“, који прелазу методичну класификацију друштава; да стварају само чињенична стања и односе; да је та стања и односе немогуће „игнорирати“; и да се због тога са фактичким заједницама мора донекле поступати као са правим друштвима ма да она то уистини нису. Оваква полазна тачка и закључци на њој засновани не изгледају Siebert-у оправдани. Право друштва, тврди он, развијало се, више него одредбе Грађанског законика о уговору, под утицајем циља и предмета установа које регулише. Захваљујући овоме стакло је извесну самосталност у односу на поменуте одредбе. Та самосталност испољава се нарочито у томе, што се за појаву друштва не траже неминовно сви они услови које уговор претпоставља. Оснивање друштва је „корпорацијско стваралачко делање“.²⁰⁾ Оно се одликује својом сврхом и њоме одређеним бићем. Самим тим се не може третирати као проста сагласност воља. С друге стране, ово биће односно друштво је

¹⁷⁾ *Società nulla, società annullabile e società irregolare.*

¹⁸⁾ То јест недостатак проузрокован пропуштањем извесне формалности коју је Закон увео за оснивање друштва.

¹⁹⁾ Вид. о овом италијанском систему: Hémaré, nos 631—661 (стр. 829-867); Siebert, стр. 14-17; као и писце које они цитирају.

²⁰⁾ „Eine Körperschaftliche Schöpfungshandlung“.

носилац једног предузећа због кога је и дошло до обра-
зовања тог друштва и које претставља основу правног
удруживања.²¹⁾ Следствено овоме, при решавању проблема
фактичких заједница треба се питати, да ли је недостатак
сваке од њих тако тежак да није могло доћи до формирања
њихових предузећа као правних целина или је, на-
против, то формирање остварено упркос неправилности корпо-
рацијско-оснивачког поступка. У првом случају, отсуство пре-
дузећа и, с тим у вези, немогућност да се изврши правно гру-
писање око његове делатности спречавају појаву сваког дру-
штва па и фактичког. Постојеће стање ствари има се, према
томе, расправити по начелима која важе за ретроактивну ни-
штавост. У другом случају, међутим, „конкретно“ предузеће
послужило је као подлога за рађање и уобличење друштва које
је носилац дотичног предузећа. С обзиром на то, неоправдано
је, у погледу на садржај и последице друштвених односа, гово-
рити о њиховој ништавости. Захваљујући „конкретном“ преду-
зећу, наместо ње дошла је мањљивост са дејством ех пипс.
Ово замењивање прве са другом показује да су т. зв. фактичка
друштва исто тако постојећа и, по своје суштаству, пра-
ва као и она која нису оптерећена каквим недостатком. Отуда,
по Siebert-у, ваља закључити: да су фактичка друштва, која
стварно треба звати манљивим,²²⁾ саставни део општег дру-
штвено-правног система; да истицање њиховог недостатка има
за последицу изрицање престанка; да то изрицање ва-
жи само за будуће односно да после тога манљива друштва
ступају у стадијум ликвидације; да су у том стадијуму она под-
вргнута правилима која вреде и за уредно основане заједнице;
и да се, сходно томе, при расправљању односа насталих у току
постојања „фактичких“ друштава, не сме правити начелна раз-
лика између другара и трећих лица.²³⁾

VI. — Југословенски Трговачки закон при решавању пита-
ња ликвидације неправилних акционарских или друштава с. о. о.
прави разлику између: основаних али још нерегистро-
ваних заједница тих облика (§§ 194 ст. 6 и 216 ст. 2;
§ 426 ст. 2) и оних заједница исте врсте које су већ
биле предмет уписа у трговачки регистар.

1. Нерегистрована акционарска или друштва с. о. о.
немају особену правну персоналност (§§ 212 ст. 1 и
426 ст. 1). Самим тим, код њих није могла доћи до изражаја
трговачка форма удруживања. У отсуству исте, она се по својој
суштини изједначају са грађанским имовинским заједницама. Сто-
га, и за њих вреде прописи општег права, уколико, разу-
ме се, Трговачки закон што друго не предвиђа.

Следствено овоме, нерегистрована друштва деоничког или
облика с. о. о. не могу бити предмет ликвидације у
правом смислу речи. За расправљање последица њихо-
вог оснивања и рада треба издвојити односе према тре-
ћим лицима од односа између другара.

²¹⁾ Die Grundlage eines verbandsrechtlichen Zusammenschlusses*.

²²⁾ Eine fehlerhafte Gesellschaft.

²³⁾ Die „faktische“ Gesellschaft, 1938, стр. 7, 23, IV и след.

а) Односи са трећим лицима постају: било тако што су са њима сви другари, скупа или преко заједничког пуномоћника, склопили посао за друштво, било тако што су то, посредно или непосредно, учинили неки од другара или само један од њих. У првом случају за настале обавезе према трећим лицима солидарно одговарају сви припадници нерегистрованог друштва. У другом случају, та и таква одговорност пада искључиво на терет чланова-учесника у раду на склапању пословних односа. У оба случаја, пак, одговорност у питању је неограничена и персонална. Отуда трећим лицима служи као општа zaloга не само оно што су обавезни другари унели у друштво, него и остала њихова имовина (§ 212 ст. 2—4 и § 426 ст. 1). За остваривање те опште залoге или одговорности коју она гарантује није нужан прелаз друштва у ликвидацију. И то чак ни тада, када трећа лица желе да се намире из већ положених чланских улога, пошто правна веза између личне имовине појединих другара и вредности које су они дали ступајући у заједницу није прекинута.

Та правна веза и персонални карактер одговорности другара за обавезе настале из послова које су они закључили за рачун нерегистрованог друштва чине, исто тако, да трећа лица (странке у тим пословима) не уживају првенство у наплати у односу на остале повериоце одговорних другара. Без значаја је, при том, да ли се ова наплата врши на рачун самосталне имовине или оних добара која су обећана или већ положена друштву.

Друкчије стоји ствар у погледу другара који нису „радили“ за то друштво и који према томе не стоје добри за обавезе из његових односа са трећим лицима. Према таквим другарима или, тачније, у смотрењу на њихове чланске тражбине²⁴⁾ противу садругара одговорних за поменуте обавезе, трећа лица имају право првенства: кадгод се остваривање дотичних тражбина и обавеза врши на терет „социјалне“ имовине и под претпоставком да мане нерегистрованог друштва не чине отпочетка ништавим акт којим су заинтересовани другари, приликом оснивања тог друштва, преузели извесан број његових акција односно удела у њему. Тај акт претставља закључење социјалног уговора и, у исти мах једнострано обећање којим се другари, тиме што иступају у правном саобраћају под фирмом друштва, обвезују трећим лицима, као његовим будућим повериоцима, да у њиховом интересу, издвоје неке од својих вредности ради образовања нарочите друштвене имовине. Ова обавеза да допринесу образовању друштвене имовине одузима другарима право да траже да им се, из те имовине и на штету поверилаца,²⁵⁾ чије су тражбине постале поводом оснивања и рада нерегистрованог друштва, исплати оно што су дали на име основног улога или што им иначе на темељу чланства припада. Првенство у наплати о

²⁴⁾ То јест на тражбине које налазе свој извор у суделовању при оснивању друштва или у приступању том друштву.

²⁵⁾ Односно, по цену смањивања опште залoге тих поверилаца.

коме је напред било речи није ништа друго до последица овог стања ствари или боље, правни изражај тог стања.²⁶⁾

б) За расправљање другарских односа треба почети са одређивањем времена које је протекло: од оснивања нерегистрованог акционарског друштва²⁷⁾ или од дана када су у виду јавнобележничког акта састављена Правила нерегистрованог друштва с. о. о.²⁸⁾

а а) Нерегистровано друштво које постоји више од два месеца, рачунајући од оснивања односно од састављања поменутог јавнобележничког акта, јесте псеудо-заједница, лишена сваког правног битисања, пошто по истеку тог двомесечног рока њена Правила „губе обавезну снагу“ (§§ 214 и 426 ст. 2). Отуда се јуридичке везе другара таквог друштва имају расправити по општим правним начелима, а не према статутарним наређењима и законским прописима о ликвидацији. По тим начелима, пак, преузимаоц акције или удела не може у нашем случају бити натеран да испуни дата обећања, а већ учињене уплате по основним улозима има право натраг тражити. То право Закон изрично признаје псеудо-акционарима (§ 214 у вези §§-а 203 и 198 ст. 2). Али оно исто тако постоји и у корист другара друштва с. о. о.: као последица принципа о неправедном обогаћењу и чињенице да тек са регистрацијом таквог друштва његови оснивачи губе својину над вредностима које су у виду улога положили (§§ 424 ст. 2 и 426 ст. 1 у вези §-а 212).

Због постојања овог права на повраћај учињених уплата и неважности друштвених Правила, која уређују питање заједничког пословног ризика, сви другари не учествују у сношењу штете коју су претрпели они између њих који су радили за друштво и који због тога лично одговарају за тако настале обавезе. Доследно овоме, ако је место штете било добитка, не може се, на темељу чланства, захтевати да се он другарима подели у сразмери њихових основних улога или сходно законским и статутарним наређењима о употреби дивиденде. Природно је и право да добитак припадне онима на које пада и сва штета. Такво решење, уосталом, једино је у складу са неважењем Правила, које чини да су другари који нису радили за друштво лишени сваког правног основа да траже да учествују у подели добитка оствареног пословима за које лично и искључиво одговарају лица која су их склопила.

б б) Нерегистрована друштва која не постоје ни два месеца и која — с обзиром да за њих још нису протекли преклузивни рокови из §§-а 214 и 426 — имају законску могућност да се пријаве за упис у трговачки регистар, треба разликовати на: она у свему уредно основана и органи-

²⁶⁾ Упоред. закључке до којих је дошао А. Wieland у чланку: Willensmängel beim Beitritt zu einer Handelsgesellschaft (Beiträge zum Handelsrecht. Festgabe zum siebzigsten Geburtstage vom Karl Wieland. Basel 1934, стр. 423—437).

²⁷⁾ §§ 194. ст. 7. и 206. ст. 2. Трговачког закона.

²⁸⁾ § 426. ст. 2. Трговачког закона.

зована и она која су у овом погледу оптерећена каквом маном или незаконитошћу.

Прва се про интерно изједначају са правилним и регистрованим заједницама њиховог вида. Стога се другарски односи, у случају превременог престанка таквих друштава, расправљају по наређењима њихових Правила и оних прописа Трговачког закона који се тичу унутрашње ликвидације и који се овде акцесорно примењују т. ј. уколико има празнина у статутарним одредбама или уколико ове изрично не отступају од тих законских прописа.²⁹⁾

Друга или друштва оптерећена каквом маном у оснивању или организовању ваља, даље, двојити на: она код којих та мана чини непостојећим или ништавим јавнобележнички акт односно Правила која су у том виду састављена;³⁰⁾ и она чија Правила нису непосредно погођена недостатком или незаконитошћу о којој је реч.³¹⁾

Другарске везе у друштвима у којима мана чини непостојећим или ништавим њихова Правила разрешују се по општим правним начелима. Наређења тих непостојећих или ништавих Правила не долазе у обзир. То исто вреди и за законске прописе о унутрашњој ликвидацији, пошто, с једне стране, у случајевима које расматрамо заправо и нема друштава, а с

²⁹⁾ Види примера ради § 375 Трговачког закона.

³⁰⁾ Мане које чине непостојећим или ништавим јавнобележнички акт односно друштвена Правила је су н. пр.: непотписивање јавнобележничког акта о Правилима од стране свих оних лица која као будући другари сарађују на оснивању друштва (§§ 181. и 418.); састављање тог акта од јавног бележника који се од тога морао уздржати због сродства са неким од друштвених оснивача или због неке друге околности набројане у §§-има 32 и 33 Закона о јавним бележницима (§§ 194. ст. 6. и 418. ст. 3.); састављање друштвених Правила у виду приватне исправе (§§ 181. и 418.); неозначавање или непотпуно означавање у Правилима онога што сачињава њихову минималну законску садржину (§§ 183. и 419.); предвиђање у Правилима да ће се друштво бавити пословима који су законом забрањени (§ 417. ст. 1.) или који су противни „јавном поретку и благодарију“ (§§ 13., 103., 538., 722. српског Грађанског зак. и §§ 864. и 865. Предоснове Грађ. зак.); преузимање акција (у случају симултанског оснивања) или удела преко пуномоћника који за то нема специјално пуномоћје оверено код надлежне власти, односно, преузимање тих акција или удела усменим путем или у виду приватног писмена или у виду јавнобележничког акта који у погледу форме не одговара наређењима Закона о јавним бележницима (§§ 194. ст. 6 и 418. ст. 3.); противзаконита садржина изјаве воље о преузимању деоница односно удела или манљивост те воље (§§ 194. ст. 5. и 418. ст. 3.); неупошење у Правила услова постављених оснивачком дозволом (§ 194. ст. 8. у вези §§ 186. и 417. ст. 2.); итд.

³¹⁾ У недостатке или незаконитости друштва које не погађају непосредно његова Правила ма да га чине ништавим спадају н. пр.: повреда наређења § 182. ст. 1. по коме, у врме оснивања, деоничко друштво мора имати најмање пет другара; пропуштање да се тражи оснивачка дозвола у оним случајевима у којима је она по закону потребна (§§ 185. и 417. ст. 2. у вези § 180.); одређивање седишта ван Краљевине или ван места „из кога се стварно управља друштвеним предузећем“ (§§ 187. и 420. ст. 1.); повреда наређења о уплаћивању главнице и улога друштва с. о. о. (§§ 420. ст. 3. и 424.), односно, о издавању и уплаћивању деоница (§ 189.); повреда наређења о извештају оснивања и његовом испитивању (§§ 190. и след.); неодржавање и неуредно одржавање оснивачке скупштине (§§ 202.—206); и т. сл.

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

друге стране, Трговачки закон није фингирао њихово постојање.

Насупрот овоме, другарски односи у друштвима чији недостатак не погађа непосредно њихова Правила управљају се сходно одредбама тих Правила, која су, по претпоставци, у свему уредна и која самим тим нису изгубила обавезну снагу уговора. Празнине које би се при овоме појавиле попуњавају се, на основу аналогije, законским прописима о унутрашњој ликвидацији: јер ма да су друштва чија су Правила уредна, али која имају какву другу ману у оснивању или у организацији, правно непостојећа или отпочетка ништава (§§ 180 и 419 ст. 3), ипак су другарски односи у њима, због важности друштвених Правила као уговора,³²⁾ по својој природи слични чланским односима у регистрованим заједницама истог вида.

2. Са неправилним деоничким или друштвима с. о. ј., која су, упркос мањивости у оснивању или у организацији, уписана у трговачки регистар, закон, у погледу расправљања њихових унутрашњих и спољашњих односа, поступа као са уредним заједницама тих облика. По §§-има 212 и 426, свако па и неправилно друштво стиче регистрацијом својство правног лица. Зато, са обављањем исте, мана, у којој лежи та неправилност, губи карактер узрока непостојања или ништавости друштвене заједнице или њених статута и, под извесним условима, претвара се у незаконитост³³⁾

³²⁾ Та се Правила разликују од Правила регистрованих друштава у томе што се услед мане (недостатка, незаконитости) у питању, нису могла претворити у регулациони статут једног новог социјалног организма и, тиме, допринети његовом образовању и уздизању на степен правне личности.

³³⁾ Са гледишта овог претварања, друштвене недостатке или мане ваља разликовати на: повреде формалних и повреде материјалних одредаба о оснивању и првој организацији друштва.

1. Формалне мане које нису у стању да произведу какву штету по друштво, његове чланове или „друга лица“ исцељују се са уписом тог друштва у трговачки регистар. На основу њих се, према томе, не може учинити предлог за изрицање престанка друштва. Од овога се изузимају оне формалне мане које се састоје у повреди поступка за оснивање прописаним у оснивачкој дозволи. По § 215. ст. 5. такве се формалне мане могу увек истицати у року од месец дана од када се за њих сазнало, а најдаље за годину дана од регистрације. То исто важи и за формалне мане које би „могле имати штетних последица“ по друштво, његове чланове или друга лица (§ 215. ст. 1).

2. Најглавније материјалне мане — међу које спадају: непостојање и ништавост статутарних одредаба које претстављају оно што свака правила морају имати (§ 183. т. 1—4) и које Трговачки закон „не може надомести“ (§ 215. ст. 2. реч. 2); затим, отсутност сваке воље или сваког овлашћења за преузимање акција или удела, услед које отсутности нема тачног означавања улога сваког од другара и износа основне главнице (§ 215. ст. 2. реч. 2. у вези § 183. т. 3. и § 419. ст. 1. т. 3. и 4.); условно или на неки други начин ограничено преузимање акције или удела, које је, у смислу § 194. ст. 6. ништаво, ако, на темељу тог ништавог преузимања, преузималац не „врши права“ или не „испуњава обавезе“ (§§ 194. ст. 6. и 418. ст. 3.); непотпуност или недовољна одређеност садржине јавнобележничког акта о преузимању акција или удела, ако се због тога не види ко је преузималац, које су акције или удели преузети и за коју цену или ако се на основу таквог акта не врше права или не испуњавају обавезе (*ibid.*); преузимање акције или удела помоћу обећања да ће се положити неки стварни улог који је објективно немогуће дати (§§ 538., 636. и 722. срп. Грађ. зак.

због које регистарски суд односно управна власт која је дала оснивачку дозволу може — у важнијим случајевима по службеној дужности (§ 215 ст. 1 до 3 и 5) а иначе по предлогу поменуте управне власти,³⁴⁾ вишег државног тужиоштва, другара или правно заинтересованог лица — изрећи престанак том незаконитошћу оптерећеног друштва (§§ 216, 217, 365 ст. 4, 427 и 475 ст. 2). Ово изрицање престанка увршено је у ред догађаја чије наступање има за последицу отварање ликвидације (§§-и: 363 ст. 1 т. 4 и 5; 367 ст. 1; §§ 475 ст. 1 и 478). Са тим отварањем неправилно друштво не губи своју посебну персоналност. Она се продужује и траје све док се ликвидација не заврши [§ 218 ст. 1 и 427].³⁵⁾

Законске одредбе које тако одређују јуридикчки положај неправилног али регистрованог друштва намећу следеће закључке:

1^о Без обзира на величину манљивости или недостатка, свако такво деоничко или друштво с. о. о. постоји не само стварно него и правно и то како према трећим лицима тако и према другарима. Стога, сви послови који су, у смислу §-а 212 (односно 426 ст. 1) и сходно законским прописима о „заступству“, са трећим лицима склопљени за друштво имају пуну важ-

у вези §§ 183. т. 3., 419. ст. 1. т. 3. и 4. и § 215. ст. 2. Трг. зак.); и преузимање акције или удела од стране пословно потпуно неспособних или у овом погледу ограничених лица, којим се вређају законске одредбе о основној главници и чланским улозима — могу свагда послужити као основ за подношење предлога за изрицање престанка друштва, односно, подношење таковог предлога по овом основу није везано за рок нити за могућност штетних последица.

Материјалне мане као што су: преузимање акције или удела силом или преваром или услед заблуде о природи самог тог преузимања или његовог предмета не могу се после регистрације друштва истицати према њему и његовим повериоцима (§ 194. ст. 5.) па самим тим не могу послужити ни као разлог за подношење предлога за изрицање друштвеног престанка.

Остале материјалне мане оснивања, устројства друштва или састава његових Правила су незаконитости због којих се може тражити престанак заједнице кад год би биле у стању да изазову штетне последице за друштво, његове чланове или друга лица и уколико би предлог у том смислу био поднет регистарском суду у року од месец дана од сазнања за те мане, а најдаље за годину дана од уписа друштва (§ 215. ст. 1.).

³⁴⁾ Кад се ради о друштвима која се баве пословима набројаним у § 185. (§ 215. ст. 1.) односно у § 417. ст. 2.

³⁵⁾ Поред наведених прописа, има и других који показују да југосл. Тргов. закон поступа са манљивим друштвима (подразумевајући ту и она код којих је недостатак тако велики да се свде на псеудо-заједнице) као са друштвима у техничко-правном смислу речи. Тако н. пр. прописи: § 182. (по коме деоничко друштво мора у време оснивања имати бар пет чланова, а касније онолико колико је потребно „да се поставе органи како је Правилима одређено“); § 218. ст. 2. (у коме је наглашено да престанком регистрованог манљивог друштва не престаје одговорност по наређењима VII Отсека Т. з.); § 366. ст. 2. и 3. (који предвиђају упис друштвеног престанка изазваног повредом наређења о оснивању); § 369. ст. 1, 2 и 4 (који се између осталог тичу постављања, уписивања и уклањања ликвидатора манљивих друштава); и § 368. ст. 2 (посвећен именовану скрбника по изрицању друштвеног престанка).

ност³⁶⁾, баш као и обећања преузималаца акција или удела. Надлежни друштвени органи по правилу могу и од једних и од других судским путем тражити да изврше обавезе које су примили;³⁷⁾ док су они, ради ослобођења од тих обавеза, лишени законске могућности да истичу приговор о неправилности друштва. И то чак и тада када, у време ступања у односе са тим друштвом, нису знали или нису могли знати за ману у којој лежи његова неправилност.

2^о Закључак или решење којим је изречен престанак неправилног друштва има, не декларативан, већ конститутиван карактер: њиме се не утврђује непостојање једне догле привидне или „фингиране“ заједнице, него се ствара извесно „ново“ стање у том смислу, што друштво у питању прелази из стадиума живота и развијања послова у стадијум окончавања свог битисања и расправљања својих односа.

3^е Попут сваког другог законског узрока из §§ 363 и 475, изречени престанак важи *erga omnes*: Погођено друштво ишчезава према свима који са њиме стоје у чланским или пословним везама, а не само према учесницима поступка у коме је престанак закључен.

4^о То закључење престанка не дејствује ретроактивно, већ само за будуће (*ex nunc*).³⁸⁾ Али насупрот ономе што вреди за странке поништенног рушљивог правног посла,³⁹⁾ заинтересована лица нису дужна да у границама могућности изврше повраћај у пређашње стање.

5^о Друштвена Правила задржавају своју обавезну снагу: она претстављају скуп унутрашњих норми, које нарочито одређују међусобне односе другара и њихове односе са манљивим друштвом и које, самим тим, важе све догле док то друштво постоји. Изрицање престанка, међутим, нема за непосредну последицу крај тог постојања, пошто овим изрицањем погођено друштво ступа у ликвидацију и све док она траје задржава своју правну личност.

6^о Та ликвидација неправилног друштва врши се у свему онако као да се ради о неком уредно основаном и организованом леоничком или друштву с. о. о. Према томе за расправљање другарских односа меролавне су на првом месту одредбе Правила (§ 375 ст. 3 и § 479 ст. 1 т. 3), а за односе са трећим лицима законска наређења предвиђена у §§-има 367 и следећим, односно, у §§-има 478 и 479 новог Трговачког закона. Са овим наређењима позабавићемо се једном другом приликом.

³⁶⁾ Упоред.: Образложење ад § 218.

³⁷⁾ У погледу на другаре то је правило ограничено прописом §-а 374 ст. 2. (§ 479.).

³⁸⁾ У том смислу и: L. Tauber, Die Aktiengesellschaft und die Gesellschaft mit beschränkter Haftung nach dem neuen Handelsgesetz für das Königreich Jugoslawien, Zeitschrift für österr. rätisches Recht, N F V. Jahrgang, Heft 4, стр. 223.

³⁹⁾ § 915. срп. Грађ. зак. Види и: А. Ђорђевић, Систем приватног права, књ. I, 2 половина, стр. 143, н^о 634.

Милорад Ђ. Спасић, судија Окружног суда за град Београд.

О личности судије^{*)}

Улога личних својстава судије у примени закона

У практичном животу кад се говори о правницима мисли се готово увек само на њихово стручно знање у ужем смислу те речи, подразумевајући под тим само познавање законских прописа. У глави једног неправника знање једног правника везано је са појмом о читавом низу параграфа који се врзмају у глави правника и који се примењују готово аутоматски, као, рецимо, математичка операција: два пута два јесу четири.

Међутим, то је сасвим нетачно. Нетачност тога се нарочито огледа у односу на рад судија. Знање законских прописа и читавог правног система државе само је један од елемената, истинитих, потребних за правилан рад судије, али не и једини инструменат његова делања. Па ни темељно познавање сродних и помоћних научних дисциплина код судије, поред стручног знања у ужем смислу, не ствара у потпуности од судије оно што он у ствари треба да буде. Све је то само техничка припрема, техничко знање, које он добија на универзитету у судској пракси или самоусавршавањем.

Оно што је најважније за обављање судијске функције — то је личност судије, његова интелектуална, морална и душевна садржина, она духовна својства његове личности која носи и уноси судија у своју функцију. Та духовна својства резултат су личног рада судије, околности под којима се развија та личност, а у највећем делу урођених особина.

Ова духовна својства судије су неопходно потребна зато што закон, ма колико био из живота и ма колико био грађен по схватањима и за потребе једне средине ипак је, у основи, једна апстрактна логичка конструкција, крута и општег карактера. Онај, који том закону даје конкретан облик, животну снагу и ефикасност, то је судија. И не само то, него он закон непосредно везује за живот, за људе и подводи живот и људе под закон. Наравно, у опсегу своје функције.

Да пређемо на анализу и објашњење ових својстава судије, везаних за његову личност.

Судија мора, прво, да буде интелигентан и образован човек. Он треба интелектуално да буде изграђен што боље и што савршеније. Не само у својој струци, него као човек уопште. Да буде упућен у што више ствари у животу, да познаје живот и људе уопште, а посебно људе своје средине, до највећих могућности. Судија мора имати темељно животно искуство.

То искуство може бити посредно или непосредно. Непосредно искуство може судија да стиче проживљавањем и посматрањем живота и људи у њему, а посредно искуство кроз литературу.

Најсигурније је непосредно искуство, али је њега немогућно прибавити у свему у животу. Стицање овог искуства нарочито

^{*)} Прештампано из Политике од 15. марта 1939. год. са дозволом пишчевом.

је препоручљиво онда, кад судија уме да посматра и ако има посматрачки дар. То је једна од најлепших интелектуалних особина једнога човека, а нарочито судије. То нарочито онда, кад уме критички да посматра, да анализира и закључује.

Од мање је вредности, али ипак од велике вредности, посредно искуство. Оно се прибавља најбоље кроз читање научних дела из других научних грана, а нарочито кроз читање тако зване лепе књижевности. Та лепа књижевност, кад је заиста лепа и кад инстинктивно претставља живот, а није ругоба и лаж, одличан је инструмент за познавање људи и живота.

Најсрећнија комбинација у духу једнога судије јесте сисао за трезвено и критичко стицање и посредног и непосредног животног искуства, а нарочито кад је све то помагано једном оштријом интелигенцијом и нагоном за сазнавањем истина о животу и о људима.

Бити добар логичар такође је неопходно својство судије, и то не само правни логичар, него и логичар уопште. Јер онај који не познаје општу логику и који не уме да мисли логички уопште, тај свакако неће моћи да оперише ни правном логиком. То не значи да треба само познавати писану логику: „правила мишљења“, него треба да буде духовно изграђен тако, да може логички да мисли и да закључује. Може неко познавати одлично писану логику, па ипак да не буде човек који логички мисли; а може бити човек који никад није прочитао ни једну страну писане логике, па ипак да буде човек који одлично логички мисли.

И мисаони елемент мора бити заступљен код судије. Судија мора бити мисаони човек, а не параграфски занатлија, рутинер. Он мора да продубљује све око себе и у себи, и законе и оне за које су закони, и све што је везано са применом закона и животом, у колико то има везе са његовом функцијом, па и више. Треба да буде духовно изграђен човек, са јасним и одређеним ставом у животу и према животу, према људима и друштву, добру и злу, једна темељна личност, темељне интелигенције и образовања, са јасно и чврсто оцртаном духовном и моралном физиономијом. Његов духовни живот мора бити стално у покрету, управљен на нова и нова сазнања, нова открића и нова продубљавања.

Судија мора бити моралан човек. Није довољно да он само познаје моралне прописе своје средине и да се њима повинује, него да у моралу гледа неопходну подлогу личног и друштвеног живота у културном друштву. Морал није измишљотина доконих људи, него једна социјална нужност, тековина људске културе, апсолутна социјална потреба уистини културне средине. То је апсолутни услов за прави социјални живот. Човек без морала није социјалан човек и коректан члан друштвене заједнице, него антисоцијална животиња, терет и баласт друштву. Може ли се замислити да један неморалан човек дели правду, да служи законитости? Закони у огромном своме делу садрже кодификацију морала или етичких принципа — па може ли да примењује те законе онај који негира морал или му се цинички

смеје? Закони служе добру, а не злу, — а може ли да служи добру онај који целим својим бићем хоће зло? Закони служе друштву — а може ли служити друштву онај који је антисоцијалан? Може ли следити судиску заклетву неморалан човек, за кога то није нешто што га потпуно морално обавезује, него само једна законска форма?

Судија мора бити социјалан човек, у потпуном и правом смислу те речи. Не „социјалан“ у вулгарном смислу те речи, тојест човек који је „у свакој чорби мирођија“, јер то нема никакве везе са социјалношћу, него свесна друштвена јединка, са осећањем дужности према друштву као целини и добру тога друштва. Он мора увек да усклади своје интересе са интересима друштва и да своје интересе не супротстави оправданим интересима целине. У сваком човеку судија мора да гледа човека члана друштвене заједнице, грађанина, са пуним и скрупулозним поштовањем његове личности и његових права. То се уздиже до култа. Судија не може и не сме да схвати свој посао и своју функцију чисто бирократски, у рђавом смислу те речи, него као стални рад на социјалном добру, као рад једног социјалног посленика, рад на примени начела правде, законитости и добра у једном друштву, у оквиру своје функције и у складу са законима државе.

Поводом овога да додирнемо још једно питање. Код нас се бркају појмови „комуникативан“ и „социјалан“. Међутим, то су две сасвим различите ствари. Може један човек бити врло комуникативан, а у исто време врло антисоцијалан. И обратно: може један човек не бити комуникативан, а врло социјалан.

Поред напред означених особина судија мора имати чврст и непоколебљив карактер, одлучност и јаку вољу. Кад се ради о примени закона не сме судија да преза ни пред ким и ни пред чим, без обзира да ли ће се замерити пријатељу или непријатељу, увек спреман да одговара само својој савести и законима, и никоме више. Често он мора са чврстином да прима и увреде, и личне прогоне, па и клеветања. Мора да буде мало и филизоф и да се резигнирано помири с тим да добро има скрупула, али када се зло бори противу добра, оно нема скрупула. Нарочито у једној средини која се не може похвалити високом културом, а специјално моралном културом и скрупулама.

Кажу да судија треба да буде добар човек. Ми кажемо: не само судија, него сваки човек треба да буде добар човек. Али кава треба да буде та доброта и до које мере? До мере једне рационализоване добротe. Судија не сме бити каква добричина до моралне и интелектуалне отупелости, сентиментална „задушна баба“. Та доброта може да иде до граница разумнога. Уосталом, закон од њега не тражи да буде ни добар ни рђав човек, него само — правичан. Судија који би, обављајући своју функцију, био само „добар човек“ и мање или више праштао свакоме, он би, додуше, можда био „добар човек“, али у исто време био и рђав и несавестан судија. Јер судија има право да буде добар на свој сопствени рачун, али не и на рачун грађана, који од њега траже правду и законитост, или на рачун општих интереса. На то нема ни законско ни морално право.

www.unis.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

СУДСКА ПРАКСА

Слободно одмеравање износа који се парницом тражи.

У тужби и на рочишту, тужилачка страна тражила је, да се тужени Ћ. Љ., трг. из Велике Дренове, осуди да јој плати 207.417.— динара на име накнаде штете због неиспуњења уговора, а као проузроковач спора, да јој накнади и све трошкове ове парнице.

Тужилац је претставио суду, да је са туженим Ћ. Љ. склопио уговор, поруџбином—закључницом од 3. октобра 1938 год., по коме се тужени Ћ. Љ. обавезао да ће тужиоцу испоручити 110.000 литара вина, јачине 13 малигана, по цени од 2,34 динара по литру, франко станица Крушевац и 8.000 литара ракије, од 50 степени, по цени од 9.— динара литар, такође франко станица Крушевац.

Тужени Ћ. није поступио по својој обавези, већ је, 24 новембра 1938. год., известио тужиоца да не може испоручити означену робу, а писмом од 10 децембра исте године, да је приправан дуплирати примљену капару, јер је принуђен да од продаје одустане.

Овим поступком туженог Ћ., тужилац је оштећен. Он је рачунао на робу коју је купио од туженог Ћ., па је продао већу количину, тако да је морао на другом месту да се покрива потребним количинама и то плаћајући вино по 3,12 и 3,25 литар; ракију по 12,50 динара литар.

Штета коју је тужилац претрпео састоји се у разлици између цена по којима је вино и ракију купио од туженог Ћ. и цена по којима је куповине извршио од других продаваца.

Засебним актом тужилац је поднео тачан обрачун штете. У том акту изнесен је детаљно обрачун купљеног вина и обрачун купљене ракије. Из рекапитулације се види да штета претрпљена по рачуну вина износи 159.280.— динара, а штета претрпљена по рачуну ракије 38.137.— динара, укупно 197.417.— динара. Овој суми тужилац додаје капару коју је положио Ћ. Љ., у износу од 10.000.— динара, те на тај начин укупно тужбено тражење износи 207.417.— динара.

За доказ својих навода тужилачка страна поднела је преписе закључнице од 8 октобра 1938. год., закључних листова од 26 октобра и 1. новембра 1938. год., рачуне и осталу кореспонденцију у вези са овим спором.

Тужени Ћ. Љ. одговорио је на тужбу, а његов заступник изјавио је на рочишту, да је тужбено тражење неумесно и недоказано.

Тужени Ћ. признаје да је са тужиоцем склопио уговор о испоруци 110.000 литара вина и 8.000 литара ракије, по ценама које су назначене у тужби. Туженик такође признаје да је посао морао да откаже и да га је отказао 24. новембра, односно 10. децембра 1938. год. Међутим, тужени Ћ. сматра да није дужан да накнади тужилачкој фирми макакву штету, и то из следећих разлога:

Погодба о куповини, односно продаји вина и ракије, била је углављена с тим, да тужени Ћ. продату робу има тек да набави од својих продаваца, јер тужени Ћ., у моменту закључења уговора, није у својим подрумима имао више од једног до два вагона вина. Према томе, тужилац је добро знао да постоји извесан ризик и да није искључено да тужени Ћ. неће бити у могућности робу да набави у оној количини у којој је продаја извршена. С обзиром на то, тужилац је положио капару у суми од 10.000.— динара, напомињући му, да ће у случају ако робу не буде могао да набави, имати као једину санкцију да плати дуплирану капару, тј. једина одговорност туженог Ћ., у случају неиспоруке робе, била би исплата удвостручене капаре.

Пошто је наступила немогућност набавке вина и ракије, туженик је својим писмом од 24. новембра 1938. год., обавестио тужиоца да закључницу од 8 октобра 1938. год. не може да испуни, а затим, својим писмом од 10. децембра 1938. год., ставио је тужиоцу на знање да је вољан да му плати удвостручену капару.

Тужени Ћ. није уговор извршио, не зато што код њега није постојала добра воља да изврши своју обавезу, већ зато што је био спречен „вишом силом“ да набави потребне количине вина и ракије које је продао тужиоцу. У доба када је туженик имао да врши куповину вина и ракије

владала је у општини села Велика Дренова заразна болест „шап“, па су услед тога власти забраниле да се стока креће, па сељаци нису могли да довозе туженом вино и ракију, у оним количинама у којим би довоз вршили да забрана није постојала. Туженик сматра, да је појава сточне гаразе, исто као и рат, мобилизација, поплава, епидемија итд. разлог који измињава уговорача што уговор није испунио. У питању је, дакле, случај „више силе“, на основу кога, у конкретном случају, тужиоцу не припада ни дупла капара, али туженик, коме је стало до своје трговачке репутације, пристаје тужиоцу да плати удвостручену капару, чиме доказује и до које је мере вољан да ову ствар на миран начин ликвидира.

Туженик сматра, да није одговоран тужилачкој фирми за накнаду трошкова проузрокованих овом парницом, јер до њега нема никакве одговорности што је тужба поднесена суду, пошто је он још много раније предлагао тужиоцу да му положи дуплу капару, па како тужилац на ово правилно решење спора није пристао, одговорност за проузроковане трошкове у овој парници, може пасти само на њега.

На основу свега наведеног, тужени предлаже да се донесе пресуда којом би се тужени осудио да тужиоцу положи дуплирану капару, а да се од свега осталог тражења тужилачка страна одбије, као од тражења неумесног и недоказаног.

За доказ својих навода тужени је поднео уверење општине Велике Дренове од 5 фебруара 1939. г., наредбу Начелства среза трстеничког бр. 18.982, као и осталу кореспонденцију у вези са овом парницом.

Судски разлози:

По извршеном и довољном измињању, суд је стекао убеђење, да су парничари, закључницом од 8. октобра 1938. год., склопили уговор, по коме је тужени Ћ. Љ. продао тужиоцу С. Б. 110.000 литара вина јачине 13 малигана, по цени од 18 пара по малигану и 8.000 кгр. ракије, јачине 50 степени по цени од 9.— динара кгр.

Цене су утврђене франко уговорено станица Крушевац. Рок испоруке од 10. новембра 1938. до 1. маја 1939. год. Приликом закључења посла, тужилац је положио туженом Ћ. 10.000 динара на име капаре.

Тужени Ћ. није поступио по обавези из овог уговора, већ је својим писмима од 24. новембра и 10. децембра 1938. год. отказао уговор и обавестио тужиоца, да није у стању да му набави и испоручи продате количине вина и ракије. У писму од 10. децембра 1939. год., тужени Ћ. је још изјавио тужиоцу да је приправан да му примљену капару удвостручени врати.

Све ове чињенице признају обе парничне стране.

Спор је настао међу њима услед тога што тужилац сматра, да има право на накнаду штете која му је проузрокована тиме, што тужени Ћ. није извршио своју обавезу по уговору, док тужени Ћ. сматра да нема места досуђивању макакве штете, једно стога што је уговором предвиђена капара, па би једина санкција имала да буде удвостручена капара, коју је већ нудио тужиоцу, а друго стога што је услед појаве „шапа“ био спречен благовремено да набави потребне количине вина и ракије, па како се овде појављује „виша сила“, не може бити одговорности што уговор није испуњен онако како гласи.

Суд је прво узео у оцену питање: да ли се може сматрати да постојање капаре искључује право странке да тражи накнаду штете, која би била већа од удвострученог износа капаре, па је нашао да је гледиште тужене стране да капара искључује право на накнаду штете, неумесно. У том погледу постоји јасан законски пропис, § 550. Грађанског законика, који гласи:

„Ако се при закључењу уговора за знак тврђег уговора и за сигурност извршења капара да, па се кривоцом једне стране уговарајуће уговор не би испунио, онда невина страна може задржати капару, или ако је ова дала капару, има право по својој вољи искати, или да крива страна капару удвојену врати; или, воли, да се изврши уговор, или, ако то не може бити, накнаду да учини“.

Из овог законског текста јасно излази: да ако би невиној страни више стајало до тога да се уговор изврши, она може уместо дуплиране капаре захтевати да се уговор изврши, а ако се уговор не може извршити, да се накнада учини.

Тужени Ђ., својим писмима од 24. новембра и 10. децембра 1938. г., нарочито својим изјавама на данашњем рочишту, довољно је убедио суд да не постоји могућност извршења уговора, па када такве могућности нема, јасно је да тужилачка страна има право да тражи накнаду штете која је проузрокована тиме што уговор није извршен, без обзира на то што износ те штете може да буде већи од удвостручене капаре.

Ово гледиште суда засновано је на закључници коју су парничари склопили 1938. год. и на § 550. Грађанског законика.

Међутим, заступник туженог Ђ. у одговору на тужбу, а сâм тужени Ђ. на данашњем рочишту, нарочито су инсистирали на томе, да је приликом склапања уговора предвиђена евентуелна немогућност извршења уговора, којом је приликом било уговорено, да се у случају ако која страна не би била у могућности уговор да изврши, има применити у народу и у нашем законуку уобичајени принцип капаре, тј. ако купац не хтедне да испуни уговор, да му има пропасти капара, а и у противном, ако продавац не буде у могућности уговор да испуни, да има купцу вратити удвостручену капару.

Суд је на данашњем рочишту испитао странке: тужиоца С. и туженог Ђ. о тој околности, али из њихових изјава није могао да стекне убеђење да ли су они за случај неизвршења уговора, заиста имали у виду као санкцију једино пропадање капаре, односно њено дуплирање, другим речима, шта су том приликом један другоге усмено рекли и обћали. Тужени Ђ. тврди да му је тужилац рекао да му у најгорем случају, ако не буде био у стању да набави потребне количине вина, може пасти у обавезу да врати дуплирану капару, а тужилац С., напротив, тврди да такво обећање није дао.

У недостатку других доказа, суд налази да се ово питање може исправити једино заклетвом, која се, по нахођењу суда, има досудити тужиоцу С. Ђ., који се има заклетки на околност да приликом закључења уговора од 8. октобра 1938. год. није усмено обећао туженом Ђ. да му у случају немогућности испоруке вина и ракије неће на име санкције тражити ништа друго, осим удвостручене капаре. Од положене или неположене заклетве зависиће правне последице ове парнице.

Суд досуђује заклетву тужиоцу С. зато што он до велике вероватноће доказује да такво обећање није дао Ђ., самим тим што у закључници од 8. октобра 1938. год. није назначено да се као једина санкција има узети удвостручена капара, већ је само потврђено да је тужени Ђ. примио од тужиоца 10.000.— динара на име капаре, а постоји велика вероватноћа да би такво једно отступање од уговора имало бити назначено у самом уговору, који су парничари писмено сачинили.

Други приговор тужби састоји се у томе што тужена страна сматра да је „вишом силом“ извињена што уговор није испунила. Тужена страна је претставила суду да разлог неизвршењу уговора лежи у томе што се у пределу одакле је вино имало да се добави појавила сточна заразна болест „шап“, услед чега сељаци нису могли довозити купљену робу, пошто су власти забраниле да се стока креће. Због ове забране тужени Ђ. није био у стању да благовремено набави потребне количине вина и ракије, па је стога отказао уговор својим писмима од 24. новембра и 10. децембра 1938. год.

Суд не може да усвоји гледиште тужене стране, да је тужени Ђ. Љ. био спречен „вишом силом“ да изврши уговор из два разлога:

а) из уверења Начелства среза трстеничког бр. 18.982 види се да је сав промет био забрањен само са папкарима, што дакле не искључује могућност превоза робе коњском запрегом. Осим тога, суду је познато, да се у тим пределима превоз врши и теретним аутомобилима, па је и на тај начин постојала могућност превоза робе, па следствено и извршења уговора;

б) из уверења општине Велике Дренове, од 5. фебруара 1939. год. види се да је сточна зараза „шап“ владала у месецу септембру, октобру и новембру 1938. год. Како је уговор између парничара склопљен 8. октобра 1938. год., значи да је тужени Ђ. у моменту склапања уговора знао да постоји сточна зараза, па када је упркос томе склопио уговор и примио на себе обавезу да у одређеном року испоручи вино, значи да ни сâм није веровао да сточна зараза „шап“ претставља неку неоодољиву пре-

преку за извршење уговора, већ је и сам морао да рачуна да ће превоз robe вршити другим средствима: коњском запрегом или аутомобилом.

На основу наведеног суд налази да се тужени Ћ. Љ. не може извршити „вишом силом“ што уговор није испунио, јер „више силе“, по нахођењу суда, није ни било.

Што се тиче висине штете коју је тужилац претрпео, суд налази да је основ по коме је тужилац израчунао штету правилан, јер је он своју калкулацију базирао на разлици између цена по којима је од туженог Ћ. Љ. купио вино и ракију и цена по којима је исту ту робу морао да набави од других продаваца, онда када је тужени Ћ. Љ. отказао извршење уговора. Разлика износи тачно 207.417.— динара, колико тужилац тужбом тражи.

Али упркос томе што формално и рачунски висина штете износи напред назначену суму, суд налази, да се тужиоцу тако висока штета не може досудити, с обзиром на неколико околности које су се појавиле у овој парници као узгредне, али које суд сматра за необично важне за стицање свог убеђења о висини проузроковане штете.

Те околности су следеће:

1) Тужилац С. Б. купио је вино и ракију од туженог Ћ. Љ. по знатно јефтинијим ценама од оних које су владале на пијаци у моменту када је посао закључен. Суд познаје добро ову врсту трговине и познато му је, да један озбиљан купац могао да рачуна да ће ико који води рачуна о свом пословању бити у стању да му испоручи вино и ракију по ценама које су у закључници од 8 октобра 1938. г. назначене. Из тога излази да тужилац С. Б. није могао са великом поузданошћу да рачуна, да ће му тужени испоручити вино и ракију — да ће уговор извршити. Према томе, тужилац Станојевић, као трговац вином и ракијом на велико, морао је независно од ове куповине и пре него што му је тужени Ћ. Љ. посао отказао, да се на другој страни покрије са потребним количинама. Да је тако у ствари и било најбоље је доказано тиме што је тужилац С. Б. купио вино и ракију од М. К. 26. октобра 1938. год. и од М. Р. 1. новембра 1938. год., дакле пре него што је рок испоруке по уговору са туженим Ћ. Љ. био истекао. Из поступка тужиоца С. Б. суд закључује да је он ушао у посао са туженим Ћ., са врло мало наде да ће робу добити, и вероватно са помишљу да ако Ћ. испоручи вино и ракију, то ће му врло добро доћи, а ако то Ћ. не учини, ризик није велики, јер је и онако био обазрив да се са потребним количинама покрије на другој страни.

2) Исти овај утисак добио је суд с обзиром на величину капаре коју је тужилац С. Б. положио туженом приликом закључења посла. Вредност целог посла износи нешто преко 300.000.— динара. По обичајима који владају у овој врсти трговине капара износи 10%, што би значило да би у једном нормалном пословању тужилац С. Б. положио туженом на име капаре 30.000.— динара, а не само 10.000.— динара колико је положио. Из чињенице што је тужилац С. Б. положио туженом само 10.000.— динара капаре, суд закључује да он није озбиљно примио цео тај посао и да зато није хтео већу суму ни да рескира приликом склапања уговора од 8 октобра 1938. год. Дакле, и ова околност убеђује суд да тужилац није рачунао на извршење уговора и да стога није своје стовариште ни везивао за вино и ракију које је од Ћ. В. купио, већ се свакако благовремено побринуо да своје стовариште снабде потребним количинама на другој страни.

3) Доказано је да тужени Ћ. у моменту закључења уговора није у својим подрумима имао више од једног до два вагона вина. Суду је познато да се тако велике количине вина и ракије које је Ћ. продао С. Б. не могу баш тако лако набавити и да у унутрашњости земље нема баш толико трговаца који би могли на себе да преузму обавезу испоруке неких 11 вагона вина и 8.000 кгр. ракије. Та околност морала је бити позната и тужиоцу С. Б., који као трговац вином и ракијом на велико на сваки начин познаје могућности својих продаваца, а тужени Ћ., колико је суду познато, није један од оних ретких који је у стању, с обзиром на његове финансијске могућности, да изврши један закључак од преко 10 вагона вина и близу једног вагона ракије. Па када је тужилац С. знао да је трговачка способност туженог Ћ. у том погледу прилично ограничена, суд је уверен да је он благовремено узео све предострожности, да не би у сезони остао

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИВЛИОТЕКА

www.unilj.org

без вина и ракије и да се свакако морао на другој страни благовремено са потребним количинама робе покрити.

Из свега овога излази да тужилац С. Б. није могао да претрпи толико високу штету, колико би она изнела, кад би се њена висина одмеравала једино на основу принципа да штета претставља изгубљену добит, која се израчунава кад се од куповне цене одбија цена којом је роба накнадно добављена.

На овај начин суд долази до слободног одмеравања износа који се парницом захтева. У том погледу постоји законски пропис у § 369. Гр. п. п., који гласи:

„Ако је утврђено, да којој странци припада накнада штете или интереса, или да она иначе има што тражити, али се спорни износ, који странци у то име припада, не може доказати никако или само са несразмерним тешкоћама, онда може суд, по предлогу или по службеној дужности, тај износ по слободном уверењу одмерити и без обзира на доказ, који је странка понудила“.

У конкретном случају, заиста не постоји могућност да се висина оштеће, с обзиром на околности које је суд навео под 1), 2) и 3), потпуно докаже, јер не постоји могућност да суд тачно израчуна колику је штету тужилац С. Б. ипак претрпео, иако је суд стекао убеђење да је он посао са туженим Ђ. склопио без велике наде да ће до извршења доћи; иако је он, вероватно, бар у највећој количини благовремено успео своје стовариште да снабде потребним количинама вина и ракије.

За стицање свог убеђења о висини штете, суд је, дакле, на првом месту узео у обзир вероватност чињеница на основу којих се цело пословање између странака обавило. И у том погледу постоји законски пропис, а то је § 370. Гр. п. п., ст. 2, који гласи:

„Извођење доказа, које бива у циљу да се која околност учини вероватном, није везано за посебне прописе о доказном поступку“.

Суд је стога да би околности, назначене под 1), 2) и 3) учинио вероватним, поступио не по посебним прописима о доказном поступку, већ је ишао путем свог слободног убеђења. Тако је на пр. ради стицања свог убеђења саслушао странке, али то саслушање није било везано за прописе и форме, већ је било информативне природе, у циљу да суд, оцењујући слободно оно што су парничари пред њим рекли, стекне и субјективно уверење о висини штете коју је тужилац С. Б. претрпео.

Најзад суд своје гледиште заснива и на § 368. Гр. п. п., који гласи:

„Уколико није овим законом што друго наређено, има суд, обазирајући се брижљиво на резултат целокупне расправе и изведених доказа, по слободном уверењу оценити: да ли се који чињенични навод има сматрати истинитим или не“.

У питању је, дакле, принцип слободне оцене доказа, и суд, стичући уверење да чињенични навод како је тужилац С. неизвршењем уговора од стране туженог Ђ. претрпео штету од 207.417.— дин. није истинит, није урадио ништа друго већ је своје убеђење стекао на основу принципа слободне оцене доказа, онако како је то у § 368. Гр. п. п. и предвиђено.

На основу свега наведеног, суд је по службеној дужности одмерио висину штете коју је тужилац С. Б. претрпео тиме што тужени Ђ. уговор није испунио, на укупно динара 30.000.— Према томе, на основу убеђења које је суд стекао, а узимајући у обзир све напред цитиране законске прописе, суд је нашао да тужени Ђ. има да плати тужиоцу, у случају положене заклетве свега 40.000.— динара, и то 10.000.— динара на име повраћаја примљене капаре и 30.000.— динара на име проузроковане штете, а у случају неположене заклетве, свега 20.000.— динара, тј. удвостручену капару, коју је и раније, а и на данашњем рочишту понудио тужиоцу.

Што се тиче трошкова ове парнице, суд налази да је тужени Ђ. одговоран тужиоцу за накнаду трошкова који одговарају висини досуђене главнице, и то само у случају положене заклетве, док у случају неположене заклетве, тужени Ђ. неће бити дужан ма шта да надокнађује тужиоцу на име трошкова, јер је писмом туженог од 10 новембра 1933 г. доказано, да је он благовремено понудио тужиоцу повраћај удвостручене капаре. Напротив, у том ће случају тужилац њему имати да накнади парнични трошак, јер се у том случају он — тужилац има сматрати као проузроковач ове парнице.

На основу свега наведеног Стални изабрани суд Трговинске коморе у Београду, по савети и слободном уверењу, а с обзиром на чл. 298. Финансијског закона за 1928/29. год. и чланова 31, 41, 42, 43, 45 и 50 свога Правилника, који је одобрио г. Министар трговине и индустрије 16. марта 1931. године својим решењем бр. 117936/У.

Пресуђује:

Да се тужени С. Б., винарски трговац из Београда, закуне да приликом закључења уговора о куповини односно продаји вина и ракије, 8. октобра 1938. год., није продавац Ђ. Љ. усмено обећао, да му у случају немогућности испоруке вина и ракије неће на име санкције тражити никакву другу накнаду штете, осим, у најгорем случају, удвостручену капару.

Ако се тужилац на ову околност закуне, онда је тужени Ђ. Љ. дужан да плати тужиоцу С. Б. 40.000.— динара, и то 10.000.— динара на име повраћаја капаре и 30.000.— динара на име накнаде проузроковане штете, са 6% год. интереса од 26. јануара 1939. год., као дана тужбе па до наплате, као и да му плати свега 20.000.— динара државне таксе и коморског трошка, колико одговара досуђеној главници, и 4.000.— динара на име парничног трошка. Ако се тужилац С. Б. не закуне, онда ће тужени Ђ. Љ. бити дужан, да му плати свега 20.000.— динара, на име удвостручене капаре, с тим, да у том случају одмах по пријему ове суме, тужилац С. накнади туженом Ђ. 2.000.— динара на име парничног трошка, пошто суд сматра да је у том случају сам тужилац проузроковач спора.

Од свега осталог тражења одбијају се обе парничне стране, као немесног и недоказаног.

На основу чл. 298. Финансијског закона за 1928/29. г. и чл. 45. Правилника, као и чл. 4, тач. 20. Уводног закона за Законик о судском поступку у грађанским парницама од 9. јула 1930. г. ова је пресуда одмах правноснажна и има снагу пресуда редовних судова, а постаје извршљива онда када се на њу стави клаузула о извршности.

Пресуђено у Сталном изабраном суду Трговинске коморе у Београду, 21. феоруара 1939. г. Бр. 3695/28.

Примедба. — Објављујемо са задовољством ову одлуку Сталног изабраног суда Трговинске коморе у Београду. Ма да нисмо присталица специјалних судова, већ смо увек за правду коју изричу редовни судови ипак не можемо да не признамо да је редовна судска правда спора и неопходно компликована. Суђење по слободној оцени доказа у вези слободног судског уверења захтева брзу и просту правду. Оно искључује каоинетско суђење тако карактеристично за нови Гр. п. п. Оно искључује неправду у обичном смислу речи, са којом се на жалост врло често срећемо код слободног судског уверења, онаквог какво је замишљено по Гр. п. п. Али то све не може бити разлог да напустимо редовне судове, који остају редовни регулатори правних односа. Ми треба само да се трудимо да нам судови боље суде, а то може бити ако нам судије буду постављени и ако напредују по објективном критеријуму само у вези њихових способности, ако буду боље овеоцеђени у сваком погледу и ако суде по законима који одговарају народним потребама и схватањима.

Стални изабрани суд Трговинске коморе у Београду, благодарећи својим судијама и секретарима — правницима, почео је скромно па је данас доспео до тога степена развића, да решава најтеже и најкомпликованије фактичке ситуације и правне проблеме са стручношћу и брзином, које им чине част. Не морамо увек делити изражено мишљење суда у пресудама, али морамо поздравити напор да се странкама пружи онаква правда која ни по чему не уступа правди редовних судова.

У конкретном случају расправљано је о значају капаре код уговора о куповини и продаји у вези оцене количине накнаде штете настале услед неизвршења уговора. Према § 530. гр. зак. капара се неједнако тумачи у односу на онога који је капару примио и онога који је капару дао. Невина страна, ако је капару примила, може је задржати и то је њена накнада за неизвршење уговора. Међутим, ако је невина страна та која је дала капару, може по својој вољи тражити: или да се дата капара дуплира или да се изврши уговор, што ако не може бити, да јој се накнада учини. Ово неједнако поступање са уговорачима нема никаквог ослонаца у логици и правници.

Капара, ако је заиста износ на који се странке поводе „за знак тврђег уговора и за сигурност извршења“, у ствари је пенална клаузула. Пропадањем тога износа кажњава се странка која је капару дала, па услед њеног поступка, уговор није извршен. Ако пак уговор није извршен грешком странке која је капару примила, овај је има удвојити и ништа више. По којој логици и правци у овој другој хипотези једна уговорна странка има веће право од друге и да ли се то може правдати на ма какав начин? Ми мислимо да не може.

У спорном случају избрани суд је утврдио да нема могућности да крива страна уговор испуни, па је није ни пресудом натерао да уговор изврши. Али је зато на основу § 550. гр. зак. стао на гледиште да невиној — тужилачкој страни припада накнада штете због неизвршења уговора. Према чињеничном стању утврђеном у спору а сходно § 550. гр. зак. то судско гледиште сматрамо тачним.

Истина, тужени је у спору истакао да су се уговорачи споразумели да у случају неизвршења уговора као санкција остане само или пропадање капаре у корист невине стране ако је ова капару примила, или удвајање исте капаре од криве стране ако је она та која је капару примила. То питање суд расправља заклетвом јер нема других доказа, па на основу свих осталих околности досуђује тужиоцу заклетву на околност да међу странкама није било оваквог споразума. Ако се тужилачка страна на ту околност закуне онда стиче право на накнаду штете услед неизвршења уговора, пошто је суд, по нашем мишљењу сасвим правилно, нашао, да не стоји приговор тужене стране о постојању више силе која ју је спречила да уговор изврши ван њене моћи и воље да уговор изврши.

Суд је водио рачуна да крива страна не страда више од онога што је својим поступком заслужила, па је сходно § 369. гр. п. п. умерио тужбено тражење за накнаду штете, када је иначе нашао, да је она у основи своје право на исту утврдила. У овоме делу пресуде избрани суд се је послужио методом редовних судова у вези гр. п. п. који показује да суђење код овог суда не уступа никако суђењу код редовног суда. Сасвим правилно, суд је примену § 369. гр. п. п. допунио овлашћењима и применом §§ 370. и 368. истог пост., па је поновио старо правило по коме пресуде не треба да служе као сретство за неправедно обогаћење невине стране на терет криве. Јер, ни крива страна не треба неограничено и несразмерно својој кривици да испашта. Складном и правилном применом односних законских прописа у вези са утврђеним чињеничним стањем, пресуда избраног суда преставља и садржи и са ове тачке гледишта све квалитете једне добре пресуде.

Др. Владан О. Благојевић,
адвокат.

Министар правде сходно чл. 32. зак. о суд. ред. судова наређује извићање дисциплинских кривица судија, а списе о извршеним извићањима, који су њему непосредно поднесени има у року од 14 дана упутити вишем односно Врховном држ. тужиоцу. Овај се рок не сматра преклузивним, те ако Министар у том року не упути државном тужиоцу на даљи рад, он то може учинити и након истека рока.

Апелациони суд у Новом Саду решењем својим бр. Су 1764/1938. од 22. септембра 1938. год. као дисциплински суд обуставио је дисциплинску истрагу а са доле наведених разлога.

По члану 23. Закона о судијама редовних судова Министар правде наређује извићање дисциплинских кривица судија, а списе о извршеним извићањима, који су њему непосредно поднесени, има у року од 14 дана упутити вишем државном тужиоцу односно врховном тужиоцу на даљи рад. Овај се законски рок има сматрати преклузивним у смислу § 88. к. п. И ако у одељку III. чл. 32. зак. о судијама редовних судова није одређена санкција, наиме какве последице настају, ако Министар у том року не упутити вишем државном тужиоцу спис на даљи рад, мора се ипак закључити, да се радња не може више извести, јер се законски рокови не могу продуживати. Другачије тумачење овог законског прописа довело би судије у несигуран положај, јер би се против њих могао отегнути дисциплински по-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unibg.ac.rs

што би било на штету угледа и достојанства судија па и самог судовања. Ово овлашћење Министра у члану 32. закона о судијама редовних судова има се сматрати као предлог аналогно пропису § 85. к. з. према коме пропису се предлог има ставити у року од три месеца. И овај рок је преклузиван, према нису нарочито истакнуте санкције за случај, да се не одржи. Да се ово овлашћење Министра има сматрати предлогом очито је, већ стога, што државни надодветник не може поступити и због других кривица, него само оних, које му предложи Министар правде. Па и кад би се радило о одобрењу, што је искључено, било би и то одобрење везано за рок, јер се у том правцу битно разликује пропис § 32. закона о судијама редовних судова од прописа § 84. к. з. Министар правде може наредити државном надодветнику, да се поведе дисциплинска истрага, али он то не мора учинити, јер овиси о његовој дискреционој власти, да ли ће се против њега судије повести дисциплински поступак или неће. Ако Министар правде одлучи, да се има провести дисциплинска истрага, он мора тај предлог ставити у року од 15 дана, иначе тај законски рок не би имао управо никаквог значења, а не може се претпоставити, да би законодавац ставио у закон одредбу, која би била посве сувишна и без икаква значења, а нарочито не овакву императивну одредбу, којом се наређује рок. Државни тужилац обзиром на начело легалитета мора поступити против лица која се огреше о кривични закон, па стога за њ нема преклузивног рока гледе подизања оптужнице, него он само дисциплински одговара, ако у року од 8 дана, у ком року му закон оставља само у дужност, да подигне оптужницу, исту не подигне. Како Министар правде не може бити потегнут на одговорност ако уопће не предложи дисциплински прогон, не може одговарати ни за пропуст рока од 14 дана, па је јасно, да би та законска уставна одредба била посве излишна, кад таки рок не би био преклузиван. Како је пак у конкретном случају утврђено — да су извиђајни списи поднети Министарству правде 7. марта 1938. год., док су исти упућени државном надодветништву на рад тек 25. марта 1938. г., те је очевидно прекорачен законски рок од 14 дана, па је према томе престало право на гоњење и наставак дисциплинског поступка.

Ну по жалби Главног државног тужиоца Одељење Б. Београдског касационог суда у Новом Саду као дисциплински суд решењем Бр. Дисц. 17/1938. од 24. новембра 1938. г. уважило је жалбу и поништило горње решење са ових разлога:

Према пропису члана 32. закона о судијама редовних судова једино Министар правде је надлежан на извиђање дисциплинских кривица против судија, који ће списе о извршеним извиђајима, који су њему непосредно поднесени упутити у року од 14 дана вишем државном тужиоцу односно врховном државном тужиоцу на даљи рад.

Тај исти пропис вреди и за чланове државног тужиштва у смислу § 18. од 3. закона о државном тужиштву од 21. марта 1929. г. бр. 23181.

Како у погледу извиђаја и истраге у дисциплинским стварима против судија и чланова државног тужиштва важе прописи закона о судском кривичном поступку у смислу члана 31. закона о судијама редовних судова, то по становишту овог Касационог суда тај законски рок од 14 дана нема преклузивног дејства, јер у члану 32. закона о судијама редовних судова није одређена никаква санкција у случају неодржања тог рока, на име какве последице настају, ако Министар правде у том року не упути вишем државном тужиоцу списе на даљи рад, као што је та санкција одређена у §§ 95. од. 4. и 109. од. 3. с. кр. п.

Истина је, да се законски рокови по правилу у смислу § 88. С. кр. п. не могу продуживати, али то још не значи да је пропуштање тих рокова скопчано са штетним последицама односно да се таква пропуштена радња не може више предузети.

Нарочито то вреди за радње, које има да обави судија или државни тужилац у законском року, који за немаран рад у погледу пропуштања рока могу одговарати дисциплински.

У погледу државног тужиоца, који се сматра странком у смислу § 6. од. 1. С. кр. п. постоји изузетак само у погледу рокова за правне лекове, јер је у закону изричито изречена санкција, да ако се пропусти рок за изјаву правних лекова исти се имају одбити односно одбацити. Према томе

пропусти ли државни тужилац друге рокове не значи, да се пропуштене радње не могу више предузети.

То исто вреди у конкретном случају и за Министра правде.

Кад је пак Дисциплински суд Апелационог суда у Новом Саду нападнутим решењем погрешно обуставио већ одређену и довршену дисциплинску истрагу сматрајући да је право на дисциплинско гоњење престало тиме што Министар правде није у року од 14 дана списе о извршеним извиђајима упутио вишем државном тужиоцу, Дисциплински суд овог Касационог суда морао је уважити жалбу Главног државног тужиоца и донети решење као у диспозитиву. *)

Кад је код уговора о заједници и наслеђу једна страна задржала право да може једнострано раскинути уговор, она то не мора тражити преко суда, већ може учинити и у тестаменту.

М. и Б. закључили су 16. новембра 1929. год. уговор о смеси, потврђен код полициске власти. По тач. 2. уговора предвиђено је, да уговорачу Б. после смрти уговорача М. и његове жене Р. припадне у наслеђе целокупно имање М., како покретно, тако и непокретно. У тач. 6. истог уговора стављена је клаузула, ако М. без икаквих узрока истера уговорача Б. из заједнице, да ће бити дужан да Б. исплати његових 3800 дин., које је овај унео у заједницу, као и припадајућу му зараду. По смрти М. за наслеђе његове заоставштине пријавили су се тестаментни наследници — М. брат Р. и синовац Д. по тестаменту пок. М., који је он сачинио 16. маја 1931. год. т. ј. после закљученог уговора са Б. а којим је тестаментом пок. М. поставио за наследнике именоване Р. и Д. на једном а жену Р. на другом делу с тим да Б. исплате поменутих 3800 дин. по уговору. Наследници су признали поменути тестамент за пуноважан док је Б. оспорио важност истом тестаменту, пошто је са њим пок. М. пре тестамена закључио горе наведени уговор о заједници. Срески суд у Крагујевцу решењем својим упутио је, као слабије у прву, на парницу наследнике Р. и Д. противу Б. ради доказивања важности тестамена пок. М. Следећу ову решењу, тужиоци Р. и Д. примили су пресуду да тестамент пок. М. има законске важности а да уговор између Марка и Бранимира нема важности и да према томе Бранимир нема право наслеђа заоставштине пок. Марка по истом уговору. Ово с тога, што је пок. Марко у поменутом уговору у тач. 6. задржао за себе право да туженика Бранимира може кад год хоће отерати од себе под условом, да му исплати унетих 3.800 дин. Кад је пок. Марко у спорном тестаменту једнострано одустао од уговора и наредио ко ће и како наследити његову имовину, то је самим тим и уговор раскинут. Тужени Бранимир и кад не би било клаузуле из тач. 6. уговора, не би имао право да наследи пок. Марка јер га није слушао, нити га хранио а ни подужије му није извео по уговору. Тужени пок. Бранимир навео је, да је спорни уговор у исто време и уговор о наслеђу и ни у ком случају не може се једнострано раскинути. Овај уговор за живота Марковог није раскинут и има пуну важност по закону.

Окружни суд у Крагујевцу нашао је, да је уговор између пок. Марка и Бранимира, којим је Бранимир именован за наследника Марковог, сачињен у законској форми, јер је по § 425. грађ. зак. овакав уговор допуштен и између несупружника а форма истог регулисана је општим прописима о уговорима а не мора бити сачињен у форми, која важи за тестаменте, јер је та форма потребна само кад су уговорачи супружници. Ценећи приговор туженика, да пок. Марко није могао једнострано раскинути спорни уговор, да га пок. Марко за живота није раскинуо, суд је нашао, да је неуместан. Пок. Марко уговорио је за себе право једностраног отказа те није морао судским путем тражити раскид истог уговора. У судском спору имале би да се утврде околности, које не зависе од воље пок. Марка. Међутим по тач. 6. поменутог уговора за престанак свих наследних права и осталих права туже-

*) Н. з. Врховни суд у Сарајеву као дисциплински суд стоји на гледишту Апелационог суда у Новом Саду Бр. 118/1937. през. (види збирку одлука виших судова за 1937. г. Др. Н. Игњатовић).

ника Бранимира, осим права из тач. 6. поменутог уговора довољно је само да пок. Марко испољи јасно и одређено своју вољу и да нареди да туженик иде са његовог имања. Није потребно да туженик и фактички оде са имања. Како је пок. Марко у тестаменту одредио себи за наследнике тужиоце Раду и Душана, то је наредио да Бранимир изађе са имања уз накнаду 3800.— дин., колико је у заједницу унео. Самом овом изјавом воље у тестаменту пок. Марко је једнострано раскинуо уговор и сва права у погледу наслеђа туженог Бранимира престала су у моменту изјаве последње воље од стране пок. Марка а ова пресуда има само декларативан карактер. Суд тако исто налази, да је без утицаја околност, да ли је пок. Марко изјавио у каквом акту међу живима или у коме правном послу на случај смрти, јер овакво ограничење није уговорено у поднетом уговору. Према томе тужени Бранимир, као уговорни наследник не може конкурисати са тестаментним наследницима пок. Марка, Радом и Душаном.

Са ових разлога, окружни суд је пресудом од 28. XII. 1937. г. По. 25/37. пресудио у смислу тужбеног захтева.

Београдски Апелациони суд није уважио призив туженог Бранимира, већ је потврдио пресуду окружног суда својом пресудом од 11. VI. 1938. г. Пл. 727. И по нахођењу призивног суда изјава воље у тестаменту пок. Марка, којим именује за наследника своје имовине друго лице а уједно и наређење да се уговорачу Бранимиру по уговору исплати 3800.— дин. јасно указује, да је пок. Марко тиме раскинуо уговор и да за њега он више нема никакве важности, као и то, да је тај тестамент једино и направио ради тога, да уговор по праву, које му даје тач. 6. истог, раскине. Ово раскинуће пок. Марко могао је према уговору увек учинити и важност овог уговора једино је зависио од њега, да ли хоће уговор да одржи или не. Према томе и призивни навод да тестамент пок. Марка не садржи ништа друго, до расподелу имовине, неоснован је, јер самом овом изјавом воље пок. Марко је хтео да раскине уговор, дајући уговорачу Бранимиру оно, што му по уговору припада а уговорач Бранимир пристао је на ово једнострано раскинуће.

Касациони суд је потврдио пресуду призивног суда. Ревизиjsки наводи да је се спорни уговор о наслеђу између пок. Марка и туженог Бранимира могао раскинути само судским путем, Касациони суд је нашао, да је неоснован, пошто клаузула у тач. 6. уговора није забрањена — § 13. грађ. зак.

Пресуда II грађ. већа Касационог суда од 18. фебруара 1939. год. Рев. бр. 2027/38.

Тих. М. Ивчић,
секретар Касац. суда у Београду.

Адвокат може уговорити хонорар, да учини потребне кораке код суда за заштиту Државе, ради уступања предмета редовном суду. (Касациони суд у Новом Салу од 4. августа 1938. год. Б. Г. бр. 941/34).

У парници У. Р. из Б. т. противу супр. Р. Ј. рођ. Б. М. Срески суд у Б. Т. под бр. П. 559/1933. од 22. јануара 1934. г. донео је следећу пресуду: „тужбу одбио“ и т. д. а са ових разлога:

Тужитељ је тужбом тражио да му тужени плати 6000 дин. на име хонорара и 1355 дин. посебног трошка свега 7.355 дин. Зато што га је 21. новембра 1929. г. овластила, да брани њеног мужа Г. Ј. због дела из чл. 3 и 4. зак. о заштити државе. Пошто није хтела да му плати моли да се пресудом обвезе.

Тужена је молила да се тужба одбије, јер када је њен муж стављен у притвор дошли су код ње Др. М. и Др. С. и то Др. М. као ортак тужитељ, па су је застрашили, да ће њен муж бити осуђен на вишегодишњу робију, да ће бити спроведен у Б. где ће га црви појести у затвору и у С. се смрзавала у затвору јер нема шта да једе, ако пак потпише хонорарно писмо они ће настати да добије огрев и храну те да буде ослобођен од оптужбе. Хонорар неће њима остати већ ће бити потрошен за лежање у затвору. Скренули су јој пажњу да она потпише хонорарно писмено, јер им је њен муж био пуномоћније. Кад је њен муж пуштен исплатио је тужитељу за рад 500 дин.

Првостепени суд је нашао, да је тужитељ усмено интервенисао код Државног суда за заштиту државе у питању надлежности за мужа тужене, а није упутио молбу томе суду, што је према тада важећем кривичном поступку за тај суд могао једино учинити. Према чему обзиром на пропис §§ 27. и 21. зак. о адв. таква радња ни по форми ни по суштини не може се сматрати законским средством заступања, те му за такву радњу и не припада награда. Исто тако тужена није одговорна за судски утврђене трошкове, пошто се на плаћање истих није обвезала, а тужилац није њу заступао већ њеног мужа и нејасно хонорарно писмо има се тумачити на штету тужиочеву. По овоме је по благовременом призиву Окружни суд у С. под бр. Пл. 363/1934. од 12. септембра 1934. г. донео ову пресуду „уважава се призив тужиочев делимично, те се нападнута пресуда Среског суда у Б. Т. делимично преиначује, тужитељевој тужби делимично места даје, те обвезује тужену да у року од 15 дана под претњом принудног извршења плати тужитељу 7.250 дин.“ и т. д. из изнетих разлога.

Након допуне доказног поступка, призивни је суд нашао, обзиром на хонорарно писмо, издато од тужене без икакве пресеје, да тужитељу припадају наведени трошкови за одлазак у Б., када је муж тужене био у затвору код Државног суда за заштиту државе по његовој ствари као и награди за рад за обављени посао. Тим пре што га је тужена овластила да заступа њеног мужа у његовој кривичној ствари по хонорарном писму. Према чему излази, да је мишљење првостепеног суда погрешно, да је интервенција тужитељева код Државног суда за заштиту државе недозвољена, јер ако је тужилац по ствари мужа тужене и усмено молио код тог суда то није недозвољена радња, већ његова дужност браниоца да учини све и олакша положај свога штићеника, само у границама закона.

Ну по ревизији Одељење Б. Београдског Касационог суда у Н. С. изрекло је пресуду: „одбија ревизију тужене“ и т. д. а са доле наведених разлога.

Нема противречности што је призивни суд установио као чињеницу, да је тужена сем хонорарног писма потписала и засебну пуномоћ тужиоца да њеног мужа заступа у кривичном предмету због дела из чл. 3. и 4. закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави.

Тај ревизиони разлог не стоји.

Од одлучне важности је не то, да ли је тужена потписала тужиоцу засебну пуномоћ у реченој ствари, већ да ли је потписала хонорарно писмо од 21. новембра 1929. г. То је пак неспорно, јер тужена признаје да је исто писмо потписала.

Међутим ни установљење да је засебну пуномоћ потписала није у противречности са парничним списима јер је сведок Др. А. М. исказао да је тужитељ добио од тужене оног дана пре подне пуномоћ, када и после подне потписани хонорарни лист па како тужена суочена са сведоком тај део исказа Др. М. није пред судом порицала те како се та околност слаже и са садржајем хонорарног писма то и то установљење призивног суда је тачно и донесено без противречности са садржајем парничних списка.

Главни ревизиони разлог тужене је, да је горе наведено хонорарно писмо условно сачињено т. ј. да само у том случају вреди ако га потпише муж тужене.

Призивни суд је установио да туженом није успело доказати да је хонорарно писмо сачињено и потписано, да вреди само уз горњи услов.

Касациони суд налази да призивни суд није у противречности са садржајем списка, те ни са исказом сведока Сич Ј. односно установљење учинио, јер исти сведок није посведочио, да би тужена тај услов уговорила за правоваљаност своје обавезе из хонорарног писма.

Неодлучно је, што се је она према исказу истог сведока на потпис тога писма одлучила тек кад јој је адвокат Др. С. С. рекао да буде спокојна јер да ће га и њен муж потписати, јер ако је она хтела да споразум о хонорару буде услован, морала је ту условност изричито уговорити пошто за ваљаност обавезе у овом случају није одлучан њен мотив ради којег је тај лист потписала а нарочито не околност што је она, познавајући свог мужа поверовала Др. С., да ће и он то писмо потписати.

Побуда, ради које је тужена хонорарни лист потписала била би само онда релевантна да је она приликом потписа ту побуду поставила као

услов правног посла са изјавом да ако не постоји, да је онда правни посао неваљан, но овде то није случај, већ је њена ствар ако се можда преварила у уверењу да ће и њен муж хонорарно писмо потписати.

Пошто је тако тужена хонорарно писмо безусловно потписала неодлучна је околност да ли је сведок Др. М. заинтересован или не на исходу ове парнице јер је тужена на привизивој расправи његов исказ осим условности обавезе примила као тачан а безусловност обавезе привизивни суд и није установио, на темељу његовог исказа.

Према томе не предлежи ревизиони разлог из § 597 т. 3. грпп.

С обзиром на горње стајалиште Касационог суда неодлучно је што је тужитељ на расправи код првостепеног суда 22. I. 1934. г. изјавио, да се је тужена обавезала исплатити погођени хонорар зато, што ће тужилац исходити да ствар мужа тужене не расправља пред државним судом за заштиту државе него пред Окружним судом јер би тужена имала платити посебан погођени хонорар и да је у ту сврху се обавезала јер је тужилац као бранитељ њеног мужа могао и такав предлог ставити држ. суду, а ствар је истог суда да ли ће предлогу удовољити или не. Међутим је за обавезу исплате хонорара меродаван неоспорно по туженој потписани хонорарни лист а по истом је дужност тужене да плати уговорени хонорар кад се ствар сврши.

Тужени пак и не тврди да односна кривична ствар довршена није, нити пак тврди да у трошковнику од 17. X. 1933. наведене радње тужилац није извршио, па је стога, јер не предлежи ревизијски разлог из § 597. т. 4. грпп., ваљало ревизију одбити и потврдити привизивну пресуду.

Касациони суд сматра да није протузаконита радња адвоката да учини потребне кораке код држ. суда за заштиту државе да се предмет уступи редовном суду.

Што се тиче трошкова од 1250 дин. тужена се је хонорарним писмом изричито обавезала и исте подмирити па и сносити трошак укњиже права залага за уговорени хонорар како то у хонорарном писму и стоји.

Неодлучно је с обзиром на горње ревизионе разлоге да би обзиром на условност обавезе тужитељ требао Др. М. као јемца за свој хонорар у ову парницу позвати.

Властодавац не може тражити поништај нагодбе, ако је пуномоћник прекорачио дату му власт у случају, да је друга уговарајућа странка добронамерна. (Касациони суд у Новом Саду бр. 30/31. од 22. новембра 1934. год.).

У грађанској парници тужиоца уд. Т. К. рођ. Д. из М. противу туженика Т. Ј. из В. Б.: М. супр. К. М. рођ. Т. из П., О. Т. М. рођ. Т. из Н. Б., К. Е. Ј. рођ. Ј. из Д. Окружни суд у В. Б. донео је пресуду бр. Г. 2060/1925. г. од 23. децембра 1929. г.

Обе тужбе, како тужбу бр. Г. 2060/1925, тако и тужбу Бр. Г. 761/1927. одбија итд.

Тужитељица је покренула парницу бр. Г. 2060/1925. год. против тужених ради обеснажења поравнања склопљеног у њезино име у оставинској расправи иза пок. јој мужа Д. Г. 26. XI. 1934. г., које је решењем Н. Б. среског суда предато наследницима: у смислу истога, а са разлога, што је њен брат Д. А. именујући јој потоњег наследника Т. Ј. прекорачио границе добивеног пуномоћја, јер потоњег наследника може именovati само тастатор. Тужбом бр. Г. 761/927, противу Т. Ј. молећи, да јој се досуде наводне покретнине из оставштине пок. јој мужа, који је само тестирао са некретнином у корист Т. Ј. Даље, је навела, да покретност није била инвентарисана у моменту, када је њен пуномоћник прекорачио дану му власт, а изјаву од 9. V. 1925. г. дала је у заблуди, доведена преваром, те исте обавезе ни права не може остваривати та изјава.

Потом је она у току спора умрла, спор је наставио њен наследник Д. А.

Тужени су молили, да се тужиља одбије, а М. Р., О. Т. и К. Е. изјавиле су, да су у погледу оставине пок. Г. Д. незаинтересоване.

Тужени Т. Ј., да тужиља обзиром на склопљено поравнање, о коме је напред речено, не може ништа потраживати из оставине пок. Д. Т., а

Још и са разлога, што је изјавила, да неће стављати никакав наследни захтев против синовца јој Т. Д. I. па је тиме признала и поравнање важним, које је закључио њен брат као пуномоћник.

По призиву тужитеља Апелациони суд је донео пресуду бр. Г. 159/1930. г. од 29. октобра 1931. г.

Одбија призив тужитеља, одобрава пресуду првостепеног суда итд. Ну поводом ревизије тужитеља Одељење Б. Београдског Касационог суда донело је ову пресуду:

Касациони суд Б. Одељење одбија ревизиону молбу, а са доле наведених разлога.

Ад. 1) Тужбом је тражено, да се прогласи неваљаном нагодба, склопљена на оставинској расправи између наследника са разлога, да је пуномоћник тужитеља прекорачио своју пуномоћ.

Код овакве тужбе не може се рећи, да за њу не постоје предуслови из 310. §-а гпп., као што се не може рећи ни за тужбу ради поништења уговора или тестаента. Тужитељ дакле није био дужан тражити више него стављање ван крепости нагодбе. Према томе је призивни суд погрешно када је тужбу већ „а лимине“ одбио.

Ад. 2) Када странка у парници има адвоката, тај се адвокат има извести о сваком рочишту. Према томе је првостепени суд погрешно, поступно, када се није уверио, да ли је позив на рочиште ради саслушања сведока адвокату тужитеља уручен.

Како је пак тужилац овоме поступку првом приликом приговорио, овај му није закашњен. Но и поред оваквог стања ствари ипак се није могла уважити молба тужитељева, јер је установљено од стране призивног суда, без повреде правних правила, да је пуномоћник тужиње имао прописну пуномоћ, те ако је закључио какву нагодбу противном упутству властодавца, онда се тужиља имала обратити против пуномоћника, а не против друге странке уговарајуће, будући је призивни суд установио и то, да та странка није имала знања о томе, да је пуномоћник наводно прекорачио дата му упутства.

Околност, да је тужени касније поновно преговарао и склопио неки споразум са тужиљом не доказује његову злонамерност.

Из ових је разлога било излишно одредити саслушање оних сведока, који су саслушани у отсуству тужитељског адвоката, јер се тужба и иначе има одбити и јер нема изгледа, да би саслушани сведоци дали други и противан исказ од онога већ даног под заклетвом.

Бранко Јевремовић,

судија Апелац. суда у Новом Саду.

Обавеза мужа да врати жени мираз не наступа ако супружници живе одвојено, већ само ако је брак разведен. (Пресуда Касационог суда у Београду од 10. новембра 1938. год. Рев. 1333.).

У правној ствари К. Л. противу П. Л., због повраћаја мираза, Окружни суд за град Београд пресудом од 4 новембра 1937. год. По 120 осудио је туженика на повраћај мираза са разлога:

„Тужиља у тужби и на расправи навела, да се је са тужеником венчала на дан 6. септембра 1936. год. и да му је на име мираза донела 25.000.— дин. с тим да поменути суму уложи на њено име у Држав. Хипот. банку; да је он овај новац уложио у банку на име његове породице, а затим, по смрти оца, на своје име. Наводи даље, да је у кући туженика малтретирана од стране њеног мужа — туженика П., као и његове мајке, па је чак ова једном приликом и тукла, те је због тога на дан 11. јануара 1937. год. морала и кућу туженикову да напусти. Са изложеног тражила је да суд донесе пресуду и осуди туженика, да јој врати 25.000.— дин. на име датог му мираза, као и плати јој на ту суму 6% интереса од 12. августа 1936. год. до исплате. Тражила је да јој накнади и парничне трошкове по приложеном трошковнику.

Тужени је у одговору на тужбу и на расправи навео, да је заиста примио од тужиње на име мираза своту од 25.000.— дин. али да том приликом није било говора о томе на чије ће име бити уложен овај новац у банци; да је новац уложио прво на име своје породице, а затим

WWW.UNILIB.RS

на његово име. Даље наводи, да му није познато, да је тужиљу малтретирала његова мајка, а још мање да је он њу малтретирао. Тражио је да суд одбије тужиљу од тражења и осуди је на накнаду парничних трошкова по приложеном трошковнику.

Суд је по оцени изведених доказа у смислу § 368 грпп. установио и нашао је следеће:

Најпре је суд као неспорне чињенице — § 362 грпп. установио следеће, да је тужени примио од тужиље, односно њених родитеља, на име мираза утужену суму од 25.000.— дин. као и то, да је тужиља напустила кућу туженог на дан 11. јануара 1937. год. и од тога времена живе одвојено.

Даље је суд установио из исказа датог под заклетвом, да је се са њоме у кући тужениковој рђаво поступало и да је често малтретирана од стране мајке овог, па да је чак једном приликом и тукла, и то у присуству самог туженог, те да је због оваквог стања у његовој кући била принуђена исту да напусти. Суд је приступио заклетви тужиље с обзиром на исказе А. и Д. С. који су пред судом изјавили, да им се у то време њина кћи — тужиља, док је живела са тужеником заједно, жалила да се са њом у кући туженог рђаво поступа, па према овоме суд је сматрао, да је исказ тужитељице вероватнији, те је и приступио заклетви § 474 грпп.

Како је суд из горе изложеног стања установио, да брак између тужиље и туженог фактички не постоји, односно да тужиља и тужени живе одвојено, а тужени је признао да је ову утужену своту примио на име мираза, те је дужан без обзира што је његов брак у сили и важности са тужиљом, исту да врати овој, пошто је својим поступцима тј. његовом кривцом, натерао тужиљу да напусти његову кућу §§ 417 и 766 грађ. закона“.

По призиву тужене стране, Апелациони суд у Београду пресудом од 29. марта 1938. год. Пл. 104. потврдио је пресуду окружног суда са разлога.

„Неоснован је призивни разлог под А. да тужиљин мираз на основу § 766. гр. зак. има да остане код туженика све дотле, док је њихов брак у сили и важности, без обзира на сваку идеалну сентименталност и евентуалну неправилност овог законског прописа. Да би се пропис § 766. грађ. зак. могао што правилније разумети потребно је исти тумачити и са обзиром на пропис § 760. гр. зак. по коме је мираз оно имање“, које супруга мужу донесе, било њено сопствено, било од другог, кога добивено ради лакшег живљења. Из овог прописа јасно произлази да је намера законодавца да установом мираза омогући што лакши заједнички брачни живот супружника, а то ће бити ако и жена са своје стране допринесе да се материјално стање мужа поправи тим што ће му донети уговорени мираз. Сем тога, такав се закључак може извести и из прописа § 766. гр. зак. по коме муж има право да ужива женин мираз докле год брак траје у сили и важности. Ово у сили и важности односи се, по нахођењу Апелационог суда не само на правну заједницу него и с обзиром на то да ли тужиља и тужени, као муж и жена фактички живе у брачној заједници и да ли је циљ установе мираза могуће остварити ако више не живе у брачној заједници и да ли са самим тим фактом могу заједнички уживати. Овакво тумачење уосталом слаже се не само са правном природом мираза (§ 760. гр. зак.) него и са идејом правичности — § 8. гр. зак. Како је у конкретном случају наведеним доказима код првог суда утврђено, да је тужиља била приморана да напусти свога мужа, то је он дужан да јој врати њен мираз, који се у ствари сада налази код њега без основа, јер нема заједничког живота, ради којег је мираз дат.

Призивни наводи, да је фактичка брачна заједница прекинута без кривце туженика и да туженик жели да одржи брачну заједницу — неумесни су јер се противе чињеничним утврђењима првог суда, до којих је суд дошао, ценећи изведене доказе по свом слободном уверењу, које не подлежи контроли призивног суда § 368 грпп.

Апелациони суд налази, да је први суд ценио све изведене доказе у погледу овога спорног питања о томе дао разлога зашто налази да нема кривце до тужиље, што је дошло до тога да је морала да остави кућу свога мужа по свом слободном уверењу § 368. грпп. па зато налази да је овај призивни навод неоснован.

Не стоји ни то, да је пресуда неправична и да би лакше дошло до продужења брачне заједнице, када би суд тужиљу одбио од тражења. До продужења брачног живота могло би доћи без обзира на мираз, само онда када би тужени створио повољне услове за заједнички живот. Када је пак утврђено да тих услова нема и да је тужиља била приморана да напусти мужа, онда суд није овлашћен да погрешном применом прописа утиче на слободну вољу тужилачке стране.

Навод у призиву да је тужиља повела парницу ради издржавања без утицаја је на исход ове парнице, јер издржавање жене није условљено пријемом мираза од стране мужа.

Не стоји ни привини разлог под Б. да је суд погрешно применио пропис § 417. гр. зак. Из тог прописа јасно произилази да је право уживања супружника и узајамног наслеђивања условљено заједничким животом. Муж, наиме, по пропису § 766. гр. зак. има право да ужива мираз, те се пропис § 417. гр. зак. односи и на њега, а не само на право уживања, које има жена и удова и на његово узајамно наслеђивање. Овим се прописом у ствари поткрепљује напред изнесено тумачење прописа §§ 760. и 766. гр. зак.“.

По ревизији тужене стране, Касациони суд у Београду пресудом од 10. новембра 1938. год. Рев. 1333. преиначио је пресуду Апелац. суда и одбио тужбени захтев са разлога:

„Тужена страна изјавила је ревизију на пресуду призивнога суда наводећи ревизијски разлог из тач. 4. § 597. грпп. јер сматра да су и првост. и призивни суд своје пресуде засновали на погрешној правној оцени ствари, јер су погрешно протумачили прописе §§ 766. и 417. грађ. закона. У својој ревизији истиче, да по § 766. грађ. зак. муж има право уживати женин мираз докле год је брак у сили и важности, те је тужиљу требало одбити од тражења повраћаја мираза.

Исто тако позивање првостепеног и призивног суда на пропис § 417. грађ. зак. нетачно је и незаконито, јер овај пропис говори о интестатском наслеђивању између мужа и жене, те се не може ни применити у спору коме је основ повраћај мираза.

Узевши у оцену изнети ревизијски навод погрешне правне оцене ствари, Касациони суд је нашао, да је овај навод основан и да повреда из тач. 4. § 597. грпп. постоји. Погрешно је налажење и призивног и првостепеног суда, да је тужени дужан да поврати примљени мираз. У конкретном случају утврђено је, да је тужиља напустила брачну заједницу и да јој тужени није повратио њен мираз у 25.000.— али је утврђено и то — да овај брак није разведен. У смислу пак § 766. г. з. муж има право траје док није правноснажно разведен и према томе не наступа обавеза уживати женин мираз докле год брак траје у сили и важности. Брак пак мужевљева на повраћај мираза самом чињеницом да супружници живе одвојено, него тек кад се брак разведе извршном пресудом надлежног суда. Како у овом случају није разведен, то је Касациони суд и донео одлуку као у диспозитиву.

По налажењу Касационог суда овде није било места примени § 417. грађ. зак. јер се њиме регулише само однос интестатског наслеђивања између мужа и жене“.

У случају одустанка од веридбе, вереница је дужна да врати све примљене дарове, без обзира што се вереник венчао пре ње. (Пресуда Касационог суда у Београду од 5 новембра 1938. год. Рев. 1254.).

У правној ствари тужиоца М. В. противу Н. Н., због повраћаја ствари, срески суд у Књажевцу пресудом од 20. септембра 1935. год. П. 266. осудио је тужену на повраћај ствари са разлога:

„Признањем тужене Н. на усменим расправама код овога суда утврђено је да је она заиста приликом веридбе са тужиоцем примила од њега десет малих и један велики дукат, али да му исте неће вратити из разлога што је он — тужилац покварио веридбу и што му је чувала дете и помагала у штрикарској радионици.

Како је пак уверењем општ. управе у М. Извору бр. 3288. од 10. XI. 1934. год. доказано да је тужена Н. тражила уверење од општ. управе о непостојању сметње за ступање у брак са И. Ж. те је тиме и у брачне

WWW.UNILIB.RS

преговоре с њим ступила то је она прва одустала од брачног испита са тужиоцем и по §§ 61. и 62. у в. § 21. г. з. и дужна да врати све дарове које је приликом веридбе примила од тужиоца.

Наводи тужене Н. да је се тужилац пре венчао од ње, што је и доказала уверењем манастира Сув. бр. 528. од 8. IX. 1935. год. без икакве је важности јер је овде од важности која страна поквари веридбу и с другим ступа у брачне преговоре §§ 61. и 62. г. з. па је стога тужена и дужна да врати тужиоцу поменуте дукате — § 21. г. з.

Што се пак тиче навода тужене Н. да је иста чувала дете тужиочево и да му је помагала у штрикарској радионици, па да као еквивалент за то задржава поменуте дукате без важности су, јер су ти наводи потпуно неодређени и недоказани“.

По позиву тужене стране, окружни суд у Зајечару пресудом од 12. марта 1937. год. Пл. 55. преиначио је пресуду среског суда и тужиоца одбио од тужбеног захтева са разлога:

„Према чињеничком стању које је први суд узео за доказано, утврђено је да се је тужилац венчао другом женом пре но што се тужена венчала. Када то стоји онда следствено § 62. г. з. излази да тужена није дужна вратити дарове тужиоцу, те је стога основан позивни навод о погрешној правној оцени, зато је на основу §§ 591. и 592. грпп. пресуђено као у диспозитиву ове пресуде“.

По ревизији тужиоца, Касациони суд у Београду пресудом од 5. новембра 1938. год. Рев. 1254. преиначио је пресуду окружног суда и тужену осудио на повраћај ствари са разлога:

„Основан је ревизијски разлог из тач. 4. § 597. грпп. који тужилац у својој ревизији истиче, јер је позивни суд дао погрешну правну оцену о спорној ствари налазећи да тужилац нема право на повраћај дарова које је дао приликом веридби туженој, зато што је он пре тужене ступио у брак. Ово стога што је чињеничким стањем изложеним у пресудама првог и позивног суда утврђено, да је тужена Наталија ступила у брачне преговоре с другим лицем, још пре венчања тужиоцевог с другом женом, дакле да је она прва одустала од веридбе са тужиоцем, према чему се брак између парничара без кривице тужиоца као дародавца развишао, па је стога по §§ 62. и 778. грађ. зак. тужена дужна да примљене дарове врати тужиоцу, без обзира на то што се он венчао пре тужене“.

Ако адвокат досуђене парничне трошкове, који му по уговору са странком припадају као награда, није могао да реализује услед законске немогућности — доношења Уредбе о заштити земљорадника — тужена страна није одговорна за исте. — (Пресуда Касационог суда у Београду од 8. новембра 1938. године Рев. 1306.).

У правној ствари Д. Ђ. противу Т. Ж. због дуга, Срески суд у Вел. Градишту пресудом од 4. фебруара 1938. године, П. 479. осудио је тужену страну на плаћање спорног дуга са разлога:

„Тужилац излаже стање ствари овако: Од августа месеца 1932. године, па све до сада радио сам за тужену Грађ. Штедионицу како у кривичним тако и у разним споровима грађанске природе, дајући јој за све то време и потребне савете. Највише сам радио по меничним правним стварима и по истима издејствовао било решења, било платне налоге и многобројна обезбеђења.

За доказ навео је све коначне судске одлуке по правним стварима у којима је Штедионицу интервенирао. Те одлуке прикључене су списима тј. тужби а пословни бројеви списа на које се односе пом. одлуке, као и дужници утужених меница по тим списима наведени су редом у тужби тужиоцевој.

Све напред поменуте обвезе су земљорадничке и као такве их је тужена Банка у смислу Уредбе о ликвидацији земљ. дугова упутила Привилегованој Аграрној банци. У почетку свога рада уговорио сам са туженом Банком да за њен рачун радим с тим да мени као хонорар припадну досуђени трошкови, када се исплата реализује. Доказ: Банчино писмо од 28. августа 1932. године. По објави Уредбе обратио сам се писмом банци да ми се сума трошкова несумњиво земљ. обвеза исплати, али ми је банка одговорила да се она држи споразума и да ће ми досуђене трошкове

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

исплатити када се она буде наплатила. Међутим Уредба и законодавно тумачење не признају у земљ. дуг досуђене трошкове, те по овоме тужена банка до своје реализације неће уопште доћи.

Како тужена банка и поред мог невероватно незнатног хонорара за веома тежак и напоран рад не жели да ми тај хонорар плати, то предлажем да се донесе пресуда којом ће се туженој банци наложити да ми на име дужног хонорара исплати 8.323.— дин. са 6% интереса од дана тужбе и да ми исплати све трошкове парничне. Тужена Грађанска Штедионица у своме одговору на тужбу од 5. јуна 1937. године, пориче тужбени захтев у целости као неоснован и предлаже да се тужба одбаци а са следећих разлога: Тужилац је августа 1932. године, радио све штедионичке спорове и за све је добијао пристојну награду само му је по меничним стварима на име награде уступан досуђени трошак. Овако хонорисање рада по меницама уговорено је између тужиоца и тужене Штедионице поглавито због земљ. меница, које су још тада уживале извесну заштиту па према томе, биле и сумњиве. Сумњиве су биле и све остале менице које је требало утуживати па је ради тога Штедионица и тражила пристанак тужиоцев да он ради за досуђене трошкове и то када и у колико се они наплате. Тек када је тужилац пристао на овакв споразум он је отпочео рад по меницама тужене штедионице. Доказ писмо од 30. августа 1932. године. Пошто је тужилац пристао да ради за трошкове када се ови наплате то је он пристао да ради бесплатно у случају да се ови трошкови не буду могли наплатити. То је важило како за менице са инсолвентним дужницима тако и за земљ. менице. Због тога тужена Штедионица тражи да се одбије тужбени захтев.

Као што се из напред изложеног чињеничког стања види призиви суд је решавајући по призиву тужиоцевом нашао: да тужилац има право на утужени хонорар од тужене Штедионице. Како се чињеничко стање поновним извиђајима код овога суда у својој суштини није ниучему изменило, то овај суд будући везан правним схватањем призивног суда — § 593 ст. 2. грпп. узима за доказано право тужиоца на утужену награду према туженој Штедионици: Несумњиво је утврђено, како писмима измењаним између обеју странака, тако и признањем тужене стране, да је између њих парничних страна закључен уговор о најму како је то у тужби означено § 362. грпп. и § 540. гз. По прописима §§ 706. и 707. гз. уговор о најму предвиђа награду, за урађени посао, па су ту награду и парничари у овом случају предвидели и уговорили. Према томе, а пошто је тужилац са своје стране уговор о најму испунио, то му по напред помнутим законским прописима и по општим принципима грађанског законика припада и право на награду за урађени посао.

Тужена страна, признајући уопштом све чињенице из тужбеног тражења не признаје тужиоцу право на наплату по тужби истичући за то уговорени начин награде, а тај је: да су странке уговориле да тужиоцу као награда припадну само реализовани трошкови по туженим меничним платним налозима и решењима, којима су дужници земљораници осуђени на плаћање својих дугова Штедионици, па како ови трошкови нису могли бити реализовани услед доношења Уредбе о заштити земљорадника — то тужилац има, по нахођењу тужене стране да сноси последице које су услед ове Уредбе наступиле а не она тужена страна која није проузроковала наступање оваквих последица.

Упуштајући се у оцену овога приговора тужене стране као главног спорног питања суд налази да је суштина споразума између парничара била у томе да тужилац као адвокат стручњак ради оно што сама тужена страна није могла као нестручна да уради, а да за тај рад тужилац добије и пристојну награду. Висину награде одредили су тако да тужиоцу припадну реализовани трошкови по извршеним платним налозима и решењима по којима тужилац буде радио. Предвиђајући на овај начин награду тужиоца странке су несумњиво држале за извесно да ће се ови трошкови и реализовати а овакво предвиђање у моменту уговарања било је сасвим нормално. Кад странке овакв начин награде у времену уговарања не би сматрале као извесан и остварљив оне би свакако уговориле други начин награде тужиоцу. Јер се не може узети као вероватно да један адвокат пристане да изврши овако обиман посао и то једном новчаном заводу да у напред предвиди своју награду као сигурну макар и минималну.

WWW.UNILIB.RS

Тужилац је, као што се види урадио доста посла за туженика и у корист туженика.

Међутим, доцније је наступио догађај независан од воље странака и сасвим непредвиђен у моменту уговарања, а то је Уредба о заштити земљорадника по којој је настала законска немогућност реализовања трошкова који су намењени као награда тужиоцу. Кад би се на овоме стало, онда би настала оваква ситуација: тужилац урадио би све а зато не би добио као еквивалент ништа. Овакво стање би било противно основима здравога разума и природне правце нашта нас упућује §§ 8., 10., 13. и 21. гз. По § 546. гз. ако су при уговору особити услови стављени били они се морају разумно у призрење узети а у овом случају обзиром на напред пом. зак. прописе разум нас учи, да се сваки труд и рад за другога пристојно награди, и што је ко дужан оно мора дати. У противном у овом случају настало би неправедно обогаћење у корист тужене стране противно пропису § 902. гз.“

По призиву тужене стране, Окружни суд у Пожаревцу потврдио је пресуду Среског суда као правилну и на закону основану.

По ревизији тужене стране, Касациони суд у Београду пресудом од 8. новембра 1938. године Рев. 1306. преиначио је пресуду Окружног суда и тужиоца одбио од тужбеног захтева са разлога:

„Ревизиони разлог погрешне правне оцене спорне ствари — т. 4. § 597. грпп. је основан.

Кад је чињеничким стањем утврђено — § 368. грпп. да је између тужиоца и туженика правилно уговорено — § 13. гз. да тужилац ради као правозаступник код суда за туженика по меничним стварима с тим да тужиоцу као награда за рад припадну парнични трошкови, које суд по овим стварима досуди туженику и то када и уколико се ови трошкови досуђени буду остварили и када се, даље, из списка види, да по свима обављеним пословима изложеним у тужби, туженик није остварио наплату досуђених трошкова, онда је првостепени суд односно призивни суд погрешно утврдио да тужилац има право на уговорену награду. Иако по § 706. и § 707 гз. уговор о најму предвиђа награду за урађени посао, у конкретном случају тужилац не може да заснива своје право на наведеним прописима, јер је закључио уговор — § 13. гз. који је за странку закон под условом, да се трошкови наплате и када исти нису реализовани услед законске немогућности — доношења Уредбе о заштити земљорадника а не кривицом тужене стране — то онда тужилац има да сноси последице које су услед ове Уредбе наступиле а не тужена страна, која није проузроковала наступање оваквих последица. Погрешно је резонување првостепеног одн. призивног суда да би се тужена страна неправедно обогатила ако би се стало на гледиште да штедионица није дужна платити неостварене досуђене парничне трошкове с обзиром на утврђене чињенице, да тужена страна од досуђених трошкова није ништа наплатила. Исто тако првостепени и призивни суд дају погрешно тумачење пропису § 546. гр. зак. Овај законски пропис предвиђа да ће при уговарању евентуални услови бити разумно у призрење узети. У спорном уговору предвиђен је јасан услов да се хонорар наплати само из реализованих досуђених парничних трошкова.

Навод ревизије да се у конкретном случају имају применити § 789. и § 792. гз. је неоснован, јер уговор у питању је најамни уговор — § 706. гз. како су и првостепени и призивни суд правилно нашли“.

Купац нема права да тражи накнаду за неуживање купљеног имања, ако са своје стране куповну цену није у потпуности исплатио. (Пресуда Касационог суда у Београду од 28 марта 1938. год. Рев. 40.).

У правној ствари Ђ. Ђ. противу К. П. због испуњења уговора, Окружни суд у Приштини пресудом од 2 фебруара 1937. год. По. 38/36., осудио је тужену страну на испуњење уговора и плаћања накнаде за неуживање имања са разлога:

„Тужилац у својој тужби навео је: да је у 1929. год. купио од тужене Катарине и њене мајке Синђе, једну ливаду у атару села Могиле.

На име купопродајне цене дао је туженој суму од 3050 динара; и иста му је ливада уступљена, па га доцније путем власти истиснула из државине.

Због тога је он К. кривично тужио, те је иста осуђена због дела преваре, а он упућен да путем спора тражи право својине на спорној ливади.

Предложио је да се пресуди да му се признаје право својине на спорној ливади с тим, да је тужена К. дужна да му изда тапију у остављеном року, а ако она то не учини, да се може убаштинити на основу пресуде.

На расправи код Среског суда у Г. од 7. септембра 1936. год. и на расправи код овога суда од 2. фебруара 1937. год. тужилац, преко својих заступника, допунио је своју тужбу у томе, што је навео, да тражи својину спорног имања по основу купо-продајног уговора који је закључен, и по коме је он на име купо-продајне цене исплатио туженој 3050 дин. а остатак има доцније да исплати. — Како га је тужена истиснула из државине спорне ливаде, то је тражио, да се накнада, коју би му тужена била дужна дати због неуживања ливаде за време од 6 год. а која по његовом рачуну износи 12.000.— дин. пребије са остатком купопродајне цене, те да се на тај начин изнађе колико он има још да плати туженој К.

Тужена К. у своме одговору на тужбу од 16. децембра 1936. год. и на расправама, преко својих пуномоћника, навела је:

Да тужилац није хтео у потпуности да испуни уговор. Он то ни сада неће, јер не пристаје да плати 17.000.— дин. колико је по уговору предвиђено, већ хоће да плати данашњу вредност ливаде, која је мања. Кад тражи испуњење уговора онда је дужан да плати купо-продајну цену како је то уговором предвиђено. Кривица је до њега што уговор није испунио, те он има и да сноси последице испуњења уговора и да буде одбијен.

Стога је предложила, да се тужбено тражење одбије.

На расправи противила се преиначењу тужбе, у погледу основа.

Изведени су докази, које је тужилац назначио, и резултат ових доказа изложен је у записнику од 2. фебруара 1937. год.

Обе странке су приложиле попис трошкова.

I.

Како је тужена странка на расправама код овога и срескога суда у Г. преиначила тужбу, истичући да је у питању испуњење купопродајног уговора, а не својински однос, а тужена страна се противила, овом преиначењу, то је суд, налазећи, да не постоји бојазан, да ће се услед овога преиначења отежати или одуговлачити расправа, на основу § 330. III. од грађ. пар. пост. донео је закључак као у диспозитиву.

II.

На основу проведених доказа саслушањем сведока: П. Ц., В. И., и Р. П., у веродостојност чијих исказа суд није имао разлога да посумња — § 423. гр. пар. пост. установљено је, да је 1929. год. у присуству сведока, између тужиоца Ђ. и тужене К. закључен усмени уговор о купопродаји ливаде зв. „Рустановица“, за суму од 17.000.— дин. а по коме се уговору тужилац обавезао, да туженој исплати 3000.— дин. одмах по уступљењу имања, а остатак од 14.000.— дин. да јој исплати приликом преноса имања § 531. гр. зак.

Постојање оваквог уговора није порекла ни сама тужена К.

Исказима истих сведока установљено је, да је тужилац Ђ. истога дана, одмах по закључењу уговора, дао туженој К. 2000.— дин. на име капаре § 550. грађ. зак. а да је доцније исплатио јој још 1000.— дин. на име уговорене цене. Тужена К. порекла је „да је тужилац испунио уговор са своје стране, а међутим то своје тврђење ничим није доказао. На супрот томе, из доказне чињенице, да је тужилац исплатио туженој накнадно још 1000.— дин. наиме купо-продајне цене, има се узети, да је тужилац отпочео испуњење уговора, па га делимично и испунио.

Како је према овоме тужилац делимично испунио уговор, то тужена К. на основу § 553. и 565. грађ. зак. нема права да одустаје од уговора и тражи, да се тужилац одбије од тражења, већ је дужна, да уговор испуни

и ливаду уступи тужиоцу у државину и својину.

Осим овога, она је дужна, да тужиоцу накнади и штету, коју је проузроковала тиме, што му ливаду није уступила у државину одмах по исплати суме од 3000.— дин. као што је то уговором било предвиђено и тиме га лишила уживања имања за 6 год. §§ 800. и 801. грађ. зак.

Тужилац је, пак, са своје стране дужан да уговор у целости испуни и туженој исплати остатак купопродајне цене, али не оне, која је уговором била предвиђена, већ цене од 10000.— дин. колико сада вреди ливада према изјавама сведока, а коју вредност суд, с обзиром на промену економских прилика за ових последњих неколико година и скакање вредности новца, узима као еквивалент ливади, коју тужилац сада има добити.

Од ове купопродајне цене од 10.000.— дин. поред одбијене суме од 3050 дин. коју је тужилац туженој исплатио, има се одбити накнаде штете за 6 год. коју је суд, обазирјући се на тражење тужиоца и изјаве сведока умерио и све на 600 дин. годишње, што за 6 год. износи 3.600.— дин. тако да ће тужилац бити дужан, да туженој на име остатка купопродајне цене плати још 3.350.— дин.

По призиву тужене стране, Апелациони суд у Скопљу пресудом од 27. августа 1937. год. Пл. 1083, преначио је пресуду Окружног суда у погледу да накнаде за неживање имања и тужиоца од овога захтева одбио са разлога:

„Не стоји призивни разлог да постојање уговора о куповини и продаји спорне ливаде између тужиоца и тужиље није утврђен јер је његово постојање утврђено испитом сведока П. Ц., В. И. и Р. П.

Стоји призивни разлог да тужилац нема права на накнаду штете за неживање спорне ливаде јер као што се види из одвојених аката масе пок. П. Т. бив. из М. тужена је уведена у државину спорне ливаде од стране полицијске власти а по наредби суда, па је она савестан држалац исте те по § 204. г. з. за оно што је уживала ливаду није дужна одговарати стога тужиоцу и није признато право на накнаду штете за неживање спорне ливаде и од тражења исте је одбијен. Осим тога туженица не би била дужна да одговара тужиоцу за накнаду штете због неживања спорне ливаде и са тога разлога што тужилац није исплатио сву купопродајну цену од које би добијене цене туженица имала приходе које је имала од ливаде а тужилац пошто није исплатио цену није имао право ни да ужива спорну ливаду — § 653. г. з., а пошто није имао право да ужива исту то и нема права на накнаду за неживање тим пре што туженица није крива за неживање ове спорне ливаде.

Исто тако стоји призивни разлог да суд када је већ утврдио постојање уговора о купопродаји могао је само да нареди по тражењу тужилачке стране потпуно испуњење истог од стране обеју уговарајућих страна а ни по једном законском пропису није био овлашћен да исти мења нити да накнадно одређује другу цену поред већ утврђене купопродајне цене.

Како је закључени уговор о купопродаји двострани теретни уговор из кога проистичу права и обавезе за обе уговарајуће стране и како је исти пошто је једанпут већ закључен има потпуну силу и важност за обе уговарајуће стране § 540. г. з. и има се онако испунити како уговор гласи — 547. г. з. то је овај суд наложио туженој страни да испуни уговор под условом да тужилац са своје стране у потпуности испуни и то на тај начин што ће исплатити целокупну уговорену купопродајну цену од 17.000 д. по одбитку 3050 дин. колико је већ исплатио што значи да је тужилац дужан да исплати туженој страни остаток купо-продајне цене у износу од 13950 дин. па онда да тужена уступи спорну ливаду зв. „Ристановица“ тужиоцу у државину и својину. У свему као што је наложено у диспозитиву ове пресуде“.

По ревизији тужилачке стране, Касациони суд у Београду пресудом од 20. марта 1938. год. Рев. 40, потврдио је пресуду Апелационог суда са разлога:

„Тужилац у своје ревизијском писмену побија призивну пресуду у колико се односи на одбијање тужиоца од тражења да му се призна право за накнаду за неживање спорне ливаде и у колико је вредност спора понова увета на 17.000 дин. Наглази да по § 553. гр. зак. има права на захтев да се њему накнада за оштећење да, јер је се та накнада, састојала у томе што је вредност спора смањена и што тужилац није имање уживао.

Даље наводи, да је први суд правилно смањило вредност спора и што је досудио накнаду тужиоцу за неуживање имања.

Оцењујући предње ревизијске наводе Касациони суд је нашао: да су неосновани. Ово зато, што је апелациони суд на основу утврђеног чињеничког стања а које је меродавно и за одлуку Касационог суда, правилно нашао, да тужилац нема права да тражи накнаду за неуживање спорног имања пошто ни он сам није испунио уговор са своје стране — односно положио остатак дужне суме за купљено спорно имање, те према томе није имао права ни да ужива спорну ливаду § 653. г. з. Осим тога правилно је налажење апелационог суда да је тужена у смислу § 204. г. з. била савесан држалац јер је до државине спорног имања дошла по наредби суда, те с тога није дужна одговарати тужиоцу за своје уживање на спорној ливади.

Исто тако правилно је налажење апелационог суда да први суд није могао мењати нити утврђивати накнадно другу цену. Ово зато што је уговор о куповини и продаји закључен између парничних страна двострани уговор који се у см. § 547. гр. зак. има испуњити онако како уговор гласи, те је апелациони суд правилно поступио што је тужилачку страну осудио да плати туженој целокупну купопродајну цену од 17.000.— дин. односно по одбитку 3050 дин. колико је платио туженој приликом склапања уговора“.

Јован Смљанић,

секретар Касационог суда у Београду

Кад тужилац сведе тужбено тражење на парничне трошкове о истима се има одлучити закључком а не пресудом. (Закључак Округног суда за град Београд Пл. 1080/37.).

У правној ствари тужиоца К. В. противу туженика И. Д. због дуга од 1150 дин. заст. тужиоца је на првом рочишту смањило своје тужбено тражење на парничне трошкове, подносећи за исте трошковник, јер је тужени исплатио дуг после поднете тужбе. Тужени, пак, изјављује да је дуг измирио после пријема опомене од стране заступника тужиоца, а на 3—4 дана пре пријема позива по овој тужби.

Срески суд за град Београд донео је пресуду П.-5504/36. од 5. новембра 1936. г. којом је тужиоца одбио од свога тражења а са разлога: „По § 147. гр. п. п. ако је туженик тужбени захтев признао на првом рочишту, мора тужилац своје парничне трошкове сам сносити. Па како је на рочишту од 5. новембра тужилац снизио тужбени захтев на трошкове, јер му је тужени измирио дужну суму пре рочишта то је наступила претпоставка из § 147. гр. п. п. те према томе туженик није дужан сносити трошкове. Ово тим пре, што тужилац није поднео никакве доказе за своје наводе, да је туженик дужну суму измирио после подизања тужбе. Са горе поднетих навода суд је донео одлуку као у диспозитиву“.

Заступник тужиоца изјавио је апелациони суд за град Београд донео је закључак (Пл. 1086/37. од 24. марта 1938. г.) да се апелациони суд не уважи а нападнута пресуда потврди. Ево образложења: „да је први суд правилно донео своју одлуку, кад је тужиоца одбио од тражења накнаде трошкова, пошто је утврдио „да је туженик утужен суму тужиоцу платио пре првог рочишта, али је први суд погрешио, што је своју одлуку о томе донео у форми пресуде, а не у форми закључка — кад је тужилац на расправи своје тужбено тражење свео на трошкове које је имао око подношења тужбе, изјављујући, да је у главном потраживању измирен. Први суд је обзиром на то требао своју одлуку донети у форми закључка — § 621. гр. п. п., па је правни лек изјављени на ту првостепену одлуку ценито и по истом поступку као са рекурсом, доносећи горњу своју одлуку. Неумесан је навод тужиоца, да је тужени скривао тако, да је тужилац био у положају у коме је тужбу морао подићи, јер се тако кратак размак времена у коме је туженик дуг платио, не може сматрати временом, протеклом кога је тужилац имао разлога веровати да тужени неће да му без тужбе плати“.

Сматрамо да је гделиште среског суда правилно, јер овде није случај повлачења тужбе — § 332. гр. п. п., да би се о трошковима одлучивало закључком, већ се овде ради о једном тужбеном захтеву који се расправља пресудом § 500. гр. п. п.

WWW.UNILIB.ORG

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Искључива посебна местна надлежност из § 74. грпп. (оставинске ствари).

Тужиља у својој тужби — П.-2553/38. поднетој Среском суду за град Београд тужи појављене наследнике пок. Б. Т. који живе у Новом Саду. Ову тужбу подиже према закључку Среског суда за град Београд, као оставинског суда (О бр. 944/36.) за дуг пок. Б. Т. у суми од 4400 дин. Пре одређивања расправе Срески суд за град Београд закључком својим П. 2553/38. од 26. марта 1938. г. одбацио је тужбу као месно ненадлежном суду поднету. Разлози су ови: „По § 61. грпп. тужбе за које није основана посебна надлежност код којега другога суда треба поднети стварно надлежном суду који је за туженика опште месно надлежан, а по § 62. грпп. општа месна надлежност лица одређује се по месту у чијем се месту настанио у намери да тамо стално пребива. У конкретном случају, тужиља А. поднела је тужбу противу тужених овоме суду и ако је у тужби означено да је њихово пребивалиште у Новом Саду. Зато, на основу § 41. од. I. грпп. валаљо је одлучити као у диспозитиву“.

Окружни суд за град Београд закључком својим Пл. 836/38. од 31. августа 1938. г. укинуо је нападнути закључак дајући следеће образложење: „По § 74 грпп. за тужбе којим се остварују захтеви веровника противу покојника или његових наследника до уручења заоставштине надлежан је местно онај суд који се налази у седишту суда код којег се расправља заоставштина. Како се пак тужиља у својој тужби противу туженика као појављеног наследника пок. Б. Т. бив. из Београда позвала на закључак тога суда О. Бр. 944/36. од 17. децембра 1937. г. донетог по оставинској ствари која се води код истог суда, то је првостепени суд погрешно када је тужбу одбацио, као поднету месно ненадлежном суду. Са изложеног, а на основу §§ 620. и 621. грпп. рекурсни суд је и донео одлуку као у диспозитиву, уважавајући рекурсне наводе“.

Драг. Д. Герасимовић,
судија Ср. суда за град Београд.

Има ли места ублажавања казне по § 71. тач. 5. к. з. за дело из § 302. од. I. реч. 2. к. з.

Један случај за заштиту закона.

Срески суд у Охриду пресудом Кпс. 254/38.-4, од 20. октобра 1938. године, огласио је кривим Г. Ђ., из села В., за дело из § 302. од. I. реч. 2. Кривичног законика, па га је за исто, применом §§ 70. и 71. тач. 3. К. з., казнио са 7 дана затвора и 120 динара новчане казне у корист фонда из § 42. К. з.

Међутим, Окружни суд у Охриду, као призивни суд, пресудом Кпр. 103/38., од 9. новембра 1938. године, решавајући по призиву окривљеног, донео је следећу пресуду:

„Да се призив окр. Г. Ђ., из с. В., због одлуке суда о кривици, приватно-правном потраживању и трошковима кривичног поступка одбаци као очигледно неоснован на основу од. II. § 398. К. п., а у погледу казне уважи и опт. Г. Ђ., из с. В., осуђује се на основу од. I. § 399. К. п. за дело из реч. 2. од. I. § 302. К. з., изложено у диспозитиву пресуде Среског суда Кпс. 254 од 20 октобра 1938. год., са 540 — петсто четрдесет дин. новчане казне у корист Фонда из § 42. К. з. с тим да исту плати у року од 20 дана, у противном, да буде 9 — девет дана у затвору — § 43. К. з. и § 7. Уредбе о замени новчане казне у казну лишења слободе и извршења ове казне по § 65. К. з. одлаже се за две године.“

„У осталом делу пресуда Среског суда остаје непромењена као правилна и на закону основана“.

Окружни суд у Охриду, у погледу преиначења пресуде Среског суда, дао је следеће образложење:

„Међутим, у погледу казне призив окр. је уважен, јер, по оцени призивног суда, у конкретном случају, циљ се казне може постићи ако се затвор замени новчаном казном — сходно т. 5. § 71. К. з., па с обзиром на признате олакшавне околности нападнута пресуда је преиначена и на

www.основы.од. I. § 399. К. п. донета пресуда као у диспозитиву и извршење изречене казне по § 65. К. з. одложено. . .“

Налазим да је одлука призивног суда погрешна, јер у конкретном случају није имало места примени § 71. тач. 5. К. з. Овако узимам по томе што ублажавању казне по тач. 5. § 71. К. з. има места само код преступа код којих Закон прописује затвор или затвор и новчану казну, али без назначења најмање мере затвора.

Међутим, како је за дело из § 302. од. I. реч. 2. К. з. предвиђена казна затвора од једног месеца до годину дана и новчана до 10.000 динара, дакле предвиђена је најмања мера затвора, то је Срески суд оптуженику правилно одмерио и ублажио казну по тач. 3. § 71. К. з., спутивши му казну до најмање законске мере те врсте казне сходно § 39. од. I. К. п.

Према изложеном јасно је да је Окружни суд у конкретном случају погрешно применио § 71. тач. 5. К. з., јер он није могао за ово дело окривљенику да врсту казне мења и ублажује по наведеном законском пропису.

Ублажавању казне по тач. 5. § 71. К. з. има места само код преступа код којих закон прописује затвор или затвор и новчану казну, али без назначења најмање мере затвора, а ако је за кривично дело прописана времена казна, чија је најмања мера у закону одређена, као што је овде случај, онда суд, ублажавајући казну окривљенику за то дело, може, по тач. 3. § 71. К. з. спустити казну до најмање мере те врсте казне.

Најзад, налазим да је одлука призивног суда у толико више погрешна и на закону неоснована што је окривљенику, коме је првостепени суд већ једном ублажио казну, применом § 71. тач. 3. К. з., и по други пут, за једно исто дело, по § 71. тач. 5. К. з. ублажио казну.

Са изнетог сматрам да је призивни суд одлуком својом о казни прекорачио своју казнену власт, јер је противно законском овлашћењу о ублажавању казне за наведено дело вршио ублажавања.

Савра Филичевић.

судија Среског суда у Охрид.

Наследници нису дужни да плате трошкове удовице.

„Тужилац Д. М. навео је: да је сродници тужених покојно Ј., удову С. из Метлића, лечио и давао јој лекове и да је све то изнело 1238 динара. Како су тужени наследници масе покојног С. С., на којему је имању пок. Ј. имала за живота удовичког уживање, предложио је да суд донесе пресуду и осуди тужене на плаћање тражене суме.

Тужени Ј., М. и Ј. С. предложили су да се одбије тужени захтев водећи да они нису дужни плаћати лечење удове Ј., која је на имању покојног С. имала само право удовичког уживања.

Срески суд у Шапцу пресудом од 31. јануара 1938. године одбио је тужиоца из разлога:

„Суд је провео доказ читањем акта масе, па се из истих уверио: да су за наследнике масе покојног С. С. оглашени браћа му Ј., М. и Ј. С. на равне делове, а под теретом удовичког уживања покојне Ј. до смрти јој или до преудаје.

Дакле, овим решењем као јавном исправом по § 388. грпп. утврђено је да је удова Ј. на имању свога мужа С. имала само право удовичког уживања.

По § 412.—415. Грађанског закона предвиђено је докле траје удовички ужитак и његов обим. По овим законским прописима удовички ужитак престаје смрћу или преудајом. Удова по овим законским прописима има право да све приходе с имања ужива, па сасвим разумљиво да се у случају болести од тих прихода и лечи, а никако да терет лечења после њене смрти падне на наследнике имовине, коју је она уживала за свога живота.

Из ових разлога на туженима не лежи обавеза да за удову, која је на имању, које су они наследили, имала само право удовичког уживања, плаћају лекове, дугове учињене од стране удове, па ни дугове који би потицали од лечења удове, које она за свога живота није платила.“

По призиву тужиоца Окружни суд у Ш. својом пресудом преиначио је пресуду Среског суда и тужене осудио на плаћање дугова из разлога:

Неспорно је међу странкама да је тужилац лечио покојно Ј., давао јој лекове и да је рачун за све то износио 1238 динара; да је Ј. по основу

права удовичког уживања живела на имању свога мужа покојног С. и да су то имање као масу покојног С. примили Савина браћа туженици Л., М. и Ј. по удовиној смрти као С. наследници.

На овако утврђено чињеничко стање је неправилно Првостепени суд применио материјални закон кад је нашао да туженици нису дужни платити спорни износ.

По §§ 412. и 413. Грађанског закона удова има право на издржавање с имања мужевљевог као што би исто издржавање имала за мужевљевог живота по § 109. Грађанског закона у које издржавање несумњиво спада и лечење. По наследном решењу од 8. маја 1936. године О. 311/35. туженици су на равне делове наделили имовину покојног С. мужа Л. на чијем је имању тужиља као удова имала издржавање, па је према томе она као таква имала право и на лечење, а како ово није исплаћено за живота Л. када је требало да буде исплата учињена, то је терет исплате хонорара и лекара прешао на наследнике имовине и због тога су тужени обавезни да сво плате. Ово у толико пре што је право тужиоца на наплату хонорара и лекова настало још за време живота Л., а њеном смрћу није се могло ово право тужиоца угасити, када би оно и за живота Л. било реализовано из прихода оне имовине, коју је она по праву удовичког уживања уживала, а коју су туженици наделили“.

По ревизији тужене стране, Касациони суд у Београду пресудом од 3. фебруара 1939. године Рев. 1739/38. преиначио је пресуду Округног суда и тужиоца одбио од тужбеног захтева из разлога:

„Туженици у својој ревизији истичу ревизиски разлог из т. 4. § 597. грп., пошто привизни суд погрешно тумачећи прописе материјалног права налази да су они дужни удовољити тужбеном захтеву.

Упуштајући се у оцену ових ревизионих навода Касациони суд је нашао да је постојање истакнутог ревизиског разлога оправдано, јер је привизни суд на основи утврђеног чињеничког стања погрешно применио материјални закон. Нарочито привизни суд се, досуђујући према тужбеном захтеву, погрешно позвао на § 109. Грађанског закона, јер је право жене, које она има по том законском пропису, њено право на издржавање од мужа за његова живота а после смрти мужевљеве не прелази ова дужност издржавања супруге на сроднике, који наслеђују његову имовину, већ она у замену за тражено право, које је према мужу имала, добија стварно право удовичког уживања на мужевљевој заоставштини, која остаје под теретом њеног права удовичког уживања све до њене смрти или преудаје — 414. и § 415. Грађанског закона. Према томе, из прихода који на основу права удовичког ужитка супруга прима из имовине почившег јој мужа, она је дужна да подмири све потребе око свог издржавања у које, несумњиво, спадају и трошкови око лечења. Ако је, пак, она пропустила да ове трошкове плати до момента док је њено право издржавања трајало у смислу наведеног законског прописа, у конкретном случају до своје смрти, онда се ови могу наплатити као њен дуг, само из њене заоставштине, ако би ове било, али терет њихове исплате ни у ком случају не може пасти на заоставштину њеног мужа, с које је она уживала приходе, нити на лица која су ову заоставштину наделили.

(П р а в д а од 23. марта 1939. год.)

За спорове о државним потраживањима од државних службеника, која проистичу из службеничког односа, надлежне су административне власти.

Тужитељица у тужби и на расправи навела је: да је тужени, као потпуковник у пензији, примио од државе на име личног и породичног додатка у времену од 1. априла 1932. године до 30. новембра 1934. године 25.864 динара више него што му је по закону припадало. Ради обезбеђења горње суме опште одељење министарства финансија ставило је административну забрану на 30% пензије и свих принадлежности туженог М. Због других забрана, стављених пре ове на пензију туженог М., не може се вршити обустава по поменутој административној забрани све до 1937. године, те пошто је тиме државно потраживање дошло у опасност, државни правобранилац у Београду издејствовао је решење Среског суда за град Београд којим је за обезбеду горњег државног потраживања ставио предбележбу заложног права на непокретно имање туженог.

Туженик је, у одговору на тужбу и на расправи, навео: да је тужбено тражење неосновано, јер је он наведену своту примио потпуно савесно и у доброј вољи, а пошто су надлежни органи и инстанце, ценећи све податке, нашили да он, по прописима Уредбе о додатцима број 11330/1 од 14. марта 1932. године има право на те додатке и у толиком износу. Предложио је да суд одбије тужитељицу од тужбеног тражења и осуди га на накнаду парничних трошкова по трошковнику.

Окружни суд за град Београд пресудом од 10. јула 1938. године нашао је да није допуштен редован правни пут, и то из следећих разлога:

„По § 94. Закона о чиновницима државна потраживања од државних службеника, која проистичу из службеног односа, утврђује се административним путем, т. ј. путем акта надлежне управне власти. Таквим актом не утврђује се само количина потраживања државе од чиновника, него и њено право на то потраживање. Тиме се занима један административно-правни однос и питање повраћаја утврђеног потраживања може се расправити само административним управним актом према прописима § 94. закона о чиновницима, а евентуално и административним спором пред надлежним административним судом по § 94. закона о чиновницима у вези са прописима члана 15. и 18. закона о Државном савету и управним судовима.“

Чињеница да је стављена предбележба заложног права на непокретном имању туженог за обезбеду овог потраживања код редовног суда, ни уколико не утиче на надлежност административних власти за одлучивање по овом спору, јер извршни наслов по овој тражбини, по тачки 9. § 2. Закона о извршењу и обезбеђењу, може бити само извршна одлука надлежне административне власти по § 94. закона о чиновницима, а не одлука редовног суда“.

По рекурсу тужилачке стране, Апелациони суд у Београду закључком својим укинуо је закључак Окружног суда са разлога:

„Погрешно је гледиште првостепеног суда да у конкретном случају није допуштен редован правни пут. Спор ради накнаде односно повраћаја више примљених припадљности има се расправити по редовном парничном поступку — § 902. грађанског закона у вези § 1. грпп. Пропис § 94. закона о чиновницима не претставља никакав изузетак од општег правила да у грађанским правним стварима судску власт врше редовни судови. Тај пропис говори само о томе да се оправданост, као и висина државних потраживања има утврдити административним путем, али не говори о томе да такво утврђено потраживање претставља осуду за другу страну, и да има снагу правноснажне одлуке, да би могло бити речи о изузетку од поменутог општег правила. Сваки, пак, тужилац који жели да оствари своје потраживање и дође до одлуке суда о томе, дужан је да формулише и сам утврди своје потраживање. Како је држава правно лице, законодавац је нашао за потребно да пропише начин на који ће се утврдити државна потраживања од државних службеника која проистичу из службеног односа. Тако утврђена потраживања и даље остају само потраживања, о којима има, по тужби државног правобраниоца као заступника државе да донесе дефинитивну одлуку редован суд, а не административна власт ако су у питању потраживања која спадају у надлежност редовних судова, као што је овде случај.“

Неумесно је, исто тако, и позивање првог суда на чланове 15. и 18. Закона о Државном савету, јер овде није у питању административни спор, за који би био надлежан управни суд, већ је у питању грађанска правна ствар, за коју је као што је наведено надлежан редован грађански суд“.

По ревизијском рекурсу туженика Касациони суд у Београду закључком од 28. јануара 1939. године Рек. 542 преиначио је закључак Апелационог суда и тужбу одбацио са разлога:

„Да стоје наводи у рекурсу туженика, јер је погрешно гледиште рекурсног суда да је у конкретном случају за решавање надлежан редован суд. Ово стога што по § 94. Закона о чиновницима државна потраживања од државних службеника, која проистичу из службеног односа, утврђује се административним путем. Тим путем се према овом законском пропису утврђује како право односно оправданост или неоправданост тражења, тако и висина државних потраживања. Па како се у овом случају тражи повраћај више примљених сума, исплаћених туженику М. на име пензије, дакле

основ овог потраживања проистиче из службеног односа који је постојао између тужилачке државе и туженика као њеног службеника, то одлуку по овој ствари према наведеном законском пропису има да донесе административна, а не редовна судска власт. Нетачан је разлог позивног суда да је у питању грађанско-правна ствар, за коју је надлежан редован грађански суд, јер однос по коме државни органи у име државе врше извесне јавне дужности и за ту службу примају одређене припадљности, није заснован на уговору о најму који предвиђа грађански закон у §§ 706.—722., већ је унапред прописан законима јавноправног карактера који регулишу и те припадљности. Због тога, за решавање по питањима, која произилазе из овог односа, не могу бити надлежни редовни судови, већ о њима одлучују само управне власти — § 94. закона о чиновницима и чланови 15. и 18. закона о Државном савету и управним судовима.

Исто тако, не стоји ни разлог рекурсног суда да потраживања утврђена административним путем не претстављају осуду за другу страну и да немају снагу правноснажне одлуке; овај захтев рекурсног суда не стоји, што према § 160. закона о општем Управном поступку, одлуке административних власти извршни су наслов код власти, код којих се тражи извршење“.

(Правда од 30. марта 1939. год.)

Крштеница није доказ да је дете ванбрачно рођено.

Још пре шездесет година ступили су у брак Ф. П., из Шума и С., ћерка С. П. из Трнаве. Услед разних несугласица, између њих је после кратког времена наступио одвојен живот, ускоро је С. родила кћер Л. Приликом крштења С. је изјавила да је Л. ванбрачно дете и свештеник је према таквој њеној изјави Л. у црквеним књигама увео као ванбрачно.

По смрти С., за наслеђе њене заоставштине јавили су се С. братић П. и унук Д. од кћери Л., која је умрла пре своје мајке С. Окружни суд у Чачку је признао право наслеђа унуку Д., иако је његова мати Л. записана у црквеним књигама као ванбрачно дете пок. С. Ово стога, што се из крштенице види да С. није Л. родила као девојка, удовица или разведена жена, већ као супруга Ф., која је у то време живела одвојено од мужа. Свештенику је било познато, да С. има живог мужа и да није разведена. То пак што Ф. и С. нису тада живели у брачној заједници, није могло дати право свештенику да оцењује да ли је дете зачето у браку или изван брака. Он ванбрачно дете не може уписати друкчије већ на име материно, а није надлежан да испитује брачност детета кад је знао да постоји брак између његових родитеља. Кад постоји брак, онда се ванбрачност детета може доказати само судском пресудом, а не оценом свештеника. У овом случају брачност детета могао је оспоравати његов отац у законом предвиђеном року, али то није учинио. Сама пак чињеница, што је Л. била заведена у црквеним књигама као ванбрачно дете, иако је рођена за време трајања брака између С. и Ф., није могла ослободити њеног оца да оспори брачност ако је сматрао да је она ванбрачно дете.

Према овоме суд је нашао да је Д., унук С. од кћери Л. пречи у праву наслеђа од С. братића П.

Ову пресуду потврдили су Апелациони и Касациони суд.

(Политика од 30. марта 1939. год.)

Наследници означени у § 414. Грађанског закона имају право уживања имовине с удовом на једнаке делове.

Покојни Р. Т. после своје смрти од порода оставио је две кћери П. и Р., као и удову П.

Срески суд у Младеновцу, као навпарнични суд, својим закључком огласио је за наследнике имовине на по једну половину П. и Р., под теретом удовичког уживања удове П. на једну трећину заоставштине пок. Р., из ових разлога:

„Пошто је од најближих наследника покојни Р. оставио ћерке Р. и П., то га оне имају наследити као његове једине и искључиве наследнице на по једној половини оставине, под теретом удовичког ужитка удове П. до

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

њене преудаје или смрти на једној трећини оставине и под теретом исплате свих појављених дугова покојникових §§ 396, 413. и 414. грађ. зак.“

По рекурсу удове П., Окружни суд за округ београдски својим закључком преиначио је закључак Среског суда и удови П. признао право удовичког уживања на целокупној заоставштини из разлога:

„По § 414. грађ. зак. деца мушка или женска, по смрти свога оца, имају право на уживање заоставштине, заједно са удовицом на равне делове, али под условом да су она с удовицом ово имање уживали како за живота свога оца, тако и у моменту његове смрти. Међутим, ако ови наследници, у моменту смрти свога оца, нису били у заједници, нити су имање уживали, они сем законског права наслеђа немају никаквих других права на заоставштину, све до смрти или евентуалне преудаје остале удовице.

У конкретном случају, законски наследници П. и Р. нису биле на уживању заоставштине, у моменту смрти њиховог оца покојног Р., јер су пре његове смрти биле већ удате и живеле ван куће свога оца, па стога не могу да полажу право уживања овога имања све до смрти или евентуалне преудаје удове П.“

По рекурсу наследница, Касациони суд у Београду закључком од 3. новембра 1938. године Рек. 313 преиначио је закључак Окружног суда и удови П. признао право удовичког уживања на једној трећини заоставштине, из разлога:

„Рекурсни навод заступника законских наследница П. и Р. о погрешној правној оцени из § 597. т. 4. гр. п. п. у томе што је позивни суд своју одлуку засновао на погрешном тумачењу прописа § 414. гр. зак. је основан. Погрешно је налажење позивног суда да деца мушка или женска по смрти свога оца имају право да уживају заоставштину заједно са заосталом удовом само ако су пре смрти покојника ово имање уживали заједно с њим, јер према тексту § 415. гр. зак. само ако нема наследника назначених у § 414. Грађанског закона онда удова има право удовичког уживања целокупног имања покојниковог, па из тога излази да за лица поменута у § 414. Грађанског закона деоба ужитка с удовом није условљена заједничким животом и уживањем и за време живота покојника, већ је ово право наследника — деоба ужитка с удовом — безусловно и самостално право на основу самог сродства“.

(Правда од 19. марта 1939. год.).

Унука од сина искључује из дединог наследства своју тетку, односно рођену кћер оставиоцеву.

Тужилачка страна у својој тужби претставила је: да су њих двоје, Д. и Љ., једини правни наследници покојног Р. В. из Претезане, који је умро 1917. године и оставио имовину како покретну тако и непокретну. Међутим, П. и М. самовласно су заузели и држе цело ово имање, не признавајући тужиоцима право својине по основу наслеђа, па су их стога тужили суду и молили суд да пресуди да су они једини сопственици имовине покојног Р. В. по основу наслеђа, и то сваки на по једну половину.

Туженици су признали чињеничко стање из тужбе, поричући право својине по основу наслеђа на целокупном имању, пошто тужена П., као кћи покојног В., за себе тражи наследство једне половине, а на другој половини признаје наслеђе потомству В., сина пок. В., сматрајући да унука од сина не може искључити тетку из наслеђа.“

Срески суд у Прокупљу, својом пресудом признао је право наслеђа тужилачкој страни на по половину заостале имовине покојног В. из разлога:

„Да је наведеним списима масе утврђено да је покојни В. после своје смрти оставио имовину описану у тужбеном захтеву, а од свога потомства кћери П. и И. и унуке од умрлог сина В., Р. С. и Д. У моменту кад је овај спор поведен од В. потомства, кћи Д. и унук од умрле му кћери Р., малолетни Љ., син К. Р., сви из Д. Драгуше. Истим списима утврђено је да је покојни В. умро без тестаментa, па је овде наступио случај интестатског наслеђивања, који се имао расправити према наређењу § 396. Грађанског закона. — Према овоме пропису мушка деца умрлог „оставиоца“ и њихови мушки потомци добијају први наследство искључујући сестре, оца и матере и све њихове претке и оставиоцеве потомке.

Према § 399. Грађанског закона мушка унучад заоставших без оца при интестатском наслеђивању претстављају свога оца и наслеђују сви заједнички његов део. Па како је у конкретном случају покојни В. имао сина В., који је умро пре њега, оставивши од порода три кћери Р., С. и Д., које су, претстављајући свога оца покојног В. из В. наслеђа искључиле В., кћер П., како је покојна С. умрла без порода, то су на целокупно имање пок. В. позване за наслеђе само Д. и Р., односно пошто је Р. умрла њен син и наследник Љ. који заједнички наслеђују, искључујући своју тетку П. из наслеђа“.

По призиву тужене стране Окружни суд у Прокупљу својом пресудом потврдио је пресуду Среског суда из разлога:

„Наш Грађански закон усвојио је систем наслеђа по праву претходника по којему деца ранијег умрлог наследника наслеђују очев део и долазе на име свога оца, односно наслеђују по праву свога оца. Овај принцип је изражен и у § 399. Грађанског закона у којему стоји да мушка унучад наслеђују очев део, у којему смислу и судска пракса расправља ово питање. Унука од сина појављује се према деди као женско потомство, али као такво она преставаља свога оца и по његовом праву наслеђује, а како мушко потомство у овом случају син према сестри, тетка има првенствено над женским потомством, по приоритету мушке лозе над женском, па је према томе она ближи потомак и у наслеђивању искључује своју тетку као даљег сродника — потомка — њеног унукиног оца“.

По ревизији тужене стране, Касациони суд у Београду пресудом од 8. децембра 1938. године Рев. 1807, потврдио је пресуду Окружног суда из разлога:

„Туженици у својој ревизији истичу ревизијски разлог из бр. 4. § 597. грпп., правдајући га тиме да је спорну заоставштину требало да наследе кћери покојног В. и тужена П. на равне делове, јер је покојни В. иза своје смрти оставио само женско потомство, а с обзиром на § 400. Грађанског закона.

Наводи и да у случају губитка спора тужени М. не може бити одговоран за парничне трошкове, јер је син тужене П., из чијег права он своје, ако би га имао, изводи.

Упуштајући се у оцену ревизионих навода, који правдају постојање ревизијског разлога из бр. 4. § 597. грпп., Касациони суд налази да овај разлог не стоји, а да су исти наводи неосновани из следећег: правилно је схватање призивног суда да унука од сина, преставаљајући свога умрлог оца, наслеђује деду, искључујући тетку, очеву рођену сестру, а кћер остављеночу, по праву приоритета мушке лозе над женском. Ово с обзиром на § 399. Грађанског закона, који се односи на унучад, која су остала после сина, па ма то била и женска, кад мушке нема. Према томе, призивни суд је на утврђено чињеничко стање правилно применио материјални закон.

Ревизиони наводи, који се односе на парничке трошкове, појављују се као недопуштени, јер се одлука призивног суда о трошковима не може побијати правним леком — § 622. грпп.“

(Правда од 20. марта 1939. год.)

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Седница од 29. марта 1939. год.

Уписани су у именик адвоката са седиштем у Београду: Димитрије М. Лазаревић и Иноћентије Дабовски.

Уписани су у именик адв. приправника: Милан Јанковић код адв. Ивана Трајковића у Београду са почетком вежбе од 22. марта 1939.; Тихомир Јанић код адв. Миладина Вукомановића у Крагујевцу са почетком вежбе од 27. марта 1939.; Милорад Милатовић код адв. Срете Вукашница у Младеновцу са почетком вежбе од 1. априла 1939.; Милијан Јеремић код адв. Светислава Протића у Ваљеву са почетком вежбе од 1. априла 1939.; Аврам-Александар Леви код адв. Рајка Атанацковића у Београду са почетком вежбе од 18. марта 1939.; Александар Стојановић код адв. Драгољуба Марјановића у Зајечару са почетком вежбе од 16. марта 1939.; и Вукосав Качаре-

www.unilib.rs
 веб код адв. Михаила Тодоровића у Крушевцу са почетком вежбе од 28. марта 1939.

По молби адвоката Селимира Јевтића из Београда, решено је да претседник Смић учини личну интервенцију код Управе града Београда у име Коморе, да се Јевтићу врате списи, који су му одузети а које он по закону мора чувати и после престанка заступања.

Седница од 19. априла 1939. год.

Одобрене су президијелне одлуке о: упису у именик адвоката Добривоја Ђорђевића са седиштем у Јагодини; о пресељењу: Љубомира Тодоровића из Гроцке у Београд и Душана Илића из Крајева у Рашку; о брисању из именика адвоката Петра Јовановића-Добарца из Београда под 12. априлом 1939. год. без одређивања преузиматеља; упису у именик адв. приправника: Бранислава Јабланчића код адв. Драгољуба Миловановића у Крагујевцу са почетком вежбе од 28. марта 1939.; Милована Матића код адв. Милисава Ристића у Београду са почетком вежбе од 3. априла 1939.; Милоша Д. Јовановића код адв. Михаила Ивеше у Крагујевцу са почетком вежбе од 1. априла 1939.; и Милоша Кораћа код адв. Стојана Продановића у Београду са почетком вежбе од 1. априла 1939.; брисању из именика адв. приправника Стојана Поповића под 24. фебруаром 1939. због државне службе; Милована Јовановића под 24. фебруаром 1939. год. због државне службе; Станише Илића под 1. мартем 1939. год. због одјаве принципала.

* * *

Уписани су у именик адв. приправника: Драгољуб Радовановић код адв. Драгутина Мих. Ђорђевића у Београду са почетком вежбе од 15. априла 1939.; Слободан Божиновић код адв. Михаила Лазића у Неготину са почетком вежбе од 1. априла 1939. год.; Милосав З. Поповић код адв. Др. Милоша Викторовића у Београду са почетком вежбе од 10. априла 1939.; Александар Костадиновић код адв. Душана Јанићијевића у Крагујевцу са почетком вежбе од 6. априла 1939.; Драгутин Шуцић код адв. Јована Л. Благојевића у Шапцу са почетком вежбе од 10. априла 1939.; Кирил Јашченко код адв. Миодрага П. Поповића у Београду (на вежби код Окружног суда за окр. београдски); Миливоје Миленковић код адв. Милана Влајковића у Београду са почетком вежбе од 5. априла 1939.

Одобрен је прелаз адв. приправницима: Теодору Крику од Др. Винка Зорца код адв. Живојина Васовића у Београду по навршеној бесплатној вежби у суду; и Драгољубу Ђермановићу од адв. Милутина Јеремића код адв. Васа Тупањанића у Београду.

ПРИКАЗИ

Dr. Hans Keller: Das Recht der Völker, Berlin 1938.

Међународно право изгубило је у последње време доста од свог ранијег угледа. Главни недостатак је, што иза његових норми не стоји једна егzekутивна власт, као у самим државама, а што би баш у данашњем уско-витланом и нестабилном међународном животу било неопходно потребно.

То је дало повода немачком правнику Др. Хансу Келеру, да напише и крајем прошле године изда дело под насловом „Право народа“, у коме он хоће да постави Међународно право на потпуно нову основу. Он хоће да замени данашње Међународно право једним „Правом народа“, једним Jus Gentium-ом, које поставља природна права народа на место права држава.

Он одбацује универзалистичку идеологију, у коју по његовом мишљењу морају да утичу учења која се изграђују на државама као субјектима Међународног права, било да је то римско-католички универзализам или фашистичко-римски или онај Друштва народа из времена Женевског протокола.

Писац се пре свега противи основном начелу Међународног права, да су државе а не (као што то и само име казује) народи правни субјекти. Он иде и даље, наводећи да су субјекти новог Права народа, које по његовом мишљењу треба да замени Међународно право, читави народи без обзира

на повучене границе држава. При томе указује на такав правац мишљења „Академије народа“, која је пре три године основана у Ослу.

На овом месту нећемо се још упустити у детаљну критику Келеровог покушаја стварања новог правца у Међународном праву, пошто је ово тек прва свеска дела, које ће обухватити три књиге, и у којој он за сада у главном полемиче са „владајућим мишљењима“, а само наговештава основна начела новог система. Тек у следећим књигама он ће изградити један правни систем, да би на означеним основама могло постати једно „Право народа“, један међународно важећи систем норми, коме би се морала признати природа права.

Али већ сада из прве књиге назире се тешкоће, на које ће писац даље у изграђивању свога система наићи. Каква ће улога у овом систему припадати државама, које ми познајемо само као носиоце и оствариваче националне воље народа? Тако на једном месту писац вели: „Право народа је позитивно право и ако је најпре дошло до изражаја у уговорима држава“. Ова реченица садржи несумњиво признање, да и у будуће морају припадати државама и њиховим уговорима одлучне улоге.

Да ли је могућно из Права народа, како га је схватио Келер, из области морала као носиоца права продрети у област позитивног права, а да се не наметне и противу пишчеве воље идеја о важној улози држава на овом пољу.

Али ако писац и не успе у свом подухвату, ипак би остало као добит, да је образложио моралне основе у заједничком животу народа, које нису исцрпно претстављене општим људским моралом...

*Милорад Аншоновић,
адвокат.*

1. Др. Ђ. Тасић: Увод у правне науке (енциклопедија права) подешен за студенте прве године, Београд, 1938. год. стр. 173. Издање пишчево.

Као дугогодишњи професор Енциклопедије права г. Др. Ђорђе Тасић увидео је шта је најпотребније студентима прве године да се упознају са најосновнијим појмовима из права, како би могли лакше да прате правне науке. Без сувише опширности, у веома сажетом обиму, писац је изложио стање најновије правне науке како из јавног, тако и из приватног права, уз ознаку правних извора и система везаних за тумачење закона. Младим правницима г. Др. Тасић на једном месту објашњава какав је судијски позив, који као најузвишенији треба да служи за узор студентима приликом њихових стремљења да се као правници афирмирају у друштву. Мноштво идеја изложено баш на ово неколико страна посвећених судском позиву, чине интересантност и разноврсност пишчевих излагања, који енциклопедију права схвата у најширем смислу, као, увод не само у суво право, већ и у право као друштвену науку и као социологију. Студенти ће видети, да право није сколастика, већ једна жива наука, која подлеже законима развића друштва и са њиме се развија. Тако треба схватити и неколико страна посвећеним философији права, предмету веома драгом г. Др. Тасићу, који га са много знања и љубави обрађује.

И свршеним правницима није на одмет да прочитају горње дело г. Др. Тасића, како би се вратили поново на изворе правне науке и у јасним и прегледним дефиницијама и излагањима исправили своја мишљења и своје погледе, често погрешне, услед отступања од основних појмова у праву.

2. Prof. Dr. Rudolf Sajovic: *Rassegna di Letteratura Giuridica Jugoslava, anno 1932. — Istituto di Studi Legislativi, Roma 1937. pp. 20.*

За талијански Институт за законодавне студије г. Др. Рудолф Сајовић припрема сваке године Обавештења о правничкој литератури југословенској која се објављује у годишњацима овога Института. Та обавештења садрже преглед значајнијих дела објављених у дотичној години, затим, преглед чланака са кратким објашњењима, рад на конгресима и преглед часовиса. Материје су сређене по великој правној подели на јавно и приватно право са подсекцијама за свако право појединачно, тако да су обавештења веома прегледна. С погледом на то, да ми на жалост, немамо на нашем језику сличан преглед правничке литературе, често пута смо

приморани да се ради обавештења, послужимо овим обавештењима г. **Др. Сајовица** на талијанском језику, која су веома потпуна и сигурна како у погледу ознаке дела и извора, тако и у погледу кратког обавештења на шта се дотична публикација односи.

1. — **Dr. Berthold Eisner**, Universitätsprofessor in Zagreb: Der Vorentwurf eines Zivilgesetzbuches für das Königreich Jugoslawien (II Progetto preliminare del Codice civile jugoslavo), Erster und Zweiter Teil (Die einleitenden Bestimmungen, die Personen, die Familie und die dinglichen Rechte, die Schuldverhältnisse, das Erbrecht, die Ersetzung und die Verjährung im Vorentwurf zu einem jugoslawischen Zivilgesetzbuch, — Istituto di Studi Legislativi, Roma 1938.

2. — Das Eherecht im Rechtsgebiet Bosnien und Herzegowina. — Das Eherecht im Rechtsgebiet Montenegro, Sonderdruck aus »Rechtsverfolgung im internationalen Verkehr«, Bd. IV Eherecht. — Berlin 1932/1937, Carl Heymanns Verlag.

3. — Правни положај иноземних трговачких друштава у нашој држави, по данашњем праву и по новом трговачком закону, прешtamпано из Мјесећника, бр. 10, 11 и 12 г. 1938.

4. — Сукоб покрајинских (локалних) закона о питању истраживања ванбрачног очинства, у част г. **Живојина М. Перића**, посебан отисак из Архива, св. бр. 1. и 2. за 1938. год.

5. — **Šerijatsko pravo** i naš jedinstveni građanski zakonik, poseban otisak из Правосуда, бр. 6 за јули 1936.

6. — **Dr. Korošec Viktor** i **Dr. Krek Gregor**: Zgodovina in sistem Rimskega zasebnega prava. — Мјесећник, бр. 5 за липанј (мај) 1937.

7. — Како да се по новом грађанском закоником уреди правни положај ванбрачне дјеце, Beograd 1937., Oštampano из Spomenice osmog kongresa правника Kraljevine Jugoslavije у Novom Sadu, Beograd 1937.

У својој многострукој делатности, г. **Др. Бертолд Ајзнер** проф. Универзитета из Загреба објавио је више запажених студија и расправа, како у иностранству, тако и у нашој земљи, које имамо задовољство да прикажемо у најкраћим потезима.

1. — У првом делу, као члан Института за законодавне студије из Рима, писац је припремио и објавио своје детаљне студије у вези са Претпредлогом Грађанског законика, а које се односе на уводне одредбе, лично и породично право и стварна права, затим на облигације наследства и застарелост. Излагања су у стилу оних са којима смо већ упознати, када смо излагали велики приказ Мишљења о предоснови Грађанског законика за Краљевину Југославију, које је издало Правничко друштво у Загребу а које је писац г. **Др. Ајзнер** припремио у заједници са г. **Др. Младеном Пливерием**.

Оно што карактерише пишчева излагања, то је савршено познавање материје приказане у лакм и приступачном стилу, тако да је могуће и иностраној публици да се упозна са нашим Претпредлогом Грађанског законика са којим се иначе ми лично не слажемо, налазећи, да су наши правници могли и морали да пруже оригиналније дело а не само прост превод са местимичном адаптацијом старог Аустријског грађанског законика на нове југословенске правничке потребе.

Италијански издавачи сачували су у свему оригинални текст пишчев, који је на немачком језику, али су за своје читаоце дали кратак преглед пишчевих излагања на италијанском језику.

Дело је првобитно изашло у Годишњаку за упоредно право и законодавне студије, свеска XIV — 1. и 2.

2. — Као познати стручњак за брачно право, г. **Др. Ајзнер** је позвао на сарадњу и припремио је у великом немачком Зборнику који се односи на развој права у међународном општењу, кратак преглед брачног права на подручју Босне и Херцеговине и на подручју Црне Горе. Ти прикази дају иностраном читаоцу на немачком језику јасну преставу о стању брачног права код нас у овим двама покрајинама, које је право писцу г. **Др. Ајзнеру** врло добро познато, нарочито оно из Босне и Херцеговине. Кроз пишчева излагања види се сва штета за развој правне науке код нас услед тога што се правници морају да ограничавају на студије из Међународног приватног права и Интерпровинциског права, што ствара невероватне компликације, а што би се могло избећи доношењем једин-

ствених прописа у овој важној правној материји. Јер, и поред одредбе уставне, да брак стоји под заштитом закона, та одредба практично нема никаквог нарочитог значаја код разноврсности брачног права код нас. Поред значаја за упознавање ове тешке правне материје, верујемо да ће студије из брачног права г. **Др. Ајзнера** имати за последицу убрзање изједначавања грађанског права у опште, а посебно брачног права код нас, што ће несумњиво користити нашој правној науци.

3. — Прештампана из Мјесечника бр. 10.—12. 1938. год., студија г. **Др. Ајзнера** О правном положају иноземних трговачких друштава у нашој Држави по данашњем праву и по новом Трговачком закону, има значај студије из упоредног провинциског права и основа изучавања новог трговачког закона. Писац је ушао са много детаља у механизам нарочито новог трговачког закона, који је много комплетнији од ранијих трговачких законика код нас, па су објашњења веома корисна с погледом на то, да оваквих иностраних друштава имамо много у нашој земљи, чији рад треба саобразити закону.

4. — У част г. **Живојина М. Перића**, г. **Др. Ајзнер** написао је кратку студију О сукобу покрајинских (локалних) закона о питању истраживања ванбрачног очинства. То истраживање, које је по србијанском закону забрањено сем у два изузетна случаја, изазива безброј правних проблема када су у питању становници са територије бив. Краљевине Србије, који су тужени на пр. у Словеначкој. Да ли ће се ту применити персонални закон туженог назови оца, или ће се применити територијални закон према месту тужбе, пошто се суд огласи надлежним за расправу овог односа, велико је питање, који наши касациони судови не расправљају подједнако. Међутим, и ако ванбрачна деца нису дужна да целог века носе грех својих родитеља на себи, ипак много ће их ефикасније друштво заштитити ако их узме под своје, него што ће их пустити да ванбрачна мајка истражује оца на основу врло често сумњивих и скандалозних доказа, од којих и друштво и ванбрачно дете могу само да имају штете а никако користи. У овој правној материји мора се бити веома обазрив ако се не жели да систем истраживања очинства постане начин, да се имућни људи уцењују. Без потпуно сигурног и одређеног критеријума основаног на научним методама на доказима, који би потицали од набеђеног ванбрачног оца, по нашем мишљењу, не би се могло дозволити истраживање ванбрачног очинства, сем два ограничења по српском грађанском праву: код одвођења и код силовања, када се рођење детета поклапа са временом одвођења или силовања.

5. — Писац г. **Др. Ајзнер** изучио је однос шеријатског права и нашег јединственог Грађанског законика према Претпредлогу. Шеријатско право које регулише брачне, породичне и наследне односе муслимана код нас на посебан начин различит од онога утврђеног у Грађанском законнику, нема никаквог разлога да и даље постоји када вера није мерило за одређивање статуса једног нашег грађанина. Те анахронизме, који немају објашњење ни оправдање у великим државним потребама треба што пре укинути, по готову, када ни највећа муслиманска земља — Турска — то право више не практикује.

6. — У овом приказу г. **Др. Ајзнер** осврће се на познато дело уважених правника г. г. **Др. Виктора Корошца** и **Др. Грегора Крека** о римском праву, за који је приказ, веома стручно и објективно написан, писац г. **Др. Ајзнер** нарочито квалификован, будући, да и сам предаје римско право на загребачком правном факултету.

7. — Као референт на Конгресу правника у Новом Саду, по питању: Како да се у новом Грађанском законнику уреди положај ванбрачне деце, писац је, на упоредној бази, поново потврдио своју велику стручност по овом питању, па се о његовом мишљењу мора водити рачуна када се буде уређивало законски ово питање, без обзира да ли се у потпуности усваја гледиште уваженог писца, које је изложено са свима научним обзирима.

Др. Фердо Чулиновић: Народна право. Зборник правних мисли из наших народних умотворина. Београд, 1938. Издано потпором Југословенске академије знаности и умјетности у Загребу. Штампарија „Светлост.“ (Издање пишчево — латиницом).

Г. Др. Чулиновић, благодарећи својим многобројним студијама из обичајног права, успео је да прикупи веома велику грађу у вези правног схватања у народу, независно од позитивног писаног права. Своја дугогодишња истраживања у овој области систематисао је на велике поделе усвојене у праву, као што су: општи део, јавно и приватно право, којима је, у једноме лепом уводу, приказао правно схватање нашег народа у односу права и силе и народног и страног права.

Многим познаваоцима нашег фолклора остала је незапажена правна страна схватања и мисли нашег народа. Она је, међутим, изграђена и преставаља прави правни монумент, јер је народ умео, да да израза своме осећају за све правне манифестације. То је нарочито јасно изражено у народним причама, које су главни извор пишчеве документације. Без објашњења, често веома слободних, али у сваком случају консеквентних, прочитања многих места из наших народних песама или приповедака, остала би нам незапажена у погледу на право и правни смисао нашег народа, па је у толико ово дело значајније. Јер, оно открива, не само неправницима већ и правницима многе правничке истине, веровања и убеђења нашег народа, са којим се, иначе, често срећемо, али их не запажамо.

Пишчева излагања имају научни карактер. Она се ништа не разликују од научних расправа и научне документације која је тако богато заступљена код г. Др. Чулиновића.

Најбољи доказ колико је ово дело успело јесте у факту, да је за кратко време ишчезло из продаје, будући да су и неправници и правници желели, да се обогате оваквим једним значајним делом. Ми ово дело с тога са највећим задовољством препоручујемо.

Бранислав Ђ. Нушић: Реторика — наука о беседништву. Друго издање. Београд, 1938. Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон А. Д. стр. 549.

За кратко време ово јединствено дело своје врсте постигло је друго издање, јер је писац пок. Нушић умео ову материју, иначе веома разрађену у иностранству, да прикаже нашој читалачкој публици у размерима њој потребним. Предајући беседништво у Војној Академији, пок. Нушић је ову грану науке детаљно обрадио, а као дугогодишњи говорник и литератор, из саобраћаја са људима, могао је да утврди, шта све недостаје онима који говоре, па им је пружио један кратак преглед теорије и праксе, из које ће читаоци видети, да је беседништво наука, која је добила право грађанства међу осталим наукама и да се манифестује у беседама великих беседника чије је беседе, веома добро пробране, писац приказао у другом делу своје књиге, посвећеном историји беседништва.

Несумњиво је, да се беседник пре свега рађа. Природа је најмање даровита код беседничких генија. Зато они, најчешће као народни трибуни, избијају свом снагом из просечне средине и воде државе, народе и масе. Али, и тим великим беседницима потребна су основна знања из реторике и упознавање са њеним облицима, јер одбавен беседник, ако је још и научен, може свој таленат најбоље истаћи. Зато ће ова књига корисно послужити и тим највећим говорницима, а да не говоримо о онима, који су по дужности, често без говорничког талента, позвани да говоре. Њима ће ово дело бити свакодневни саветодавац.

La Bataille pour la paix, Messages, Déclarations et Discours des Chefs de Gouvernement. — Principaux documents officiels (10 septembre — 5 Octobre 1938). Paris, Imprimerie du »Temps«, 1938, pp. 107.

Уредништво великог француског листа **Тана** (*Le Temps*) добро је учинило, што је у горњој брошури названој: Борба за мир, сачувало најважније поруке, декларације и говоре шефова влада и других одговорних државника у трагичним данима септембра и октобра 1938 год. Не може се спорити, да су државници, који представљају демократију и права народа, били добронамерни када су учинили велике уступке групи сила из другог табора, чак по цену мењања држава мирним путем. Међутим, најближа будућност потврдиће да ли је тим уступцима дефинитивно спасен мир или је он само одложен, да на његово место дође један од најкрвавијих ратова човечанства, који би се водио на идеолошком терену. У том будућем светском крвопролићу, несумњиво, да мора победити право над силом, али по цену каквих жртава? Несумњиво је да право мора

бити помогнуто силом и да они који пропагирају право, располажу такође и силом. Ако се та сила стави у службу права, може се очекивати, да ће највеће тековине човечанства: право и слобода бити сачувани! Човечанство ће после тога страховитог судара двеју концепција несумњиво живети и развијати се под бољим перспективама за будућност. Да ли ћемо ми то дочекати или ће то бити привилегија наших унука и праунука, то је велико питање, на које се данас не може одговорити. Тада се, може бити једино може одговорити на питања: какву вредност има Збирка горе наведених докумената и да ли није учињена велика грешка, што се једним јасним потезом, уз подршку силе, није ставило до знања онима из противног тора, да право располаже и са довољно силе када је угрожено и када треба да се брани.

Др. Видан О. Благојевић,
адвокат.

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Бранич ће доносити садржаје свих правних часописа код нас.

Архив за правне и друштвене науке, орган Београдског правног факултета. Уредник **Др. Михаило Илић**. Садржај бр. 3 Књ. XXXVIII, за март 1939. год.: чланци: Др. h. c. Живојин М. Перић: О установи злоупотребе права; Др. Ђорђе Тасић: Социолошка теорија Фоконеа о кривичној одговорности; Др. Ђура Поповић: Правна природа међународних уговора. — Правна политика. — Парламентарна хроника. — Међународно-правна хроника. — Административна хроника. — Судска хроника. — И т. д.

Југословенски економист. Главни уредник **Др. Душан М. Пантић**. Садржај бр. 2. год. IV. за фебруар 1939.: Проф. Др. Милан Годоровић: Да ли је потребно и корисно амортизовати државне дугове; Др. Владимир Перто: Значај светске привредне депресије 1937.—38. — Привредни и друштвени живот. И т. д.

Садржај бр. 3. Год. IV. за март 1939.: Др. Душан М. Пантић: Појава и схватање ратне привреде; Коста Гојковић: Нови закон о оптерећењу наслеђа. — Привредни и друштвени живот. — И т. д.

Мјесечник, гласило Правничког друштва у Загребу. Уредници **Др. Едо Ловрић** и **Др. Иво Политео**. Садржај бр. 3. Год. LXV, за март 1939.: Смјернице зракопловнога права од Др. Михајла Вуковића; Дјеловање закона унатраг од Др. Јосипа Мудровчића; Да ли је ванпарнични пут за раздиобу заједнице обавезатно примаран? од Рудолфа Леградаћа; Проблематика валутнога законодавства од Др. Жељка Ледерера; Заштита сељачкога посједа од Др. Вука Вернића. — И т. д.

Наш саобраћај, месечни часопис за железнички, поморски и речни саобраћај. Одговорни уредник: **Јован М. Јовановић**. — Садржај бр. 1. год. I, за јануар 1939.: Поводом покретања часописа од инж. Николе Ђурића; Наша реч од Уредништва; Усавршавање нашег железничког саобраћаја од инж. Николе Ђурића; Право и технички проналасци од Живојина М. Перића; Заштита државе, јавноправних тела, саобраћајних и општекорисних установа у Извршном поступку (ограничења извршења) од Др. И. Матијевића; Поморски саобраћај од Крунислава Пенковића; Правни регулативи на реци од Др. Михаила Вуковића; Железнички мост преко Саве код Загреба од инж. Емила Крика; Брзине на нашим пругама од инж. Владимира Стехлика; Испитивање локомотива од инж. Владимира Фармаковского; Ка експресним моторним колима од инж. Душана Д. Лончаревића; Прога Љубљана—Камник од Спиндлера Рудолфа-Крај Едуарда; Управљање газдинством наших државних железница од Јосипа Шолаја; Нове међународне конвенције о превозу путника и робе на железницама од Фране Подбрегара; Битне одлике тарифе за превоз робе на пругама југословенских држ. железница од 1.-VI. 1938. г. од Милутина Јосиповића; Контролна служба од Јосипа Бриски; Саобраћај узастопних возова у временском размаку од Јосипа Бриски. — И т. д.

Садржај бр. 2. год. I, за фебруар 1939.: Право и технички проналасци од Живојина М. Перића; Заштита Државе, јавноправних тела, саобраћајних

и општекорисних установа у Извршном поступку (ограничења извршења) од Др. И. Матијевића; Управљање газдинством наших државних железница од Јосипа Шолаја; Једнообразност или разнообразност правног поретка у саобраћају од Др. Владислава Брајковића; Битне одлике тарифе за превоз робе на пругама југословенских државних железница од 1 јуна 1938. год. од Милутина Јосиповића; Испитивања локомотива од инж. Владимира Фармаковског; Брзине на нашим пругама од инж. Владимира Стехлика; Пруга Сарајево—Добој од инж. Ивана Оровића; Кочење возова од Јосипа Бриски; Снабдевање водом винковачког железничког чвора од инж. Мирка Биро; Наше социјалне установе. — И т. д.

Садржај бр. 3. год. I, за март 1939.: Нормирање и систематизовање службеничких места од инж. Николе Ђурића; Каналска политика Трећег Рајха од Др. Михаила Вуковића; Је ли могућа објективна грађанска одговорност по српском грађанском законнику од Др. Видана Благојевића; Повнова предаја пошилке од Др. Драгомира Марковића; Превоз предмета у међународном саобраћају који се условно примају на превоз од Фране Подбрегара; Начелна разматрања о обнови возног парка од инж. Душана Д. Лончаревића; Брзине на нашим пругама од инж. Владимира Стехлика; Пруга Сарајево—Добој од инж. Ивана Оровића; Кочење возова од Јосипа Бриски; Превозни трошци режијског премога ин примерјева с цивилно премогово тарифо од Рудолфа Шпиндлера; Наше социјалне установе. — И т. д.

Садржај бр. 4. год. I, за април 1939.: Нормирање и систематизовање службеничких места од инж. Николе Ђурића; Значај железнице у савременом рату од Јована Буздумовића; Психотехника у служби саобраћаја од Др. Златка Преграда; Брзине на нашим пругама узаног колосека од инж. Владимира Стехлика; Пензије службеника државног саобраћајног особља од Александра Давинића; О разврставању бродарског особља од М. Крмпотића; Кочење возова од Јосипа Бриски; Појам селидбених ствари у колским товарима и њихова декларација у товарним листовима од Милутина Јосиповића; Бездимно сагоревање угља у локомотивским котловима од инж. Мирка Биро; О трасирању пруге Чрномељ—Врбовско од инж. Макса Клодича. — И т. д.

Одвјетник, орган Адвокатске коморе у Загребу. Уредник Др. Иво Политео. Садржај бр. 3.—4. год. XIII, за фебруар—март—април 1939.: Усријед историјских догађаја; Наши мировински фондови — између Сице и Харибде; Уздржавање жене по мужу од Др. С. Перлберга; Тко ослобађа од одвјетничке тајне?; Упуте за преузиматеље одвјетничких писарни; Није спас у скраћењу вјекбе; Промјена пословника Адвокатске комре у Загребу; Одвјетник књижевник о одвјетницима; За усавршавање јудикатуре. — И т. д.

Правнички гласник, орган Удружења правника у Новом Саду. Уређује редакциони одбор. Садржај бр. 1. год. III, за јануар 1939.: Др. Јован Пивнички: Градња на туђем земљишту по Предоснови и сродним законима; Др. Јован Миљковић: Како треба таксирати уговор о усвојењу? — И т. д.

Садржај бр. 2. год. III, за фебруар 1939.: Др. Видан О. Благојевић: По § 507. Гр. п. п. пресуде су правноснажне у границама тужбеног захтева о коме је суђено; Др. Ђока Павловић: Глосе уз садашњицу. — И т. д.

Садржај бр. 3. год. III, за март 1939.: Др. Иван Прудан: Жалба због ништавости из тач. 2. чл. 5. Уводног зак. у Гр. п. п. и побожна тужба из тач. 3. истог члана; Др. Ђока Павловић: Заложно право по нашој Предоснови. — И т. д.

Правосуђе, часопис за судску праксу и законодавство. Уредник Стојан Јовановић. Оснивачи: Др. Иво Матијевић, Др. Фердо Чулиновић и Стојан Јовановић. Садржај бр. 3. год. VIII, за март 1939.: Инострано право: Др. Вилхелм Бирхмајер: Правосуђе у Швајцарској. — Разни чланци: Проф. Живојин М. Перић: Законитост и мир; Др. Драгољуб Аранђеловић: О беспослици интелектуалаца. — Грађанско право: Марин Луцијановић: О фидуцијарној власности у вези са § 10. Стеч. зак.; Др. Душан Ј. Станојевић: Треба ли по § 131 Грпп. у парници приложити оверен препис генералног пуномоћја које је депоновано код суда по § 8. Сп. — Кривично право: Др. Страхиња Суботић: Истражни затвор; Александар Хаџипоповић: Ко је овлашћен за предлог у крив. стварима шумске штете учињене ерару?; Ду-

шан М. Петровић: Утаја и послуга — §§ 319. и 379. К. з. — И т. д.
 Привредна утакмица, ревија Југословенског удружења за заштиту индустријске својине и сузбијање нелојалне утакмице. Главни уредник: **Др. Јанко Шуман**. Уредници: **Љуб. Мирковић** и **Др. Марко Супић**. Садржај бр. 1. год. I, од 1. јануара 1939. год.: Увод од Уредништва. — Делатност Удружења за инд. својину у вези са значајем заштите индустријске својине у нашој земљи од Рад. Цукавца; Пут ка поштеној привредној утакмици од Др. Марка Супића; Изабрани судови код привредних комора од Др. Јанка Шумана; Штетност премиског пословања по привреду од Др. Бранка Крница; Заштита имена ин фирме од Др. Фердинанда Д. Мајарона. — И т. д.

Садржај бр. 2. год. I, од 1. априла 1939. год.: Чланци и расправе: Мирковић Др. Ђорђе: Патенти и права из њих изведена као предмети друштвених улога; Шуман Др. Јанко: Избрани судови код привредних комора (наставак и завршетак); Инж. Петрић Хинко: Изумитељи ин впрашање предобјаве изумов; Корхеневски Др. Н.: Примена формалног и материјалног права у патентним споровима у разним земљама. (Приказао Супић Др. Марко). — И т. д.

Полиција, часопис за политичко-управну, полицијску, судску и самоуправну праксу. Уредник **Васа Лазаревић** са уређивачким одбором. Садржај бр. 2. год. XXVI, за фебруар 1939. год.: Чланци и расправе: Какав је правни значај пролонгационе одредбе финансијских закона од Др. Николе Стјепановића; Јединствено уређење при објављивању и сталан ред података у часописима потерница од И. Ш.; Кривична одговорност лекара и надрилекара (наставак) од Др. Ј. Кулаша; Основи регистрационе дактилоскопије од Др. Ханса Бауера; О правним лековима у кривичним делима од Братислава Белошевића; Акционарско друштво, држава и јавноправна тела од проф. Ј. Таубера; Мере обезбеђења поводом повреде права индустријске својине од Љуб. Мирковића. — Пракса. — И т. д.

Садржај бр. 3. год. XXVI, за март 1939. год.: Чланци и расправе: Откада теку пензијске припадљности породичне пензије од Др. Николе С. Стјепановића; Пројекат закона о иступима од Др. Ј. Кулаша; Дресирање паса за употребу у криминалној служби од Паул Бетлера у преводу И. Ш.; Претстојеће принудно извршење и извршење у току у смислу § 366. од. 1. бр. 4. кривичног законика од Р. В. Ђисаловића; О правним лековима у кривичним делима. — Начин истицања противречности као основ правном леку — § 336. тач. 6. кп. од Братислава Белошевића; Кривична одговорност лекара и надрилекара од Др. Ј. Кулаша; Рецидивисти (злочинци у поврату) и криминална статистика од С. Бубељ-Јароцког. — Пракса. — И т. д.

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА

Објављеног у Службеним новинама од 15. марта до 6. априла 1939. год.

Бр. 64.-XVI, од 21. марта 1939. год.: 116) Уредба са законском снагом о државној фабрици авиона у Краљеву. — 117) Уредба о официрској задрузи. — 118) Уредба о измени Уредбе о заштити новчаних завода и њихових веровника од 23. новембра 1934. год. — 119) Аутентично тумачење ст. 1 чл. 19 Уредбе о заштити новчаних завода и њихових веровника. — 120) Правило за наплату војнице. — 121) Правилник о полагању државног стручног испита чиновничких приправника — дипломираних правника у Одељењу за врховни шумарски надзор, Одељењу за управу државних шума и код Дирекције шума и Мин. шума и рудника. — 122) Седишта и територијална надлежност одељка контроле мера. — 123) Измене и допуне у решењу Уп. р. с. бр. 13374/38. — 124) Измена и допуна чл. 4 тач. 17 Правилника за унутрашњу службу I део. — 125) Постављање браника на путном прелазу. — 126) Ратификација Светске поштанске конвенције од стране Републике Латвије. — 127) Телефонски саобраћај.

Бр. 67.-XVII, од 24. марта 1939. год.: 128) Правилник о уређењу и раду Отсека рачуноводства и економата Министарства иностраних послова и рачунско-благајничке службе дипломатско-консуларних заступништва Краљевине Југославије. — 129) Допуна Правилника о ближим одредбама за ау-

www.unilib.rs
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
 торско-правно посредништво од 23. јануара 1937. год. — 130) Укидање члана 8 Правилника о привременим и споредним припадностима службеника Речне пловидбе Краљевине Југославије. — 131) Насеље „Ново Невесиње“ у срезу дарџанском. — 132) Продужење Југословенско-Турског споразума о извозу опијума. — 133) Исправка.

Бр. 68.-XVIII, од 25. марта 1939. год.: 134) Правилник о Пензионном фонду особља Државне хипотекарне банке. — 135) Правилник о измени и допуни Правилника о полагању државног стручног испита чиновничких приправника са непотпуном средњошколском спремом за административно-канцеларску службу бр. 34487/31. од 3 марта 1932. год.

Бр. 70.-XIX, од 28. марта 1939. год.: 136) Уредба са законском снагом о изменама и допунама Уредбе о уређењу Министарства физичког васпитања народа К. Бр. 270 од 19 марта 1932. год. — 137) Уредба са законском снагом о Школи за телесно васпитање. — 138) Уредба о оснивању завода за испитивање и контролу пољопривредних машина и справа. — 139) Уредба о уређењу аграрних односа на земљишту у Неретванском пољу среза Метковић. — 140) Правилник о полагању испита за овлашћене инжењере за техничку хемију и технологију. — 141) Прописи о саставу и делокругу рада саветодавних одбора за заштиту природе. — 142) Наредба о прегледу, изради, паковању и отпреми меса намењеног за извоз у Палестину.

Бр. 72.-XX, од 30. марта 1939. год.: 143) Уредба са законском снагом о измени § 18. Закона о лекарима специјалистима за болести уста и зуба и о зубним техничарима од 18. новембра 1930. г. измењеног законом од 4. јула 1933. год. — 144) Правилник за извршење Уредбе о путном фонду територије Управе града Београда. — 145) Правилник о руковању Путним фондом територије Управе града Београда. — 146) Прописи за руковање парним котловима на бродовима речне пловидбе. — 147) Ранг разних школа и течајева. — 148) Аутентично тумачење става б) § 8. Уредбе о повластицама за подизање топионице олова у Звечану. — 149) Међународна конвенција о теретним линијама. — 150) Премештање путнога прелаза. — 151) Исправка Уредбе о уређењу аграрних односа на земљишту у Неретванском пољу, среза Метковић.

Бр. 74.-XXI, од 1. априла 1939.: 152) Финансијски закон за 1939/40. — 153) Указ о регруписавању општина у Дравској бановини. — 154) Уредба о начину рачунања тарифског одстојања на железничким пругама. — 155) Уредба о објављивању железничких тарифа и превозних услова. — 156) Уредба о фонду Завода за испитивање материјала при Министарству грађевина. — 157) Правилник о начину наплате заједничких бановинских трошарина бр. 4160/VII од 1. IV. 1937. — 158) Укидање надлежности царинарнице у Ракеку за увозно царинење аутомобила. — 159) Светска поштанска конвенција — Приступ Сијама. — 160) Конвенција о поступању са ратним заробљеницима — Приступ Литве. — 161) Конвенција за побољшање судбине рањеника и болесника у војскама у рату — Приступ Литве. — 162) Светска поштанска конвенција — Приступ Литве.

Бр. 76.-XXII, од 4. априла 1939. год.: 163) Уредба о ступању Југословенског националног комитета за нормализацију. — 164) Правилник о оснивању и руковању Фондом за унапређење овчарства. — 165) Ценовник за вршење испитивања и кондиционирања вуне које ће вршити завод за испитивање вуне за рачун приватних лица и предузећа. — 166) Измене и допуне у Таксеном и пристојбинском правилнику. — 167) Повећање концентрације раствора еосина и алкохола. — 168) Измене у списку проглашених тубистичких места. — 169) Тарифа ауторских награда за музичке приредбе за које има право наплате овлашћено ауторско правно посредништво Удружења југословенских музичких аутора Ујма. — 170) Исправка решења о седиштима и територијалној надлежности одељка контроле мера.

Бр. 78.-XXIII, од 6. априла 1939. год.: 171) Указ о преносу седишта Општине шпионицке. — 172) Уредба о регулисању службеника и радног времена на грађењу нових железница. — 173) Упутства за извршење буџета државних расхода и прихода за 1939./40. годину. — 174) Преглед државних расхода и прихода за месец фебруар 1939. и за период април 1938. — фебруар 1939. године по буџету за 1938./39. годину. — 175) Измене у ценовнику за продају барута, експлозива и осталих барутанских производа.

НОВЕ КЊИГЕ

J. M. Péritch: Principes fondamentaux de la Législation Yougoslave sur le régime foncier (Études de Droit civil a la Mémoire de Henri Capitant). Librairie Dalloz, Paris 1939 p.p. 569-598. — Les idées et leur réalisation ou la théorie des fins et la théorie des moyens. Communication au XII Congrès International de Sociologie (Bruxelles 1935). Dme Édition complète — Extrait de la „Rivista di Sociologia“, Milano, 1939, p. 15.

Dr Metod Dolenc: Vrednotenje dokazov v sodnem kazenskem postopanju (Bewertung im gerichtlichen Strafverfahren). Ponatis iz Zbornika znanstvenih razprav pravne fakultete, XV. Založila Juridična fakulteta Ljubljana, 1939, str. 42.

Dr. Rudolf Sajovic: Rassegna di Letteratura giuridica Jugoslava. Anno 1932. Estratto dalla Bibliografia Giuridica Internazionale. Vol. I, Fasc. 4. Istituto di Studi legislativi, Roma, 1937, p. p. 23. — „Pravnik“ v zadnjih desetih letih. Ponatis iz spominske knjige; Pol Stoletja društva „Pravnik“ Ljubljana, 1939, str. 10. — О контроли редовних судова над решењима управних власти о цивилноправним тражењима. Београд, 1939, стр. 7. Издање пишево.

Dr. Milan Škerlj: Stanstvo v gospodarski zadrugi. Ponatis iz Zbornika znanstvenih razprav pravne fakultete, XV. Založila Juridična fakulteta. Ljubljana, 1939 str. 35.

Maurice Pernot: La Politique Économique de l'Allemagne — Le Système du docteur Func. Centre d'Informations documentaires, Paris, 1938, p. p. 30.

Dr. Aleksander Maklecov: Kriminalna etiologija. (L'Étiologie criminelle). (Avec un sommaire en français). Ponatis iz Zbornika znanstvenih razprav pravne fakultete, XV. Založila Juridična fakulteta. Ljubljana, 1939, str. 64.

Dr. Ricard Lenac: Kućna communio pro diviso (etažna svojina). Zagreb, 1939, str. 40. Izdanje piševo.

Лаз. Урошевић: Правосуђе и писано право у средњовековној Србији у светлости данашњег писаног права. Београд, 1939, стр. 246. Издање пишево.

Др. Матија Белић: Правни положај жене у Хрватској и Славонији чији је брак проглашен неваљалим по кан. 1099., § 1, н. 2. cod. iur. sap. Прештампано из Архива за правне и друштвене науке, год. XXIX, друго коло, књ. XXXVIII, бр. 2—1939, стр. 46. (латиницом). — Парнични трошкови у брачним парницама пред духовним судовима. Прештампано из „Одвјетника“ бр. 1 — 1939, стр. 16. (латиницом).

Стојан Јовановић: Припремање адвокатског подмлатка. (Посебна отиска из бр. 1. „Правосуђа“ за 1939., Београд, 1939, стр. 8. Издање пишево.

Љуб. Радовановић: Финансијски закон за 1939/40. годину. Збирка закона Издавачког и књијарског предузећа Геца Кон А. Д. свеска 41. Београд, 1939, стр. 253. Издање Издавачког и књијарског предузећа Геца Кон А. Д.

Др. Иво Матијевић и Др. Фердо Чулиновић: Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу. 22 свеска (1 свеска четврте књиге). Београд, 1939, стр. 1327—1406. Штампарија „Светлост“. (Латиницом).

Др. Јурај Кулаш: Расматрања о условној осуди. Прештампано из часописа „Полиције“ за месеце: мај, јуни, јули, август 1938. г., Београд, 1938, стр. 60.

Наша стварност, часопис за књијевност, науку уметност и сва друштвена и културна питања. Уредник Александар Вучо. Број 17.—18., свеска за април 1939. Београд, 1939, стр. 160. (Латиницом).

Власник и издавач Б р а н и ч а је Адвокатска комора у Београду коју претставља претседник Владимир Св. Симић, адвокат.

За штампарију „Светлост“ М. Вајзер, Краљице Наталије 88. — Београд.

